

POŠTINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 11

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1997

Grif

za raziskovalce nekoristnega sveta

ŠTEVILKA 14, OKTOBER 1997

ZAKAJ SO UMRLI SLOVENSKI GORSKI REŠEVALCI.

Pet mesecev po tragediji na Turski gori.

SAVICA. Od izvira in naprej v globino Komarče.

SMRKAVCI. Slovenska plezalska mladina.

ISKALEC SKRIVNOSTI. Intervju z Igorjem Škamperletom.

NAROČILO

Ime: _____
Priimek: _____
Naslov: _____
Kraj: _____
Telefon: _____

- 10% popusta za eno leto - 3670 SIT
- 15% popusta za dve leti - 6930 SIT
- 20% popusta za tri leta - 9790 SIT
- Pošljite mi izvod revije po ceni 680 sit
- Ustrežno prebrtaj

Naročila sprejemamo tudi po telefonu in faksu

Grif, Kormenskega 11, 1000 Ljubljana
Tel.: 061 314 946, 328 070 Faks: 061 131 43 23

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1997

11

letnik XCVII

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Raztresen	Prepoznavne slovenske gore	466
	Onesnaževanje od zgoraj	467
Uroš Zagožen	Varni občudovalci ledenih puščav	470
	Najvišji slovenski grob	472
Tine Lenarčič	Gorski maratoni Radovana Skubica	473
Mirko Kunšič	Tržičanka v 29 urah po transverzali	475
	Okoljevarstvena politika UIAA	477
	Dragi vzponi na himalajske višave	478
	Portret bronastodobnega gorjana	480
Edi Stres	Hribolazka Ines in zdravnik Marko	482
Dušan Vodeb	Centralna smer v severni steni Špika	483
Viki Grošelj	Južno od vsega - Antarktika	484
Vlado Habjan	Velika Črnelska špica iz Moznice	489
Tomaž Ovčak	V gorah se je prelamljala zgodovina	491
Rudolf Travinič	Na planini Zapotok	492
Irena Breščak	Sledovi soške fronte	494
Rafael Terpin	Okrog Jagršč	495
Žarko Jesenovc	Neuspešna Ježa '97	497
	Odmevi	499
	Iz planinske literature	500
	Društvene novice	503
Zvonko Čemažar	Čez zelene trate	504

Slika na naslovni strani: **Jalovec nad Veliko Dnino**

Foto: Vlado Habjan

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1997 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1997, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovode do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

GENERALNA SKUPŠČINA, NAJVIŠJI ORGAN UIAA, JE BILA LETOS V KRANJSKI GORI

PREPOZNAVNE SLOVENSKE GORE

MARJAN RAZTRESEN

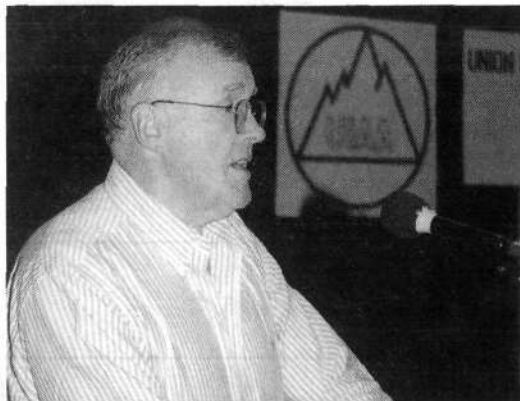
V Kranjski Gori je bil letošnje prve oktobrske dni za slovensko planinsko organizacijo eden od izredno pomembnih dogodkov: na svoji letni generalni skupščini, najvišjem organu odločanja, se je sestala Mednarodna zveza planinskih organizacij UIAA, ki ji je od 73 včlanjenih združenj, od katerih ima ta čas pravico glasovanja 59, prisostvovalo 46 državnih planinskih zvez in drugih organizacij. Pod Julijskimi Alpami so bili te dni predstavniki, največji del predsedniki planinskih zvez od Kanade, Združenih držav Amerike, Kitajske, Hongkonga, Tajvana, Rusije, Irana, Pakistana, Koreje, Nove Zelandije in Južne Afrike do malone vseh evropskih, predvsem še alpskih držav, ki so na področju planinske organiziranosti in po številu članstva svetovne velesile, kar je videti že po številu volilnih glasov. Medtem ko imajo države – članice te svetovne planinske zveze skupaj le nekaj več kot dva milijona članov, jih ima samo Nemška planinska zveza DAV več kot 580.000, italijanska CAI 311.000, dve avstrijski 426.000, francoska skoraj 92.000, švicarska 86.000 in slovenska več kot 85.000. Velika Kitajska ima, na primer, samo 13.000 organiziranih planincev, Japonska 20.000, Rusija komaj 9800, Kanada 6000, ZDA le okoli 3000, Indija pa, na primer, le 71, Pakistan 40 in Peru le 20.

ZGODOVINSKI DAN ZA ŠPORTNE PLEZALCE

Že dan pred generalno skupščino so ustanovili Komisijo za športno plezanje in jo v članstvo UIAA sprejeli kot enakovredno komisijo. Posebej je bilo poudarjeno, da zadnja leta na mednarodnih tekmah vsakokrat sodeluje že po več kot sto tekmovalcev, da bodo letos v najpomembnejših športnih televizijskih oddajah posredovali že več kot 20 ur športnega plezanja in da obstajajo možnosti, da bi se na olimpijskih igrah leta 2006 prvič poskusno pomerili v novem olimpijskem športu tudi športni plezalci, o čemer pa bodo pred tem seveda odločale nacionalne olimpijske zveze.

Dan pred generalno skupščino je najozje vodstvo UIAA sprejel tudi predsednik Republike Slovenije **Milan Kučan**. Že dan pozneje so vedeli vsi udeleženci kranjskogorskega planinskega srečanja, da je slovenski državni predsednik lani preživel 50 dni na planinskih in plezalnih pohodih in da smo slovenski planinci pravzaprav lahko prezadovoljni, da imamo takega predsednika, ki je tako na naši strani in tako navdušen privrženec planinstva. Če bi bilo možno, je bilo rečeno v šali, bi ga bilo vredno pregovoriti, naj kandidira za predsednika ZDA, kajti potem bi se tudi ameriškemu gorništvu pisalo tako dobro kot se boja slovenskemu...

V poročilih komisij ni bilo slišati revolucionarnih zamisli, samo ugotovitve, do katerih so prišli na sestankih članov teh komisij.

Glavno besedo tako na zasedanju generalne skupščine kot na drugih sejah v Sloveniji je imel predsednik UIAA Anglež Ian McNaught-Davis, ki je rutinirano vodil razprave.

Novi predsednik zdravniške komisije **dr. Bruno Durrer** iz Švice je omenil predvsem zdravstvene probleme na velikih višinah, ki jih preučujejo tudi člani 12 nacionalnih zdravniških komisij v okviru svojih planinskih organizacij. Med prvenstvenimi nalogami komisije v prihodnje je omenil skrb za varovanje pred gorskimi nesrečami, pogoste informacije o tem, kako naj bodo gorniki, predvsem gorski vodniki, in planinske kočje opremljeni z medicinskimi pripomočki in zdravili, slejkoprej pa bodo še preučevali premalo znane vzroke višinske bolezni.

POVSOD ISTE NEVARNOSTI V GORAH

Novi predsednik Komisije za varstvo gora Španec **Miguel Rafa** je med drugim dejal, da bo prihodnje leto svetovni dan varstva gora na južni polobli 18. ali 19. aprila in na severni polobli 19. ali 20. septembra. Posebno skrb, je dejal, je treba posvetiti turističnim poletom nad gorami, ki ponekod že ogrožajo tamkajšnje življenje, in poskrbeti, da bi odprave, predvsem tiste v Indijo, Pakistan in Himalajo, za seboj pospravile in odpadke odnesele v doline in na deponije.

Nemec **Pit Schubert** iz Münchna, predsednik komisije UIAA za varnost v gorah, je ob splošnih ugotovitvah v svojem poročilu na generalni skupščini posebej za Planinski vestnik primerjal vzroke nesreč v različnih pogorjih in državah sveta in dejal, da se struktura najhujših nesreč v gorah v zadnjem desetletju ni prav nič spremenila: približno tretjina planincev slejkoprej umre zaradi srčnega infarkta in – verjetno zaradi slabe telesne pripravljenosti – nenadnih odpovedi delovanja krvnega sistema, približno tretjina se vsako leto smrtno ponesreči zaradi zdrsov in padcev, tretjina pa iz najrazličnejših drugih vzrokov. »Ne vemo, ali ti podatki veljajo za vse države in za vsa svetovna gorstva,« je dejal pred-

sednik Komisije za varnost v gorah pri svetovni zvezi planinskih organizacij UIAA Pit Schubert. »Glede na to, da je v Nemški planinski zvezi DAV včlanjenih 580.000 planincev, v planinskih zvezah ostalih alpskih držav pa le nekaj manj kot milijon, kar je skupaj malone tri četrtine članstva planinskih organizacij na svetu, lahko natančne nemške podatke in podatke iz drugih alpskih držav posplošimo tudi na druge planinske države na svetu.«

Kar zadeva smrtne nesreče pri alpinistih, je Pit Schubert prepričan, da gre pri najmanj 85 odstotkih primerov za lastno krivdo, pri športnih plezalcih pa prihaja do hudih nesreč izključno zaradi slabega ali nikakršnega varovanja. »Zanimivo in hkrati poučno je, da je v zadnjih nekaj desetletjih zaradi srčnega infarkta umrl v steni en sam alpinist, kar kaže na mnogo slabšo telesno pripravljenost planinskih pohodnikov, med katerimi je vsako leto veliko takih smrti.«

Slaba oprema zadnja leta ni več vzrok za gorske nesreče, pravi Pit Schubert, ker je zdaj mogoče v trgovinah za razmeroma malo denarja kupiti odlično opremo; »problem je, da je marsikdo ne zna pravilno uporabljati, ljudje, ki ne hodijo redno v gore, pa pogosto niti ne znajo hoditi po takem svetu in se jim tudi zato dogajajo nesreče«. – Sicer pa kronisti v Nemčiji ob resnih nesrečah zaradi podhladitev v gorah, zaradi padcev nenavezanih gornikov v ledeniške razpoke ali toplotnega udara navajajo tudi prav nenavadne gorske nesreče: hudo se je polomil neki planinec, ko je ponoči padel s pograda, nekdo drug pa si je zlomil prst, ko si je med hojo po vrtoglavi planinski poti vrtal po nosu.

Novi predsednik Komisije za dokumentacijo in informi-

Obraz, ki je bistveno polepsal omizje predsedstva generalne skupščine: vsi so jo poznali le kot Julijo, sicer pa je Švicarka Julia M. Spörri administrativna direktorica UIAA.

ranje **Andre Stoop** iz Belgije je med drugim opozoril na enotno in takojšnje poročanje predvsem o prvih pristopih na gore, da na tem področju ne bi nastala zmeda. Na isto je opozoril predsednik Komisije za odprave **Joss Lynam** iz Irske, ki je poleg tega opozoril na stan-

namesto komentarja

ONESNAŽEVANJE OD ZGORAJ

Oaze, skriti in sanjski koticiki na sončni strani Alp so v najboljšem primeru utopija, v najslabšem velika laž. Kamorkoli se človek v našem gorskem in alpskem svetu umakne, nikjer ne more uteči posebni vrsti onesnaževanja tega alpskega prostora, iz zraka.

Uradno je vse v najlepšem redu: imamo zakone, predpise in odloke, ki urejajo tak in drugačen zračni promet nad slovenskimi gorami in še predvsem nad edinim slovenskim narodnim parkom, nad Triglavskim narodnim parkom. V teh paragrafih je vse natančno določeno: kdaj, kje, kako visoko, kako potihlo ali hrupno smejo nad Alpami letati zračna plovila, da ne bi preveč motila predvsem tamkajšnjih stalnih prebivalcev, gorskih živali, in tudi občasnih obiskovalcev, živine, pastirjev in planinskih turistov.

Vendar je ta del turizma, panoramski in krožni poleti nad najvišjimi slovenskimi gorami, navidez tako trdo vprežen v službo splošnega turizma, da bi bila v letni

turistični bilanci Slovenije velikanska škoda, če bi se morali ti poleti podrediti nekakšnim omejevalnim okoljevarstvenim predpisom; naj ljudje uživajo v lepih razgledih na gorske vrhove iz zraka, če jim je to ljubše, kot da bi se peš napotili med te skale; naj tako dajo svoj prispevek v slovenski turistični mošnjiček, kajti gorske živali bodo imele svoj mir v dolgih mesecih od zgodnje jeseni do pozne pomladi, ko ni pod gorami veliko gostov in torej ni zanimanja za letalske polete, planinci pa so že iz dolin takointako navajeni vsakdanjega hrupa.

Marsikje v Alpah gledajo drugače na turizem: kdor hoče priti pod njihove gore, naj svoj avto pusti pred krajem, v katerega ga bodo pripeljali s svojim vozilom, kajti v svojem kraju nočejo imeti ne hrupa in ne smradu. Isto velja za vse druge oblike turizma: kdor jih hoče obiskati, se mora podrediti njihovim zahtevam, sicer naj ne pride.

Pa ljudje kljub temu množično prihajajo – morda prav zato, ker hočejo enako kot domačini imeti svoj mir. Kdaj se bo slovenska turistična politika odločila za takšen turizem?

Marjan Raztresen

Najzgovornejši razpravljalec na generalni skupščini v Kranjski Gori je bil Američan William Lowell Putnam, ki je mnogokrat oporekal predsedniku UIAA.

darde glede težavnostnih stopenj pri plezanju, ki naj bi bili enotni, ter na preštevilne – tudi komercialne – odprave nad 8000 metrov in se zavzel za zmanjšanje birokracije pri izdajanju dovoljenj za dostope na najvišje gore in pogorja sveta. Ob tem je predstavnik pakistanske planinske zveze dejal, da je samo v njegovi državi 237 vrhov, ki so višji od 6000 metrov, in je torej vrhunskih gorniških ciljev za zdaj še dovolj. Predsednik Mladinske komisije **Jürg Schweizer** iz Švice je dejal, naj bi se svetovna planinska organizacija s posredovanjem svojih nacionalnih zvez zavzemala za to, da bi v šolah gorništvu obravnavali kot šport in mu v učnih programih posvečali ustrezno pozornost.

Ko se je prvič na generalni skupščini predstavila dan prej ustanovljena komisija za športno plezanje, katere član je tudi Kranjčan **Tomo Česen**, je bilo rečeno, kako bliskovito se po svetu večja zanimanje za ta šport mladih, v katerem na največjih tekmah po svetu tekmuje po več kot sto najboljših plezalcev. Tri leta smo čakali na včerajšnji dan in na ustanovitev samostojne komisije, je bilo rečeno nekoliko patetično, da smo ustanovili svetovno plezalno zvezo, ki jo je pod svoje okrilje vzela UIAA. Rečeno je bilo med drugim, da bodo prihodnje leto na mastersih in tekmah svetovnega pokala prvič poleg tekmovalj v tehničnem plezanju tudi tekme v hitrostnem plezanju.

PRESEDNIK NA DVEH PREIZKUŠNJAH

Predsednik UIAA Anglež **Ian McNaught-Davis** iz Londona, ki je imel na generalni skupščini vseskozi glavno besedo, sicer pa jo je vodil korektno, je bil le dvakrat na hudih preizkušnjah. Najprej takrat, ko so razpravljali o financah, brez katerih delo UIAA in njenih komisij ne bi bilo mogoče in ko je bilo ugotovljeno, da nekatere države že nekaj let niso plačale dolžnih članarin, ki so odvisne od števila članstva.

Tako sta največ, po 4820 švicarskih frankov, dolžni Ekvador in Kirgizija, manjše vsote pa še Kanada, Kitajska, Kolumbija, Bolgarija, Gruzija, Litva, Peru in (1000 frankov) Makedonija, vsi skupaj torej skoraj 30.000 frankov. Ali naj bi nekatere od teh zvez izključili iz UIAA? Ali naj bi majhne zveze s prav malo člani plačevale odslej še bistveno manj članarine, kot so jo doslej, člansko močne zveze, med katere sodijo vse iz alpskih držav, tudi Slovenija, pa več kot so do sedaj? Toda ker so alpske države močne tudi po glasovih, ki jih imajo zaradi številnega članstva, so kajpada glasovale sebi v prid: najmočnejši članici, Nemčija in Italija, imata namreč po 12 glasov, Slovenija, Švica, Francija in dve avstrijski organizaciji – članici po 8, nekatere močne evropske države pa po pet.

Drugič je moral spretno voditi razprave, ko se je generalna skupščina odločala, ali naj sprejme v članstvo še drugo organizacijo iz Hongkonga, Plezalni klub. Čeprav so v dvorani sedeli skupaj delegati Kitajske, Tajpeha in dveh organizacij iz Hongkonga, sta se delegata slednjih za mikrofonom govorno nekajkrat pošteno spopadla in argumentirala svoja stališča. Z 20 glasovi za sprejem, 15 proti in 18 vzdržanimi glasovi so plezalci iz Hongkonga le postali člani UIAA.

Svetovna planinska zveza je dobila še nekaj novih članov: Severno Korejo, ki šteje 400 organiziranih planincev, Singapur s 1600 registriranimi gorniki, Moldavijo, ki bo članica samo do zadnjega dne letošnjega leta, če ne bo do takrat plačala 500 švicarskih frankov članarine, ter Bosna in Hercegovina. Hkrati je nekaj držav izgubilo status članic, ker več let niso plačale članarine (Kolumbija, Peru, Gruzija, Kirgizija).

Predsednik Komisije za varnost Pitt Schubert: »Planinski pohodniki so zdaj sicer dobro opremljeni, vendar pogosto ne znajo uporabljati svoje opreme.«

Za isto mizo so na zasedanju generalne skupščine UIAA v Sloveniji sedeli delegati Ljudske republike Kitajske, Hongkonga, Tajvana in še druge, plezalske organizacije Hongkonga.

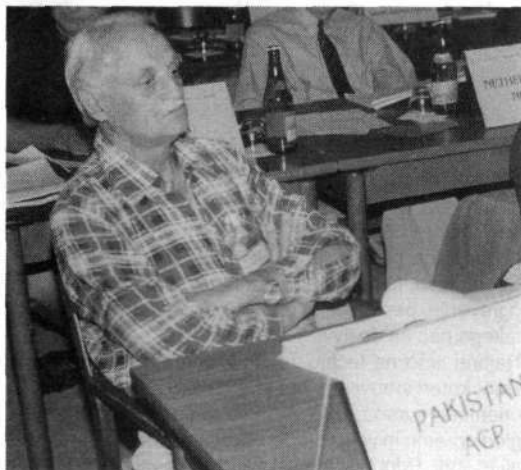
Foto: Joco Balant

KOMERCIJALNE ODPRAVE IN VARSTVO OKOLJA

O dveh izredno pomembnih vprašanjih, stališču UIAA do komercialnih alpinističnih in gornjskih odprav in okoljevarstveni politiki UIAA, so na generalni skupščini svetovne planinske organizacije razpravljali razmeroma malo. Kar zadeva komercialne odprave, je bilo med drugim rečeno, naj bi jih vodili izključno izprašani in izkušeni gorski vodniki, ki dobro poznajo najvišje gore sveta, kajti le tako je mogoče pričakovati, da bi se zmanjšalo zadnja leta prav grozljivo veliko število smrtnih žrtev. Ob tem je bila uporabljena oznaka »kavbojske odprave«, na katerih vsak od udeležencev popolnoma sam prevzema vso odgovornost nase, organizatorji, ki za to poberejo ogromne vsote denarja, okoli 65.000 ameriških dolarjev na udeleženca za odpravo na Mount Everest, na primer, pa nobene. Tisti, ki nimajo idej, imajo pa veliko denarja, se pogosto odločijo za sodelovanje na komercialni odpravi na najvišje gore in osemtisočake sveta. V kar živahni razpravi je bilo najpogosteje rečeno, da konkretno ni

Vseskozi je bil v Kranjski Gori v središču pozornosti upokojeni pakistanski general Amir Gulistan Janjua, ki govori angleško kot svoj materni jezik in ki odlično pozna razmere v svetovnem gorništvu.

mogoče prav nič storiti, mogoče je le opozarjati na neštivilne nevarnosti, ki v teh gorah grozijo neizkušenim in preveč pogumnim gornikom.

O okoljevarstveni politiki UIAA je bilo še manj razprave, zaradi pomembnosti – čeprav v dokumentu pravzaprav ni skoraj nič bistveno novega – pa ta stališča na drugem mestu v celoti ponatiskujemo.

VPLIVNI LJUDJE IZ UIAA

V Sloveniji je bila to pot 4. oktobra generalna skupščina UIAA že drugič – prvič je bila leta 1951 na Bledu. Prva generalna skupščina te svetovne gornjske organizacije je bila leta 1934 v Pontresini v Švici, do začetka druge svetovne vojne, do leta 1939, so bile skupščine še v španski Barceloni, švicarski Ženevi, francoskem Parizu, češkoslovaški Pragi in švicarskim Zermattu. Po svetovni vojni so bile generalne skupščine doslej v Švici, Franciji, Italiji, nekdanji zvezni Jugoslaviji, Avstriji, Grčiji, Španiji, Nizozemski, Nemčiji, Veliki Britaniji, Češkoslovaški, Poljski, Sovjetski zvezi, Mehiki, ZDA, Nepal, Belgiji, Koreji, Maroku, Kanadi, Indiji, Madžarski, Japonski, Čilu, Turčiji in Južni Afriki (v Cape Townu je bila predlanskim Kranjska Gora izbrana za gostiteljico letošnje skupščine).

Prihodnje leto bo generalna skupščina UIAA v Kuala Lumpurju v Maleziji, zadnje leto tega tisočletja v Olimpiji v Grčiji, leta 2000 nekje na Novi Zelandiji in leta 2001 v ZDA.

Na prvi pogled bi se zdelo, da se na generalnih skupščinah svetovne gornjske organizacije zbirajo ljudje, ki nimajo drugega dela kot razpravljati o razmeroma malo pomembnih zadevah tega sveta. Vendar so udeleženci teh srečanj pomembni državljani svojih držav.

Dr. Carlo Sganzi, Švicar, je bil pred sedanjim predsednikom osem let predsednik UIAA. Organizacija natančno ve, zakaj ga je izvolila za svojega častnega člana. Ob približno sto svojih nameščencih v Luganu je v času svojega predsednikovanja pri delu v svoji zasebni dejavnosti brez težav pogrešil uslužbenko, ki je bila izključno tajnica UIAA in je tako organizaciji ni bilo treba posebej plačevati.

Georges Moissidis, Grk iz Halandrija, je bil v vodstvu UIAA od konca druge svetovne vojne in je menda edini, ki je bil na vseh generalnih skupščinah organizacije od Bleda dalje. Od predlanskim je častni član UIAA.

Častni član je tudi **Sir Edmund Hillary** iz Nove Zelandije, prvi človek, ki je skupaj s šerpo **Tensingom** stal na najvišji točki našega planeta.

Amin Gulistan Janjua, šarmanten Pakistanec, ki je bil v Kranjski Gori zaradi zgovornosti in videza kakšnega zagorelega gorskega vodnika iz Švice neprestano v središču pozornosti, je upokojeni general pakistanske vojske in guverner ene od tamkajšnjih pokrajin.

Hee-Sung Moon je direktor elektro gospodarstva Južne Koreje, podjetja, ki z električnim tokom oskrbuje okoli 40 milijonov prebivalcev. S seboj v Slovenijo je pripeljal deset planinskih tovarišev iz svoje domovine.

Dr. Fritz März, podpredsednik UIAA, Nemec, je že četrto stoletja predsednik DAV, najmočnejše planinske organizacije na svetu, ki šteje 580.000 članov. Moral je imeti kar velik vpliv, da je pred leti ustanovil Summit Club, organizacijo v sklopu DAV, ki se ukvarja z gorniški potovanji v daljna in visoka pogorja sveta.

SKOKI V SLOVENSKE ALPE

Marsikdo od teh v svoji domovini najuglednejših planincev je bil to pot prvič v Sloveniji in je to priložnost izkoristil za kratek skok v slovenske Alpe.

LEDENIŠKI TEČAJ V STUBAISKIH ALPAH V AVSTRIJI

VARNI OBČUDOVALCI LEDENIH PUŠČAV

UROŠ ZAGOŽEN

Planinska zveza Slovenije je konec maja letos pripravila štiridnevni ledeniški tečaj v Stubaiskih Alpah v Avstriji. Glavni organizator in vodja je bil **Bine Mlač**, tehnična vodja **Janez Levec** in **Simon Slejko**, inštruktorja **Simon Čopi** in **Andreja Belavič**, ki so vodili deset udeležencev tečaja – mlajših pripravnikov alpinizma.

S kombijem in osebnimi avtomobili smo se 29. maja iz Ljubljane podali na dolgo pot. Dan je bil lep, vendar pa je bila napoved za naslednje tri dni že slaba. Peljali smo čez prelaz Grossglockner, ki je skoraj tako visoko kot je naša Kredarica. Po videzu sodeč je bil odprt šele pred kratkim, saj so bile ponekod tudi do štiri metre visoke stene snega. Med vsem tem snegom pa se je poganjal kvišku kup kolesarjev, ki so se zaganjali v te strmine, kjer še avto bolj počasi vleče.

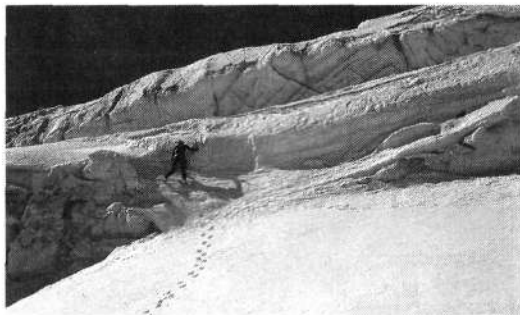
Kamor pogledaš – sami hribi! Vozili smo se, dokler je pač šlo. Parkirali smo pred Oberlisshütte na višini 1742 metrov. To je prijetna planina z veliko živine in s posebnimi ljudmi.

Naši nahrbtniki so imeli precej težko vsebino. Pravzaprav vse, kar potrebujes za zimo in še cel kup drugih stvari. V slabi uri smo dosegli Franz-Senn-Hütte, ki bo naš dom za naslednje tri dni. Namestili smo se v zimski

Že konec septembra je k nam pripotoval predsednik UIAA Ian McNaught-Davis, šel na Triglav in bil nadvse navdušen nad slovenskimi gorami.

Po končanem delu generalne skupščine so odšli čez Okno na Prisank predsednik britanske planinske organizacije **George Band** iz Manchestra, član uprave UIAA **Nico de Jong** iz Nizozemske, predsednik katalonske planinske organizacije **Conrad Blanch**, Škot **Morris Dave** in predsednik kanadskega Alpskega kluba **Michael Mortimer**. Na Sleme in k romantičnim jezercem je odšla **Elisabeth de Jong**, žena nizozemskega planinskega funkcionarja, trije Rusi s svojim predsednikom **Vladimirom Šatajevom** na čelu, žena Južnoafričana **Andreja Schoona**, korejski planinec **Sang Tae Cho** in Belgijec **George Als**. Medtem ko so Irec **Joss Lynam**, Novozelanec **Richard Pearson** in Luksemburčan **Serge Hieronimy** prišli na Triglav prek Severne stene, je nekaj udeležencev generalne skupščine odšlo na »streho Slovenije« čez Prag ali po Tominškovi poti.

Slovenija je zaradi tega velikega srečanja planincev z vsega sveta postala na gorniškem področju zelo prepoznavna država. To sicer verjetno ne bo zabeleženo v nobenem slovenskem državnem turističnem poročilu, svetovni gorniški popotniki pa bodo natančno vedeli, kje in kaj smo: ne da bi poznali našo reklamo – dežela na sončni strani Alp.

Vzpon po ledeniku

sobi, ker je bila kočica še zaprta. Ta soba je tako lepo urejena, da bi si jo lahko vzeli za zgled tudi pri nas. Skoraj tako, kot bi bil doma: čisto in urejeno, centralno ogrevanje, peč z veliko drvmi, razsvetljava; pri nas kaj takega pač ne doživis.

Najprej smo na tečaju začeli z orientacijo. Ugotavljali smo, kateri vrhovi nas obdajajo, kako določamo sever, orientiranje karte, uporabo kompasa itd. Sledil je pregled opreme in vaja iz ledeniškega navezovanja za dva ali tri ljudi. Pripravili smo si nahrbtnike za naslednji dan

in ob devetih zvečer je večina že spala. Čakala nas je namreč naporna celodnevna tura na 3497 metrov visoki Schrankogel.

Bil je še dan, ko smo legli, in bila je še noč, ko smo vstali. Ob treh. Uro kasneje je bil odhod. S čelnimi svetilkami smo potihoma stopali po dolini in slišati je bilo le ledeniški potoček, ki je dramil naše misli in pel hvalnico lepoti jutra.

Začelo se je daniti: ob tej lepoti pozabiš na kratko noč in zgodnje vstajanje dobi svoj smisel.

Pri ledeniku Alpeiner smo se navezali, po dva pripravnik in en inštruktor na eno vrh. Začelo se je prečenje. Ledeniških razpok ni bilo videti, ker so bile skrite pod snegom, zato je bila potrebna še posebna previdnost. Na kopnem sedlu smo si privoščili krajši počitek, potem pa kratek spust in že smo bili na ledeniku Schwarzenberg. Snežena puščava. Veter je neusmiljeno nabijal in upočasnjeval naš korak. Pot, ki je videti kratka, je dolga za hojo. V strmem snežišču je bilo potrebno nekaj varovanja, potem pa smo šli normalno na vrh.

Lepo je, ko tako stojš na vrhu in zreš v daljave, brez skrbi in brez drugačnih želja. Samo živiš in to je dovolj. Veter se besno zaletava, druga naveza se nam približuje, prostora pa ni veliko. Zato začnemo sestopati po jugovzhodnem grebenu. Ni časa, da bi mislil na kaj drugega kot na to, kako postaviti nogo in kam zapčiti cepin. Preveč odgovorno je do sebe in do drugih, da bi počel druge stvari. Trije smo na eni vrvi, če ga polomi samo eden, bo to precej nerodno za vse.

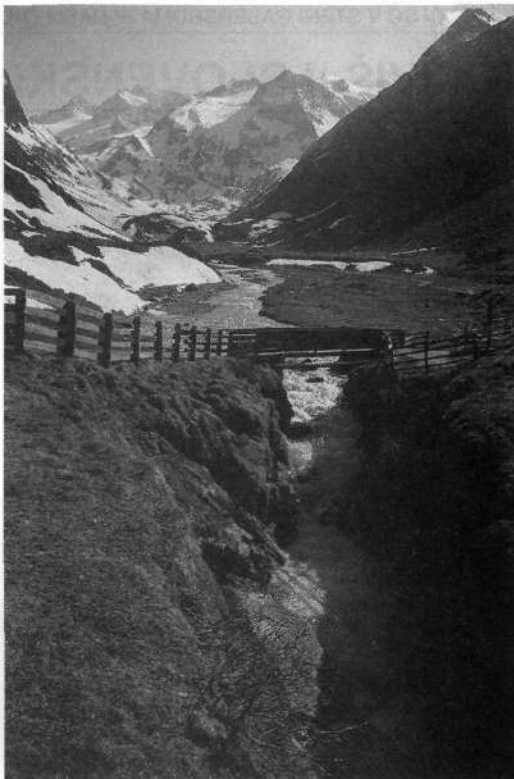
V zavetju na ledeniku počakamo, da se vse naveze zberejo, in se počasi vračamo. Bili smo precej hitri, zato je časa še dovolj, da se naučimo izklesovati ledeno gobo in jo preizkusimo za spust. Vendar moker človek na mrazu ne zdrži dolgo, zato smo se vrnili do »naše« koče.

Vrh Schrankogel (3497 m)

Nov dan smo začeli kasneje kot prejšnjega. Šli smo samo do ledenika, da bi se naučili, kako ravnati, če soplezalec pade v ledeniško razpoko. Kako zaustaviti padeč, skopati sidrišče, pomagati padlemu in ga potegniti ven. Kar naporno delo, še posebno, če je nebo skoraj brez oblaka, vreme tako, da nič ne piha in moraš reševati težkega soplezalca. Sonce je zares žgalo: za faktor petnajst, večkrat na dan, kar pa nikakor ni bila zgrešena naložba.

Ko smo tako sedeli in jedli, se je naenkrat blizu nas

Dolina pod ledenikom Alpeiner

odlomil eden izmed serakov in zgrmel v dolino. Gledali smo in stali kot vkopani. Nekaterim se je videlo, da jih je strah, drugi so strah skušali prekriti z nasmehom, toda ko je nekdo predlagal, da začasno le zapustimo ledenik, čeprav smo bili na varnem koncu, smo bili glede tega kar enotni. Edini Marjan, ki je venomer govoril, kako rad bi videl serak, ko se podre, je čepel spodaj v luknji in čakal Stanka, da ga potegne ven. Bil je edini, ki je zamudil to enkratno predstavo, pa si jo je verjetno od vseh najbolj želel. Narava se za človekove želje pogosto pač ne meni in gre svojo pot. A kaj, ko se tudi mi tako malokrat zmenimo zanjo.

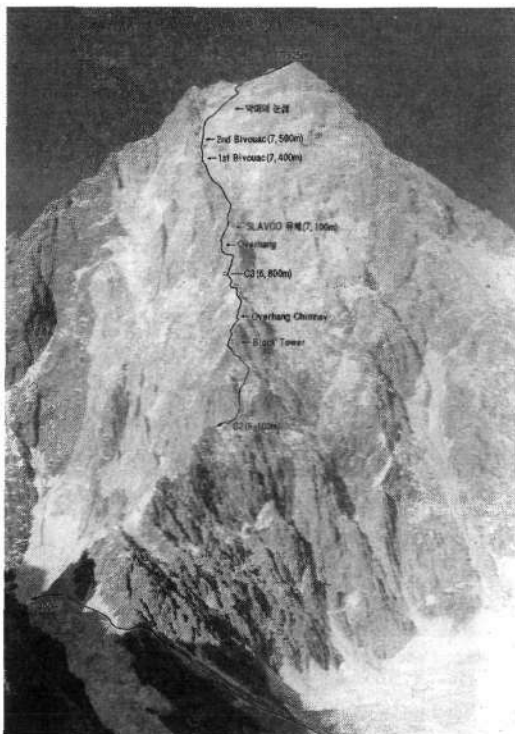
Zvečer smo se zbrali vsi skupaj in imeli obračun dotedanjega dela. Janez Levec je ravno govoril, ko so izbruhnili prvi znaki verjetne zastrupitve z vodo. Anja je bruhala in dobila vročino. Vendar samo ona.

Zadnji dan je bil oblačen in rahlo meglen. Nežno je nalletaval sneg. Ta dan je bilo slabo Marjanu. Na bližnjem snežišču smo trenirali hojo z derezami, zaustavljanje s cepinom in izdelavo sidrišča s cepini. Proti opoldnevu smo se poslovili od kočice in jo ubrali do avtomobilov. Zavili smo še na pijačo in z gasilsko fotografijo zaključili naš ledeniški tečaj.

Na poti proti domu je bruhalo še Irena, slabo je postalo tudi Stanku. Čez slab teden, ko smo se spet videli, smo ugotovili, da so jo brez težav odnesli samo trije udeleženci tečaja. Očitno je šlo za zastrupitev z vodo, pa čeprav je bila prekuhana, vsaj pri večini.

KOREJCI SO V STENI GAŠERBRUMA IV NAŠLI TRUPLO SLAVKA SVETIČIČA

NAJVIŠJI SLOVENSKI GROB

Gašerbrum IV s smerjo sestopa letošnje južnokorejske odprave z vrisanim mestom, kjer so našli truplo nesrečnega slovenskega alpinista.

Na letošnji generalni skupščini Mednarodne zveze planinskih organizacij UIAA v Kranjski Gori so alpinisti iz Južne Koreje svojim slovenskim kolegom uradno sporočili, da so v Himalaji našli truplo pred dvema letoma smrtno ponesrečenega **Slavka Svetičiča**. Ko so se letošnjega julija vračali z vrha 7925 metrov visokega Gašerbruma IV, so na nadmorski višini 7100 metrov našli nesrečnega slovenskega plezalca, ki se je odločil, da bo čisto sam in seveda na alpski način, v enem zamahu in z opremo, ki jo je lahko sam nosil na goro, priplezal na ta skoraj osemtisočmetrski himalajski gorski vrh.

Slovenska mini odprava, v kateri so bili poleg Svetičiča še trije alpinisti, ki so odšli z njim izključno zato, ker po pakistanskih predpisih en sam človek ne more sestavljati alpinistične odprave, ampak morajo biti v skupini najmanj štirje, je prišla v Pakistan in v bazni tabor na koncu ledenika Baltoro pod Gašerbrumom IV v neposredni bližini druge najvišje gore sveta, 8611 metrov visokega K2, prve dni junija 1995. Na Gašerbrum se je Svetičič odločil po zahodni steni plezati sam, čeprav je dotlej na vrh te gore od 20 močnih odprav uspelo priplezati le Italijanom leta 1958 in mešani avstralsko-

ameriški odpravi leta 1986, po zahodni steni pa nasploh še nikomur.

Slavko Svetičič, vrhunski slovenski alpinist, je bil pod goro prav tedaj, ko je proti njenemu vrhu plezala tudi močna 19-članska odprava iz Južne Koreje. Štirje Slovenci – tehnični vodja odprave je bil **Tomaž Jamnik** iz Kranja – so na višini 5400 metrov postavili šotorček za prvi višinski tabor, od koder je Svetičič sam dvakrat plezal do višine 6500 metrov, da si je od blizu ogledal steno, in se v zelo spremenljivem vremenu vrnil v bazo. Odločil se je, da bo plezal po centralnem stebru, ki se ga je lotil 16. junija. Priplezal je do višine približno 7000 metrov, do koder so ga lahko tovariši spremljali iz baze s teleskopom.

Do 19. junija je bilo lepo vreme, potem se je pokvarilo, goro so zagnile megle in oblaki, začelo je snežiti, 19. junija pa se je plezalec zadnjič javil po brezžični radijski zvezi. Do 24. junija je bilo na gori, s katere ni bilo glasu o slovenskem alpinistu, brezupno slabo vreme, ko se je spet zjasnilo, pa tam ni bilo nobenega sledu o mladeniču. Korejci, ki so zaradi svojih potreb s helikopterjem pregledali pobočje gore, pogrešanega niso opazili.

Letošnjega maja so južnokorejski alpinisti hoteli poravnati dolg do gore, ki jih je pred dvema letoma zavrnila. 12-članska odprava je spet odšla pod Gašerbrum IV, trem članom je 18. julija »po dveh mesecih agonije na gori«, kot so napisali v poročilu, uspelo priplezati na vrh, med sestopom pa so na višini 7100 metrov napol zakopano pod snegom in ledom našli truplo Slavka Svetičiča.

»Pustili smo ga tam, ker leži na težko dostopnem in nevarnem kraju,« so Korejci kot v opravičilo povedali Slovincem v Kranjski Gori, »saj smo imeli dovolj težav, da smo sami varno sestopili z gore«.

Verjetno bo nesrečni slovenski alpinist v najvišjem slovenskem grobu počival vse večne čase.

M. R.

»Truplo smo napol zakopano pod snegom in ledom našli na težko dostopnem kraju na višini 7100 metrov.«

KAJ ŽENE ULTRAMARATONSKEGA GORSKEGA TEKAČA NA TAKE POTI

GORSKI MARATONI RADOVANA SKUBICA

TINE LENARČIČ

Radovan Skubic, 44-letni gorski tekač, doma iz Zagorja ob Savi, sicer poslovođa poslovalnice Slovenijašporta v blagovnici v Trbovljah, član PD Zagorje, je doma in v tujini znan in priznan kot izjemen tekač na različnih gorskih območjih. Doslej je zabeležil že mnogo uspehov. Leta 1994 je po brezpotjih pretekel Slovenijo od Radelj ob Dravi do Pirana, kar je opravil v sedmih dneh. Leto kasneje, leta 1995, je pretekel Slovensko planinsko pot od Bolfenka na Pohorju do Ankarana in se v 11 dneh povzpel na 24 dvatisočakov ter v knjižico pritisnil vseh 69 žigov postojank in vrhov na tej poti. Nešteto krat je pretekel zasavske vrhove Čemšeniško planino, Zasavsko Sv. goro ter Kum. V okviru priprav na svoje podvige je prehodil oziroma pretekel Mont Blanc, Matterhorn, Monte Roso, udeležil pa se je tudi gorskih tekov v Avstriji in Italiji ter na Škotskem. Leta 1996 je pretekel Zasavsko planinsko pot od Bizeljskega do Kuma.

ČEMŠENIŠKA PLANINA-KUM-TRDINOV VRH

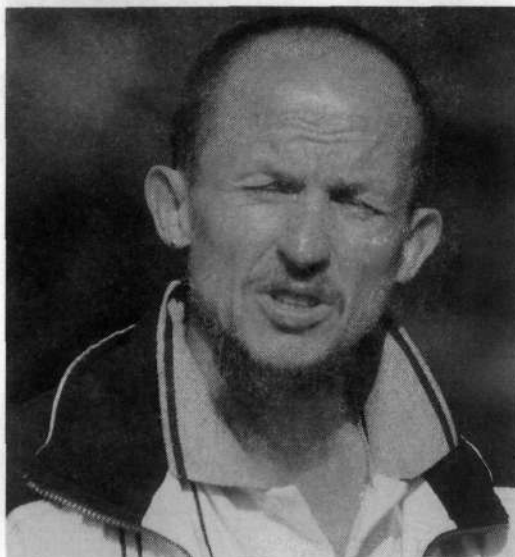
Njegov letošnji program gorskih tekov – imenuje jih gorski ultra maratoni '97 – obsegajo tek s Čemšeniške planine na Trdinov vrh, tek po Slovenski planinski poti in tek s Kuma na Triglav.

Prvi tek na relaciji Čemšeniška planina (1204 m) – Trdinov vrh (1178 m) je pričel 9. maja letos. Žal tega teka zavoljo bolečin v kolenu ni dokončal in je nekaj kilometrov pred Šmarješkimi Toplicami odnehal. Zdravniki specialisti so mu pomagali, da se je znova podal na trening in kmalu je prišel do stare forme. V nedeljo, 15. junija, se je tako znova lotil gorskega teka na tej relaciji. Tokrat mu je v celoti uspelo.

Tega dne je začel teči ob 5. uri zjutraj pred planinsko kočjo. Pot ga je vodila skozi Zagorje, na Kum (1220 m), v Podkum, Sopoto, Dole pri Litiji, na Limbarsko goro, skozi Tihaboj in Mirno, v Mokronog, Šmarješke Toplice, Otočec, Velike Brusnice, Gaberje in na Trdinov vrh na Gorjancih. Na cilj je prispel ob 18.45, in sicer istega dne; 135 kilometrov dolgo pot je pretekel v manj kot 14 urah.

Na posameznih točkah sta ga pričakala žena **Ivi** in **Borut Dolanc**, ki sta imela na skrbi njegovo prehrano, napitke in oblačila ter druge pripomočke. Na posameznih točkah so ga v precejšnjem številu pričakali in pozdravili tudi planinci, izletniki in vaščani. Posebno pa so ga počastili na Gosposidični in na Trdinovem vrhu. Deležen je bil prisrčnih priznanj, stiskov rok in iskrenih pozdravov.

S tem tekom je želel dati poseben poudarek Dolenjski in njenemu gričevnatemu svetu, predvsem pa je želel s tem tekom počastiti slovenski državni praznik – dan slovenske državnosti. In ga je na prav svojstven način,

Gorski tekač Radovan Skubic

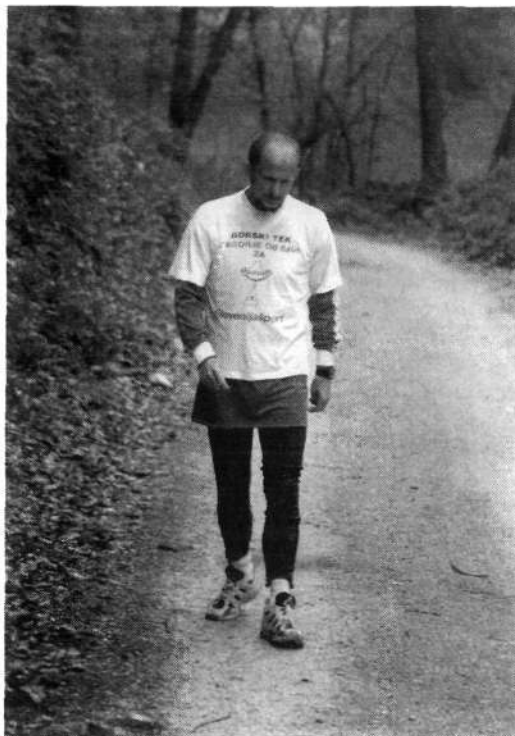
z 11 urami čiste hitre hoje ali teka po dolinah in strminah tega dela naše domovine.

DESET DNI IN POL ZA SLOVENSKO POT

Svojega drugega, tokrat glavnega projekta, se je Skubic lotil s tekom po Slovenski planinski poti od Bolfenka na Pohorju do Ankarana. To je bil že njegov drugi tak tek. V domačem Zagorju so mu zagorski planinci 2. julija ob 14. uri predali evidenčno knjižico Slovenske planinske poti, dobre želje pa so mu ob tej priložnosti posredovali številni domačini na čelu z županom. Dejansko pa je po Slovenski planinski poti začel teči 3. julija ob 5. uri zjutraj na Bolfenku na Pohorju. Med potjo je seveda obiskal vse planinske postojanke in planinske vrhove na tej poti in povsod v evidenčno knjižico odtiskoval žige.

Prvi dan je prehodil oziroma pritekel do Loke pod Raduho, kjer je prenočil. Naslednji dan je prenočil v Cozovi koči na Kokrskem sedlu, tretji dan v Koči pod gozdom pod Križko planino, četrty dan v koči na Golici, peti dan v Pogačnikovem domu na Kriških podih, šestič je prespal v koči pri izviru Soče, sedmi večer je počival v koči na Planini Razor, osmič na Ermanovcu, devetič na kmečkem turizmu Sinji vrh blizu Čavna, zadnji, to je deseti večer, pa je prenočil v Tumovi koči na Slavniku.

Na cilj pri hotelu Adria v Ankaranu je pritekel 13. julija ob 14. uri. Tu so ga pričakali in sprejeli številni planinci in izletniki iz Kopra in Zagorja. Pozdravov in čestitk tudi tokrat ni manjkalo in vsem je odleglo, ko se je Radovan

Skoraj ne mine dan, da Skubic ne bi pretekel vsaj kakšnih deset kilometrov

pojavi na cilju po tolikih dneh izrednih naporov, ki mu jih je povzročalo še predvsem slabo vreme v nekaterih dneh, najbolj pa se je cilja razveselil tekač sam.

EDINI OBISKOVALEC TRIGLAVA

Med potjo oziroma tekom je obiskal vseh 69 planinskih postojank in vrhov, kjer imajo žige Slovenske planinske poti. Povsod so ga izredno lepo sprejeli oskrbniki planinskih postojank in številni planinci. Za njihovo pozornost, spodbude in pomoč se Radovan Skubic iskreno zahvaljuje.

Tek je trajal 10 dni in pol, vsak dan je mož hodil oziroma tekel povprečno 14 ur, kar bi znašalo skupno okoli 140 ur hoje oziroma teka. Tudi tokrat ga je na posameznih točkah spremljala spremljevalna skupina – žena Ivi, **Stane Hudolin** in Borut Dolanc. Sicer pa je bil ves čas preko mobilnega telefona povezan z Radiom Slovenija – Val 202 in Radiom Trbovlje. Preko dneva se je večkrat javil bodisi sam ali kdo od spremljevalne skupine.

Slovenska planinska pot je letos precej boljše markirana kot je bila pred dvema letoma. Težave so se občasno pojavljale le v nekaterih delih, ko je bila pot zaraščena, na primer pri Golakih. Večjih nesreč tokrat ni imel, tako kot na primer pred dvema letoma, ko ga je na Uršlji gori oplazila strela. Manjšo težavo je imel sicer kmalu po začetku poti na Pohorju pod Črnim vrhom, ko se je med tekom spotaknil v korenino in si pri padcu poškodoval

levo koleno. Počakal je le toliko, da se je ustavilo krvavenje, nato pa je pot nadaljeval z nepovito rano.

Najhujši del poti je bilo brez dvoma območje Grintovca in Kočne. Vreme se je zelo ohladilo, bilo je oblačno, padala je sodra in toča, razbesnelo se je hudo neurje z gromom in strelami, hudim vetrom in veliko napetostjo v zraku. Pred Češko kočo se je njegovega prihoda neverjetno razveselil **Drejc Karničar**, saj so ga iz Cojzove koče obvestili, da je šel tekač na pot kljub slabemu vremenu. Tisti dan je bil v tej koči tudi edini planinec. Nikoli ne bo pozabil Drejčeve prijaznosti in uslužnosti.

Podobno je bilo tudi pri vzponu in sestopu s Storžiča. Tudi tu je bil izpostavljen hudim vremenskim preizkušnjam, saj so se nevihte, grom in strele v kratkih presledkih vrstile druga za drugo. Ob sestopu po grabnu ga je nekoliko oplazila strela, vendar brez posledic. V koči pod Storžičem ga je zelo zaskrbljena čakala njegova spremljevalna skupina.

Peti dan teka ga je pri Staničevi koči pod Triglavom ujela snežna nevihta. Snežilo je kot pozimi, sneg pa ni obležal. Na teme Triglava je stopil ob 12. uri, sam, brez slehernega drugega obiskovalca. Imel je prelep razgled in ob tem pogledu so se mu razblinili tudi vsi hudi pomisleki, zakaj in čemu se toliko napreza in izpostavlja nevarnostim. Že s tem kraljevskim razgledom dela svoje domovine je bil poplačan ves njegov dotedanji trud in vloženi napor. Podoživljal pa je tudi vso lepoto našega domačega planinskega sveta, od raznoterega cvetja in živali pa do prijaznosti ljudi, s katerimi se je srečeval med potjo in v planinskih postojankah.

VSESTRANSKA SKROMNOST NA POTI

Njegova osebna oprema je bila skromna: kratke hlače, občasno tudi daljše, majica, kapa, specialni copati adidas za hribe, ki so se zelo obnesli, mobilni telefon, prva pomoč, nožek in nekaj pijače energit z razredčenim jabolčnim sokom z vodo ter nekoliko soli. Prehranjeval se je v planinskih postojankah in oskrbniki so mu šli zelo na roko, ko so mu pripravili obroke po želji. Želel si je dosti koncentriranih hidratov, sendviča s slanino, zvečer pa je zaužil večje obroke testenin, tudi s slanino. Pijačo je užival vseskozi brezalkoholno, največ energit.

Težave pa je imel s spanjem. Prvi dve uri je vsak večer še nekako trdno spal, potem pa je tudi v spanju nadaljeval hitro hojo oziroma tek, se pogosto zbujal, vmes se je znova pojavljala žeja. Huda fizična in psihična obremenitev pa se je pokazala še po končanem teku, ko štiri ali pet dni oziroma noči sploh ni mogel zatisniti očesa. Šele po dobrem tednu dni se je umiril in normalno zaživel.

Ko je Radovan odšel na pot, je tehtal 67 kg, na cilju pa jih je imel 62,5 kg ali 4,5 kg manj, kar je še v mejah dopustnega, kot je sam omenil. Celotno pot je prehodil in pretekel v 10 dneh in pol; v primerjavi s tekom pred dvema leti je pridobil en dan, in sicer predvsem na območju Pohorja. Letos je bila tudi mnogo boljše obveščena, kar se je pokazalo predvsem v planinskih kočah in domovih, kjer so ga pričakali številni planinci in izletniki. Vsem tem in številnim oskrbnikom je Skubic

zelo hvaležen za prijazen sprejem in skrb za njegovo dobro počutje. Predvsem pa je zelo hvaležen tudi svoji spremljevalni skupini in sponzorjem – Občini Zagorje, Telekomu Slovenije – PE Trbovlje, Slovenijašportu, Ministrstvu za obrambo – Upravi za obrambo Trbovlje, Adidas AFP Dobova, Mesarstvu Ferdi, trgovini Savica in vsem tistim društvom in oskrbnikom, ki so mu omogočili brezplačno prenočevanje in prehrano. Vse priznanje tudi domačemu PD Zagorje!

Po končanem teku R. Skubic čuti veliko zadovoljstvo, ko je brez kakšnih posledic opravil veliko pot s hitro hojo in tekom po gorskih predelih Slovenije. Občutek je izjemno lep in hrabrien. Med tekom je bila vsa pozornost namenjena hoji in teku ter smeri, po kateri je tekel, užival pa je tudi v naravi in v pogledu na tisočere zanimivosti.

KAJ PA KUM-TRIGLAV?

Med potjo so se pojavljale tudi manjše krize. Tako je krče v nogah odganjal na primer s koprivami, sproščal

pa se je tudi z mislijo: kdor se ne more identificirati z naravo, tudi ne more zdržati tolikšnih naporov. Blagodejno je vplivala na razpoloženje tudi pogosta misel na družino, ženo in oba otroka, saj se drug z drugim zelo ujemajo. Mislil si je tudi, da je dolgost našega življenja res kratka, zato je treba kakšno pot tudi preteči, videti in občutiti in si s tem podaljšati življenje.

Večkrat je tudi poudaril, da na gorskih tekih nikoli ne teče zavoljo žigov; ti so le dokaz za opravljeno pot; pač pa mu gre za svojevrstne planinske užitke, ki mu jih daje hitra hoja ali tek, za dožemanje lepote domačega gorskega sveta.

R. Skubic ima v načrtu, da bi letos pretekel še pot s Kuma na Triglav v dveh dneh in pol, s čimer bi zaokrožil vse tri letošnje projekte.

Misel na tek po evropski pešpoti od Baltika do Jadrana pa je opustil iz več razlogov. Sicer pa vsakodnevno preteče po hribovitem svetu Zasavja tako za trening kakor tudi za sprostitvev in ohranjanje zdravja kar precej kilometrov. To dela rad, brez prisile kogarkoli.

PO TRŽIŠKI PLANINSKI POTI S SEDMIMI DVATISOČAKI V ENEM ZAMAHU

TRŽIČANKA V 29 URAH PO TRANSVERZALI

MIRKO KUNŠIČ

Vse bolj priljubljeno Tržiško planinsko pot ali po domače »Drvačevo« po **Jožetu Rožiču-Drvaču**, ki je pred leti povezal okoliške vrhove v tržiško planinsko pot, 70 kilometrov dolgo in vseskozi strmo pot, »opremljeno« s sedmimi dvatisočaki in šestimi nižjimi vrhovi, je v enem zamahu letošnje poletje zmogla tudi prva ženska, Tržičanka **Erna Salberger**, poročena **Anderle**. Direktorica tržiškega Vzgojno-varstvenega zavoda (tudi zato imajo otroci v vrtcih že planinsko vzgojo!) je odšla z Bistrice pri Trziču opolnoči 21. avgusta in se je vrnila domov po dobrih 29 urah intenzivne hoje.

Vsak, ki je prehodil vsaj kakšen del te razgledne in ponekod tudi zahtevne označene poti, se vedno bolj odkriva prvi ženski in vsem šestim posameznikom, ki so jo do zdaj zmogli prehoditi ali deloma preteči v manj kot enem dnevu. »Z leti in vztrajnostjo pridobivaš kilometre in če rad hodiš, to ni težko. Zame je hoja odgovor na vse življenjske preskušnje, ki so me doletele. Vredno je takšno samodokazovanje, vendar brez vsakih primesi tveganja, zato tudi na tej poti nisem niti enkrat pomislila, da bi odnehala,« pravi Erna Anderle.

Od doma jo je na Bistriško planino, naprej na Dobro in vse do planine Preval spremljal njen sin, 24-letni **Aljaž**, študent pred diplomu, alpinist in že gorski reševalec postaje GRS Trzič. Pot čez Kalvarijo na vrh Begunjščice (2063 m) je nadaljevala sama. Na grebenu jo je za dobro uro zaustavila megla. Ničesar ni hotela tvegati, zato je čakala svita; ko so se megle toliko razkadile, da je našla graben, je po iskrškem plazu odhitela na Zele-

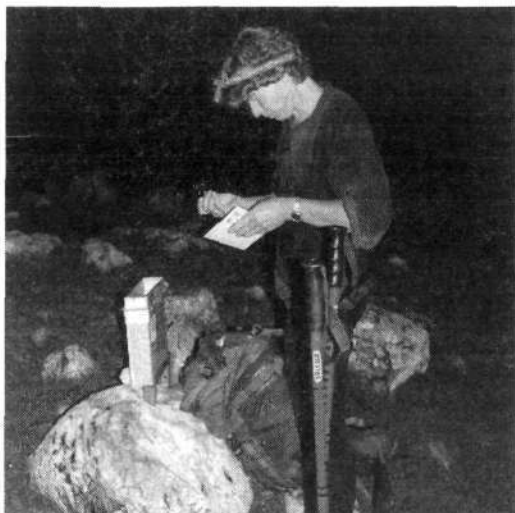

Človek z voljo zmore vse: Erna Salberger-Anderle

nico. Od tam je nadaljevala pot na teme Vrtače (2180 m) in sestopila nazaj po isti poti.

Na Ljubelju so ji domači pripravili okusno juho z ravioli. Tam je tudi zamenjala visoke čevlje za lažje z vibram podplati za dober oprijem skale. (Kot alpinistko so jo tržiški plezalci sprejeli medse leta 1971. Veliko smeri sta kasneje splezala z, žal, že pokojnim možem **Matjažem**, ki ga je nato povsem zasvojilo zmarjarstvo in jadrnanje s padali.)

Z nahrbtnikom, v katerem ni bilo nič odvečnega, je hitela po tako imenovani lovski poti do planine Korošica, od tam pa po grebenski poti na vrh Košutice ali Babe

Na Dobrči je prva vpisna knjiga

Foto: Aljaž Anderle

(1966 m). Sestopila je do Hajnževega sedla in se po zavarovani zelo zahtevni poti podala na Veliki Vrh (2088 m) v desetkilometrskem masivu Košute. V knjigo se je vpisala ob 13.10 in takoj nato nadaljevala pot proti Kladivu (2094 m) in naprej po grebenski poti. Upoštevala je nasvet in se pred nevihtami umaknila z grebena, na tako imenovano geološko pot, zato se je morala s planine Dolga njiva ponovno podati po strmi poti na 2133 metrov visoki Košutnikov Turn. Pri tem je pridela dva žulja, ki je nista posebej ovirala. Na Zgornji Dolgi njivi so jo že čakali domači z juho in rižem.

Nekje med gorami je tista krnica

Neizmerna prostranstva se raztezajo pred menoj, neskončne rumene puščave, morja, ki skozi mrč izginjajo v bližajoči se večer – preveč zame. Vsa svoboda tega sveta, vsa odprtost in hkrati skrita zaprtost in utesnjenost ne data miru duši. Povsem drug kotichek išče, na čisto drugem koncu sveta – tam, kjer je vse majhno, kjer je vse domače – in vendar neizmerno v svoji nepopovljivosti. Ker vedno znova kliče, ker nikoli ne bo prehojeno, ker nikoli ne bo doživeto v vseh odtenkih dneva, v vseh sencah noči, ker nikoli ne bo dosanjano ... In ker vedno znova pokliče – kot najbolj skrivne in negovane ljubezni.

Tam zgoraj, kjer se beli skalni razi dotikajo zamolklega neba, kjer se bleščeča svetloba jeseni bori z mračnostjo severnih globeli, tam ležijo ti kotichek – samotne krnice naših gora. Razmetane skale, ki jih je gora bogvekdaj stresla v svojih nederij, drobne trave, ki so pognale iz skromne zemlje, posušene rože nekega davnega poletja. In spet drugje silna drevesa, pravadne bukve in orjaški macesni, mrtva debela – spomini nekdanje moči,

Proti Pečovniku in na Štegovnik (1692 m) ji je delal družbo brat **Marjan Salberger**. Na planini Javornik je pogumno Tržičanko kar nestrpno čakala sestra s hrano in bratranec **Luka Rožič**, alpinist in gorski reševalec, ki je Drvačevo pot letos zmogel skupaj z **Vilijem Vogelnikom** v manj kot 24 urah. Žal je takrat izčrpanost v zadnjem delu obrnila v dolino **Matijo Perka** (vsi trije so člani GRS Tržič).

V dobri uri in 20 minutah sta bila Erna in Luka že na vrhu Storžiča (2132 m). Takrat je bila prva ura novega dne. Vreme se je izboljšalo, megle ni bilo, le pot nazdol je bila spolzka.

Ponovno sta se začela vzpenjati in za nekaj trenutkov postala pri tropu ovac na Tolstem vrhu (1715 m). Mimo kočice na Kriški gori sta šla že po četrti uri zjutraj in nadaljevala sestop na Hofnarco proti Tržiču. Luka je odhittel domov, pod prho in naprej na delo, Erna pa je iz Tržiča odšla po cesti domov v Bistrico. Morala je zbuditi sina, da ji je odklenil; ključ je namreč prejšnji dan nehote pozabila doma.

Pristnega veselja v njej in med njenimi je bilo veliko. Čeprav sta starša vedela, kaj vse zmore njuna hči, sta si oddahnili. Vsi, ki so verjeli vanjo in v to, da bo pot zmogla, so postali še ponosnejši nanjo. Elitni tržički »Drvačev klub« Tržiške planinske poti je požlahlila prva članica.

Ko sem dele te poti te jesenske tedne večkrat opazoval s Prevale, Begunjščice, Zelenice, Korošice, Košutice, Dolgih njiv, Štegovnika, Storžiča, Tolstega vrha in Kriške gore, sem šele prav dojel razsežnosti in se zavedal, kaj vse so na en mah zmogli vsi, ki so »na eks« prehodili to razgledno pot. Prav z vsakega dela je moč hiter sestop – za vse, ki bi se pri ponovitvah morebiti precenili. Šest Tržičanov in ena Tržičanka se niso.

ki je klonila pred starostjo, viharji in plazovi. Droben potoček, ki se izvije izpod skal, zapuščene podrtje, vonj po starem ...

Prehodil sem te koticke, prespal sem tam, sedel in v opoldanskem soncu zrl v obsijane stene nad njimi, se v megli pretipal do stanu, v mesečni noči sledil svoji senci in bledim obrisom gorá v daljavi. Nabiral sem cvetje, da sem prinesel duh gora tudi domov, srknil sem oravežujoč požirek iz potočka, utrujen sem se zleknil v travo, v ledenem mrazu sem malical z rokavicami na rokah ...

In vendar je bil to komaj začetek. Saj sem vendar rekel, da se bom vrnil, saj sem vendar na vsakem povratku koval načrte, ne daljnje, za prihodnji teden – ko bom šel po tisti drugi poti, ko bomo z družino šli tja čez, ko bova s prijateljem končno poskusila priti po tisti grapi, ko bova od tu po mrzli noči odšla na prečenje grebena, ki se pne nad krnico ... Prišel bom, vem, da bom. Prišli bomo vsi, ki smo si kdaj želeli priti, in zapeli bomo glasno, razigrano pesem. Nihče je ne bo slišal, ptice se ne bodo splašile in gamsi se bodo pasli naprej. Ker pela bodo srca, pela bodo telesa, tako polna volje in želje, napeta od ur hrepenenja. Navzgor se bo usmeril pogled, tja gor, kamor vodi pot, tja v sončo reber, v belo skalovje nad zelenimi pašniki...

Marjan Bradeško

OKOLJEVARSTVENA POLITIKA UIAA

1. To poročilo podaja pregled najpomembnejših naravovarstvenih problemov, ki zadevajo obiskovalce gora. Upošteva učinke, ki jih ima gornišтво na okolje, in tudi skrb, za katero UIAA upa, da jo bodo obiskovalci gora posvetili ohranjanju gorskega okolja.
2. Upamo, da bo to poročilo pomagalo članom zveze promovirati tiste gorniške aktivnosti, ki upoštevajo varovanje okolja in da bo obenem oskrbelo združenja oziroma društva s smernicami pri njihovih prizadevanjih, da bi visokogorska skalna in previsna ter hribovita območja obranili pred škodljivimi vplivi.

VREDNOTE

3. Za delovanje UIAA je bistveno prepričanje, da možnost za kvarjanje z gorništvom od hoje na visoke, oddaljene vrhove do plezanja po stenah kanjonov in obalnih čeri ter plezanja po umetnih stenah mnogim ljudem zelo veliko pomeni. Človek potrebuje prost dostop do plezalnih poti, prav tako kot potrebuje prost dostop do zemlje in voda, da bi lahko užival v lepotah narave, kot so ugotavljali na Svetovnem kongresu za varovanje okolja leta 1996. Pri planinarjenju zadovoljujemo tudi potrebo po novih doživetjih, razgibanju telesa in duha ter željo po druženju. Podpora prizadevanjem, da bi širša skupnost spoznala in sprejela pomen planinarjenja, je pomembna izhodiščna točka pri doseganju širših naravovarstvenih ciljev UIAA.
4. UIAA se zaveda izjemnega pomena gorskih območij kot zakladnice raznolikosti žive narave ter naravnih pojavov, povezanih z geološkimi posebnostmi in podnebjem; poleg tega so v gorskih predelih tudi nekatere najlepše in najmirnejše pokrajine sveta. Gorske pokrajine so različne, od težko dostopnih, divjih in neokrnjenih do naseljenih območij, ki pa pogosto hranijo pomembno kulturno dediščino. UIAA ugotavlja, da so ekosistemi teh pokrajin dostikrat tako občutljivi, da jih mimogrede poškodujemo.
5. UIAA se zaveda pomena gorá kot življenjsko pomembnih virov za celotno človeštvo. Med temi so nadvse pomembne zaloge čiste vode v potokih in rekah, ki pritekajo z gora. Gorska področja so tudi področja gozdov in vsega, kar nam gozdovi dajejo, tam so tudi njive in pašniki, tu najdemo minerale in vire energije. UIAA priznava potrebo po pridobivanju teh dobrin, zaveda pa se, da jih je treba pridobivati na načine, ki ne ogrožajo okoljske kakovosti gorskih območij.
6. UIAA pozdravlja dejstvo, da prav visokogorska lega marsikje igra odločilno vlogo pri nastajanju in razvoju določenih gospodarskih panog in je pomembna za turizem ter da v gorskih predelih izdelujejo za te kraje značilne izdelke in meni, da je potrebno ohraniti specifične načine obdelovanja zemlje. UIAA si prizadeva zagotoviti, da bi aktivnosti planincev pomagale podpirati lokalne skupnosti na način, ki bo ugoden za tamkajšnje prebivalce in pravičen do planincev.

VPLIVI

7. UIAA meni, naj bi se planinci zavedali posledic naslednjih vrst škodljivih vplivov na gorska področja, ker so ti lahko velikega pomena za uživanje v planinarjenju in možnosti planincev za njihovo udejstvovanje:
8. *Izguba biološke mnogovrstnosti zaradi uničevanja gozdov, pretirane paše ali pretiranega požiganja.* Ti posegi lahko močno vplivajo na rastlinsko odedo in bogstvo živalskih vrst ter povzročajo erozijsko odnašanje prsti in vegetacije. Zmanjša se divjina in neokrnjenost gorskih področij.
9. *Večji ali moteči posegi v pokrajino.* Večji rudniki, hidroelektrarne, vodovodi, ceste, železnice, daljnovodi in telekomunikacijski objekti, oprema na smučiščih in objekti, zlasti tisti v zvezi z naraščajočim razvojem turizma, zbuja posebno skrb.
10. *Spremembe podnebja in onesnaževanje, ki ga povzroča kontaminacija zraka ali vode ter moteč hrup motornih vozil in letal.* Na svetu praktično ni več gorskih predelov, za katere bi lahko rekli, da jih onesnaževanje še ni doseglo; ves svet je že prizadet zaradi procesov, ki jih povzročajo klimatske spremembe. Naloga planincev je preudariti, do kakšne mere njihove lastne dejavnosti prispevajo k onesnaževanju in kako lahko v širših družbenih okvirih planinci uporabijo svoj vpliv, da bi svet postal manj onesnažen.
11. *Prekomerno izkoriščanje občutljivih območij.* Preveliko število obiskovalcev, vključno s planinci, vodi v degradacijo nekaterih gorskih območij zaradi pretirane uporabe občutljivih predelov ali zaradi pomanjkanja primernih standardov glede vedenja planincev. Škoda, ki jo povzročajo obiskovalci, je omejena na razmeroma majhna območja v različnih pogorjih in je zanemarljivega pomena v primerjavi s škodo, ki jo povzročajo prej omenjeni dejavniki, ki prizadevajo gorska okolja kot celoto. Tako prekomerno izkoriščanje pa je po drugi strani izjemno problematično na nekaterih znanih krajih na svetu, kot na primer v baznih taborih v bližini najvišjih gora, po najbolj priljubljenih poteh trekerjev in planin-

Opravičilo

V prejšnji, 10., oktobrski številki Planinskega vestnika je prišlo na 2. strani ovitka do napake: avtor naslovne fotografije "Lepo Špičje izpred Kugyjevega spomenika nad Trento" ni Igor Maher, kot je natisnjeno, ampak Igor Modic, ki se mu zaradi napake, do katere je seveda prišlo nenamerno, iskreno opravičujemo.

Uredništvo

cev ter skalnih previsih in pečinah, ki jih radi obiskujejo alpinisti, ornitologi in botaniki.

12. UIAA je prepričana, da lahko planinci najbolje izpolnjujejo svoje obveznosti do okolja, prispevajo k ohranjanju gorskega sveta in pomagajo tamkajšnjim krajem v obliki procesa integracije. Ključne zahteve, ki zagotavljajo uspešno združevanje okoljevarstvenih potreb s potrebami planincev, so:

12.1 Prepričati ljudi, ki odločajo, da so gore in tam živeči ljudje pomembni in da planinarjenje kot dejavnost zasluži največjo mero pozornosti.

12.2. Razširjanje misli, da je prost dostop, ki se koristi z veliko mero odgovornosti, bistven element gorništvu, pogosto povezan s fizičnimi in duševnimi naporu, tveganjem in nevarnostmi ter relativnim pomanjkanjem pravil in predpisov za planince.

12.3 Zavest o tem, da je popotovanje po lepih pokrajinah bistven element mnogih gorniških doživetij in da se zato planinci morajo po svojih najboljših močeh truditi, da ostanejo ti kraji lepi.

12.4. Razvijanje in propagiranje gorniških tehnik, ki najmanj obremenjujejo okolje, vključno z uporabo materialov, ki jih je mogoče ponovno uporabiti, ter načinov potovanja in transporta, ki najmanj onesnažujejo okolje in prispevajo k varčni porabi fosilnih goriv.

12.5. Podpora ustanavljanju zaščitenih območij, kot, na primer, narodnih parkov in rezervatov, čuvanje gorskih rastlin, živali ter pokrajine kot celote, pod pogojem, da so ta deležna uspešnega upravljanja, da so dobro prilagojena interesom tamkajšnjih prebivalcev in imajo posluh za potrebe planincev.

12.6. Podpora, kjer je potrebno, sprejemanju predpi-

sov, ki so združljivi z interesi planincev in ki jih je mogoče pravično uveljavljati, po možnosti v obliki prostovoljnih dogovorov.

12.7. Podpora pravičnim ukrepom, ki planincem omogočajo, da neposredno prispevajo h gospodarski uspešnosti in skrbi za okolje v gorskih naseljih s pomočjo dogovorov o prispevkih in obliki taks in vstopnin, z nakupi blaga ali s plačevanjem storitev domačinom.

12.8. Podpora izobraževalnemu delu, ki veča razumevanje za značilnosti in izrabe gorskih okolij.

12.9. Zavzemanje za posvetovanja med planinskimi zvezami in organizacijami, ki zastopajo skupine prebivalcev, vladami in mednarodnimi organizacijami o smernicah glede uporabe zemljišč, energetske in transportne politike, ki zadeva gorske predele.

12.10. Razvijanje sodelovanja med planinskimi organizacijami in drugimi organizacijami, ki se zavzemajo za zaščito ter smotno in ozaveščeno uporabo gorskega okolja.

13. Te ključne zahteve definirajo področja delovanja naravovarstvene politike UIAA in naj bodo izhodišče članicam federacije pri promoviranju gorniških dejavnosti, ki upoštevajo najpomembnejše naravovarstvene vidike.

Dave Morris, 16. novembra 1996

Viri:

1. Resolucija IUCN 1996
2. Deklaracija CIO o športu in okolju
3. Lutzova listina Matsumato
4. Katmandujska deklaracija
5. Resolucija o zračnem prometu/hrupu
6. Načrt o odpadkih
7. Capetownsko poročilo
8. Listina o smučarskem alpinizmu
9. Politika tekmovalnega plezanja
10. Pravidnik o gorskem kolesarjenju

VISOKE PRISTOJBINE ZA NAJVIŠJE VRHOVE HIMALAJE IN KARAKORUMA

DRAGI VZPONI NA HIMALAJSKE VIŠAVE

Vse več planincev (in alpinistov) se odloča za trekinge in plezanje po najvišjih pogorjih sveta, predvsem še po Himalaji in njenih obrobjih; najvišje gore sveta imajo pač svoj zapeljiv čar. To vedno bolj izkoriščajo države, kjer stojijo te gore in ta pogorja, ki za dostope na po-bočja in vrhove zahtevajo vedno več denarja.

Ena od redkih dežel, ki ima najvišje gore sveta in ki z njimi (še) noče služiti, je Butan, kajti gorništvu je tam načelno prepovedano, saj je tamkajšnja kraljevska vlada leta 1994 prepovedala dostop na skoraj vse gorske vrhove. To prepoved so leto dni pozneje še razširili, tako da je zdaj mogoče tja organizirati odpravo edinole prek posebnih lokalnih stikov.

ZMERNE CENE NA KITAJSKEM IN V INDIJI

Vse več je alpinističnih in trekinških odprav na Kitajsko, kjer so zadnja leta uredili infrastrukturo. Organizacija je tam pač kitajska: od prihoda v državo do odhoda iz nje ima vsako skupino na skrbi tamkajšnja planinska zveza. Cene za prevoze, oskrbo itd. določa in nadzoruje oblast.

Tiste evropske organizacije, ki pogosteje organizirajo odprave in trekinge na Kitajsko, posebej opozarjajo na nekatere reči, ki naj bi jih organizatorji bodočih odprav upoštevali.

Pomembno je odlično znanje angleškega jezika, kajti največ težav nastaja tam zaradi težav pri komuniciranju z uradništvom.

Vsaka odprava ali skupina mora imeti s seboj podpisan protokol, v katerem so navedene vse plačane storitve.

Nekatere planinske skupine in predvsem odprave so v preteklosti prišle na kitajsko ozemlje ilegalno iz Nepala. Takšne prekrške zdaj izredno strogo kaznujejo, celo z zaporom.

V primerjavi s taksami v Nepalju so takse na Kitajskem (v Tibetu) nizke. Tako stane odprava na Čomolungmo (Mount Everest) 5000 ameriških dolarjev, na Šišopangmo (Čo Oju) 3000, na ostale vrhove nad 8000 metrov 1760, na gore, visoke od 7000 do 7999 metrov, 1080, na šesttisočake 700 in na gore, nižje od 6000 metrov, 30 ameriških dolarjev na gornika. Cene veljajo za skupine z največ 11 gorniki.

Ob tem pa je treba plačati posebne takse za nove smeri oziroma za prve pristope: za vrhove nad 8000 metrov 27.000 do 41.000 dolarjev, za sedemtisočake 1500 do 10.000 in za šesttisočake 1000 do 5000 dolarjev. Poleg tega pa je treba v tej državi plačati še drugačne takse: filmska oziroma fotografska taksa znaša do 6750 dolarjev, uporaba (lastne) radijske postaje 150, uporaba (seveda lastnega) satelitskega telefona 2000, medtem ko je okoljevarstvena taksa 25 dolarjev na osebo.

Kdor namerava iti na trekking ali odpravo v Indijo, mora pravočasno poskrbeti za dovoljenje, kajti postopki trajajo celo do pol leta. Takse je treba plačati najpozneje dva meseca po prejemu dovoljenja. Vsaka odprava mora najeti zveznega oficirja in ga opremiti enako, kot so opremljeni člani odprave. Oficirju ne pripada dodatno plačilo, vendar mu mora odprava nuditi oskrbo, prenočevanje in prevoz.

Taksa za vrhove v vzhodnem Karakorumu znaša 4000 ameriških dolarjev, za Nun in Kun 3000, za vrhove nad 7000 metrov prav toliko, za vrhove, visoke med 6501 in 7000 metri, 2000 dolarjev in za ostale šesttisočake 1125 dolarjev. Razen za vzhodni Karakorum veljajo te takse za odprave z največ 12 člani, medtem ko so v vzhodnem Karakorumu dovoljene samo mešane odprave tudi z indijskimi udeleženci. Poleg omenjenih taks, mora v Indiji vsaka odprava plačati še 300 dolarjev okoljevarstvene takse in položiti 1000 dolarjev okoljevarstvenega depozita, ki ga odprava dobi nazaj, če zvezni oficir ugotovi, da odprava na gori ni pustila prevelikih sledov.

VRTOGLAVE CENE ZA VRTOGLAVE VRHOVE

Najvišje so takse za udejstvovanje v gorništvu v Nepal, poravnati pa jih je treba najpozneje dva meseca po prejemu dovoljenja za odpravo. Zveznega oficirja mora imeti s seboj vsaka odprava in ga mora opremiti, plačati in zavarovati.

Za alpinistične skupine do sedem ljudi je treba za vzpon na Sagarmato (Mount Everest) prek Južnega sedla plačati 70.000 ameriških dolarjev takse, za vsakega naslednjega člana odprave (največje število odprave je 12) pa še dodatnih 10.000 dolarjev. Za vzpone po drugih smereh na Everest mora (do sedemčlanska) odprava plačati 50.000 in za vsakega naslednjega plezalca 10.000 dolarjev. Za druge osemtisočake plača do sedemčlanska odprava 10.000 dolarjev, za vsakega naslednjega odpravarja pa 1500. Sedemtisočaki stanejo 4000 dolarjev (vsak »dodatni« član nad sedmerico 500), šesttisočaki nad 6500 metri 2000 (300 vsak dodatni član), vrhovi pod 6500 metrov pa 1500 (200) dolarjev.

Na seznamu trekinških vrhov je v Nepal 18 gora, za katere velja dovoljenje Nepalske planinske zveze NMA in ne Ministrstva za turizem in civilno letalstvo kot za prej omenjene vrhove. Trekinške odprave na te vrhove ne potrebujejo zveznega oficirja, pač pa morajo plačati pristojbine: za enega od 12 vrhov nad 6000 metrov skupina do 10 oseb 300 dolarjev in vsak naslednji član trekinške skupine 7,50 dolarja, za vsakega od šestih

vrhov, nižjih od 6000 metrov, pa skupina 150 in vsak naslednji član 7,50 dolarja.

Vendar ta dovoljenja ne nadomestijo splošnega dovoljenja, ki ga potrebuje vsakdo za vzpon na tamkajšnje gorske vrhove. Ob tem obstaja v Nepal še vrsta drugih taks, ki se zelo hitro spreminjajo. Tako je treba, na primer, ta čas za uporabo (lastnega) satelitskega telefona plačati 5000 ameriških dolarjev takse. Na območju doline Kumbu je treba položiti depozit za smeti, ki znaša za Everest 4000, za druge osemtisočake 3000 in za vrhove pod 8000 metri 2000 dolarjev. Ta denar dobijo odprave nazaj, če zvezni oficir ugotovi, da odprava pod goro in na njej ni pustila nesnage.

9000 DOLARJEV ZA K2

Tudi za vrhove v Pakistanu je treba imeti dovoljenje, na dovoljenje za K2 pa je treba čakati najmanj dve leti. Za vrhove pod 6000 metrov načelno ni treba imeti posebnega dovoljenja, razen če niso v »prepovedanih območjih«, ki so, na primer, na mejah z Indijo, ti predpisi pa se zelo spreminjajo. Informacije o tem je mogoče dobiti v Oddelku za turizem. Zveznega oficirja potrebuje načelno le odprava na vrh, višji od 6000 metrov.

Izkušnje kažejo, da spremembe na seznamih članov odprav ali trekingov vedno vodijo k velikanskim problemom.

Takse za pakistanske gorske vrhove veljajo za odprave do pet članov, za vsakega naslednjega je treba plačati posebno takso (ki je navedena v oklepaju). Tako je treba plačati za plezanje na K2 9000 ameriških dolarjev (1000), za vrhove med 8001 in 8500 metri 7500 (700), za vrhove med 7001 in 8000 metri 3000 (300), med 7001 in 7500 metri 2000 (200) in za šesttisočake 1200 (150) dolarjev. Poleg tega je treba tudi v Pakistanu plačati 200 dolarjev v sklad za varstvo okolja, depozit za smeti pa znaša 1000 dolarjev, kar dobi odprava vrnjeno, če tako odloči zvezni oficir. Poleg tega je v Pakistanu nujno potrebno položiti 4000 dolarjev depozita za morebitno uporabo helikopterja.

Mamutske odprave na Everest ne bo

Planinska zveza Ljudske republike Kitajske CMA, kitajska gorniška organizacija, ki jo vodi državna uprava, je sporočila predsedniku UIAA Ianu McNaughtu-Davisu, da načrtovane velikanske kitajsko-francoske odprave na najvišjo goro sveta Mount Everest vsaj letos ne bo. Vzrok za to naj bi bile gospodarske težave v Franciji. Kot menda navajajo v Franciji, naj bi se umaknili nekateri veliki sponzorji, od katerih je bil odvisen francoski del odprave, zato naj Francozi ne bi odpotovali v Tibet. Po novicah z druge strani pa naj bi bila nasprotovanja tako gorniške kot tudi politične narave tako velika, da se francoski gorniki niso hoteli izpostavljati novim napadom. Glasna razmišljanja številnih alpinistov in ne nazadnje tudi UIAA o škodljivi množičnosti in najvišjih gorah so torej imela uspeh.

RAČUNALNIK JE POKAZAL, KAKŠEN NAJ BI BIL PRATIROLEC (IN TUDI PRASLOVENEČ?) ŐTZI

PORTRET BRONASTODOBNEGA GORJANA

Portret za Őtzijevo osebno izkaznico: tak naj bi bil obraz prazgodovinskega lovca in pastirja iz Alp, ki je bil pet tisoletij zalit v ledeniku Őtzalskih Alp.

Lovec iz pradavnine, ki ga je v Alpah pred približno 5000 leti, v bronasti dobi človeštva torej, v Őtzalskih Alpah skoraj dobesedno na sedanji državni meji med Avstrijo in Italijo, na Tirolskem torej, na ledeniku nedaleč od sedanje Similaunske planinske ko e na nadmorski višini približno 3200 metrov verjetno presenetilo slabo vreme, tako da je tam zmrznil in ostal tam do septembra leta 1991, ko ga je zaradi taljenja ledenika po naključju našel nemški planinski par, je seveda še vedno v središču pozornosti znanstvenikov. Tako odlično ohranjene mumije bronastodobnega človeka, njegovih oblačil, opreme in orožja dotlej še niso našli, zato so se znanstveniki karseda potrudili in poskusili iz ohranjenih ostankov ugotoviti podrobnosti o ljudeh tedanjega časa. Takoj po najdbi so mumificirano truplo odpeljali v hladilnico anatomskega inštituta innsbruške univerze, mu tam zagotovili temperaturo šest stopinj pod ničlo, da ne bi razpadlo, in se sistematično lotili raziskav. Őtzi, kot so po najdbi v Őtzalskih Alpah imenovali bronastodobnega lovca, je seveda takoj pritegnil pozornost znanstvenikov z vsega sveta in v glavno mesto Tirolske so se začeli zgrinjati zdravniki, arheologi, biologi, etnologi in drugi specialisti z vsega sveta, da bi z analizo posmrtnih ostankov in bornih oblačil odgnili kakšno tancico s preteklosti človeštva.

Organizirane raziskave so se začele leta 1992 s sestankom na sedežu ugledne ustanove National Geographic Society v Washingtonu. **John Gurche**, umetnik in strokovnjak za paleoantropološke rekonstrukcije, ki so ga poklicali iz Denverja, je moral pred zbranimi odgovoriti na kratko, toda zapleteno vprašanje: ali je mogoče ugotoviti, kakšen je bil obraz tega bronasto-

dobnega človeka, kakšni so bili njegovi lasje in kakšen njegov nos. Pod pritiskom ledenih mas, v katerih je 50 stoletij počivalo Őtzijevo truplo, je bila lobanja vsekakor precej zmalicena. Toda Gurchejev odgovor je bil pridrilen.

IZ ALP V DENVER IN PARIZ

Ta strokovnjak se je potem lotil rekonstrukcije obraza ledeniškega moža, in sicer z metodo, ki jo je v znanem romanu Park Gorkega opisal Američan **Martin Cruz Smith** in s katero je namišljeni ruski znanstvenik **Andrejev** med drugim obnovil obraz mongolskega osvajaalca **Timurlenka**, domnevno največjega krvnika v zgodovini. Gurche je iz Innsbru ca dobil vse laboratorijske izvide o Őtzijevi lobanji, temelječe predvsem na rentgenskih posnetkih in računalniški aksialni tomografiji (CAT). Po teh podatkih naj bi bil nesrečen pralovec star od 30 do 40 let.

Po seriji tridimenzionalnih računalniških slik je Gurche iz plastike oblikoval lobanjo. Potem jo je prevlekel z debelo plastjo gline in se lotil rekonstrukcije obraza. Iz računalniških podatkov je sestavil nekakšno anatomsko karto, po njej pa izoblikoval obrazne mišice, obliko nosu in položaj očesnih vdolbin. Ko o je simuliral s poliuretansko plastiko olivne barve, po 600 urah dela pa je dodal še brado in lase. Ni važno, ali se je približal izvirniku ali ne; delal je pač s podatki in metodami, ki so bili takrat na voljo.

 ez pet let so se strokovnjaki vnovič posvetili »človeku iz Similauna«, kot ga še najpogosteje imenujejo Italijani, ki jim gre beseda Őtztal težko z jezika. Tehnologija je namreč medtem mo no napredovala in o »snežni mumiji« je bilo na voljo veliko podatkov. Gurche je zato lahko oblikoval natančnejši model lobanje in eno od kopij poslal tudi **Elisabeth Daynes**, v Parizu živeči umetnici, znani po rekonstrukciji prazgodovinskih ljudi.

KIPARJI IN ANTROPOLOGI

Umetnici je priskočil na pomoč antropolog in paleontolog **Jean-Noel Vignal** s Kriminološkega inštituta pri francoskem notranjem ministrstvu. Vignal se ni oprl le na antropometrične meritve Őtzijeve lobanje, temveč je upošteval tudi vse splošne telesne značilnosti Tirolcev, zlasti pastirjev z območij med Italijo in Avstrijo. Z vsemi temi in drugimi podatki je »nakrmil« računalnik in na zaslonu se je izrisala več ali manj verjetna Őtzijeva podoba.

Zdaj je bila na vrsti kiparka Daynesova. Lobanjo je prevlekla z debelo plastjo gline in se lotila rekonstrukcije obraza s pomočjo **Jeana Francoisa Michauta**, predstojnika sodnomedicinskega oddelka notranjega ministrstva. Počasi, zelo počasi je glava dobivala bolj človeško obliko. In ko je bila Elisabeth nazadnje zadovoljna, je iz tega  asnesnega modela naredila silikonsko

kopijo. Zdaj je bilo že videti, da je bil Ötzi mlajši, kot so prvotno domnevali, da je bil star med 25 in 35 let. Znanstvenica Daynesova se je umaknila umetnici Daynesovi.

Začelo se je namreč finaliziranje glave. Vsadili so oči, katerih barvo so določili glede na zbrane podatke in dejstva, ki jih poznajo o barvi oči večine Tirolcev. Z lasmi je bilo lažje: ker so ob truplu našli nekaj pramenov, so vedeli, da so zanesljivo kostanjeve barve. Takšna je bila tudi odločitev o obrveh in trepalnicah ter bradi. Na tej stopnji je umetnici priskočila na pomoč izurjena laluljarka. Finale je bil preprost: obnovljeno mumijo je bilo treba samo še odeti in oblačila, kakršna so v tistih časih nosila človeška bitja in ostanke kakršnih so našli tudi ob truplu ter poskrbeti za ustrezno opremo oziroma orožje, katerega kar velike kose so prav tako našli ob mumiji.

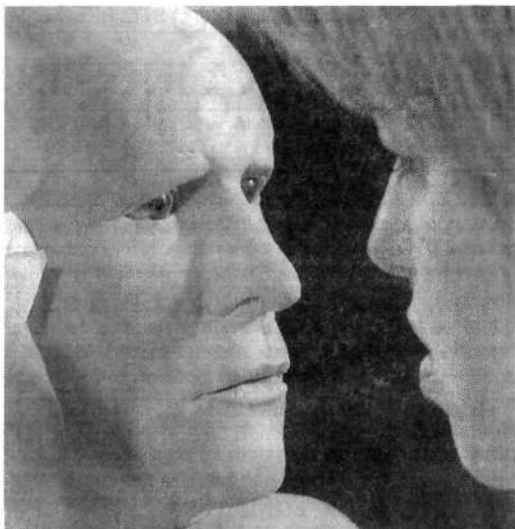
Pri rekonstrukciji je sodelovalo pet ljudi, njihovo delo pa je trajalo kakih 200 ur. »Seveda ne moremo trditi, da je to pravi Ötzijev obraz, vendar smo prepričani, da smo se mu zelo približali. Med delom smo se namreč prav malo prepustili domišljiji,« pravi Elisabeth Daynes.

GALERIJA NAŠIH PREDNIKOV

Ötzijev obraz je zadnji dokaz o senzacionalnih rezultatih, ki so jih dosegli specialisti Mednarodnega združenja za kraniofacialno identifikacijo, sorazmerno mlade znanstvene panoge, ki se je razvila zaradi sodnomedicinskih razlogov, zdaj pa jo že ureja mednarodni sporazum, imenovan »manchesterski protokol«. Začelo se je sicer že v prejšnjem stoletju, toda še v začetku našega se je pokazalo, da je do pravega znanstvenega pristopa še kar daleč: deset specialistov, ki so jim leta 1913 pokazali isto lobanjo, je nazadnje prišlo na dan z desetimi povsem različnimi obrazy.

Prvi zares znanstveno utemeljeni rezultati so iz šestdesetih let, zanje pa je zaslužen slavni ruski antropolog

Ötzi v svojih oblačilih ter s svojo opremo in orožjem, kakršnega je imel pri sebi, ko ga je zadel nesreča.

Iz računalniško obdelanih podatkov najdenih ostankov podalpskega lovca so izoblikovali skulpturo glave: tak naj bi bil človek tistega časa.

Mihail Gerasimov, ki se je aprila leta 1964 podpisal pod prvo in najsloviteljšo znanstveno rekonstrukcijo obraza kake zgodovinske osebnosti – **Ivana Groznega**.

Metodo Gerasimova so njegovi učenci še izpopolnili, toda skeptikov kar ni bilo mogoče utišati in prepričati, čeprav so primerjave rekonstruiranih obrazov in tistih na obstoječih slikarskih portretih (prav Ivana Groznega in, recimo, **Friedricha Schillerja**) pokazale, da so raziskovalci na pravi poti. Tehnologija je bila vse bolj izpopolnjena. Američan **Jay Matternes** je presenetil s portretom neandertalca, angleški znanstveniki pa so nedolgo tega rekonstruirali obraz **Filipa Makedonskega**, čigar (domnevno) lobanjo so našli v kraljevski grobnici na severu Grčije.

Laboratoriji po vsem svetu so sledili razvoju, zlasti na Japonskem, kjer so izpopolnili računalniški program, s katerim je bilo mogoče poiskati obraz za tisoče »muen botoke«, brezimna trupla, ki tam ne pomenijo le družbenega problema, temveč so tudi versko vprašanje, saj po budističnem nauku duše pokojnih na veke vekov tavajo zunaj paradiza, če jih svojci ne prepoznajo.

»To je sistem, ki širi osupljiva obzorja v arheologiji in paleontologiji,« trdi **Antonio Guerreschi**, docent na katedri za paleontologijo Univerze v Ferrari, zelo dejaven pri izkopavanjih v Alpah. Italijani pričakujejo, da bodo kmalu imeli na svojih tleh pravcato »galerijo prednikov«. Ötzija bodo namreč okrog novega leta po meddržavnem sporazumu iz Innsbrucka prepeljali v Bolzano in tam bo na ogled v novem Deželnem arheološkem muzeju. Že zdaj pa se naši sosede lahko pohvalijo s »človekom iz Mondevala«, ki so ga našli v Dolomitih in naj bi bil še približno 4000 let starejši od Ötzija, da ne govorimo o neandertalcu iz Circea in o pračloveku, ujetem v past v Altamurski jami blizu Barija.

HRIBOLAZKA INES IN ZDRAVNIK MARKO

EDI STRES

Bilo je lepo sončno jutro, ko svizci še spijo in ko veter še ne nosi gorskih kavk levo in desno, saj ura kaže šele pol osmih. Vendar je to čas, ko se na goro že vsuje prvi plaz planink in planincev. Takšno predstavo o planinstvu si namreč ustvarijo nekateri od tistih, ki se prvič odpravijo malo višje od tisoč metrov nadmorske višine ter kakšno uro ali le malo več navkreber. Med tako zgodnjimi planinci je bila ondan tudi novo pečena gornica Ines. Vse je že vedela o hribih, o tamkajšnjih živalih in cvetju, pa tudi gorska geološka sestava tal ji je bila v celoti v malem nalakiranem prstu. Njena modna trenirka, športni copati in nahrbtnik za kozmetiko bi sicer bolj sodili na kakšno teniško igrišče kot pa na planino, ki so jo tamkajšnje najpogostejše domače živali okrasile z velikimi kravjeki. A je bila vendarle tam v vsej svoji sijoči postavi, ki ji ni bilo kaj očitati, kar bi lahko potrdili malone vsi tam prisotni moški obiskovalci. Opis njene fasade bi se glasil takole: frizura kot metla, trepalnice kot omelo, barva kameleonska, postava super, v možganih pa nemara kolesce več kot pri domači kuri.

»Super je tuki, mega ful dobr,« je žgolela. »A bi se dobu kakšen hibiskus z mal mieka?«

»Kako da ne, gospodična! Imamo prima domači hibiskus,« je bil nemudoma uslužen oskrbnik planinske kočice. »Takle čajček ti da moč, kajne!«

»Zanima me, a je še daleč do tistega vrha, ki mu po nemško rečejo Kiperbuš,« je spraševala, ko je srebal čaj.

»A mislite na Debelo peč? Ja, zmerne hoje je malo več kot urico,« je razlagal oskrbnik in naskrivaj zavijal z očmi.

»Joj, a že veste, da ga bom naskočila! Me tolk mika! Sem se že neki časa pripravljala na ta naskok. Sem že doma trenirala, pa v fitnessu sem bla kar ceu teden.«

»Ja, gospodična, potem ga pa kar naskočite!«

»Še neki bi vas rada vprašala, k ste ravno tukajšnji domačin: kakšno bo vreme, a bo zdržalo?«

»Kot domačin vam lahko povem, da včasih zdrži, včasih pa ne, ampak kot sedaj kaže, mislim, da bo še štiri ali pet ur mirno. Če pa bi slučajno začelo treskati, morate glavo stisniti proti zemlji, zadnjo plat pa obrnite proti nebu.«

»Zakaj pa mislite, da se je treba tako obnašat?«

»Veste, pogumne vedno spremlja sreča.«

»Mal bi se še podprla, če imate kaj domačega...«

»Imamo dobro domačo klobaso in gorčico tudi damo zraven. Ali bo v redu?«

»Če je domača, mi jo pa dajte, prosim!«

»Seveda je domača, saj je dva meseca v domači shrambi...«

Po okrepcilu in še dveh grinšponih je bila gospodična (ali pa gospa, kdo ve) pripravljena na naskok. Pol dneva po tem dogodku in po njenem odhodu pa se je

na žalost ulilo kot iz škafa. Le kratek čas po koncu tega naliva je bila gospodična že nazaj v takem stanju, da bi se je celo klošar usmilil, kajti njena lepa športna oprema je postala namočena umazana cunjica, od katere je tekla voda.

»Vi domačini pa res veste, kakšno bo vreme!« je očitojče pozdravila oskrbnika.

»Vsedite se k peči, da se boste posušili,« je dejal oskrbnik.

V tem trenutku je v jedilnico stopil gorski reševalec Marko.

»Hojla, Edi, kaj je novega v skalah?« je pozdravil.

»Nič posebnega, doktor Marko,« je odvrnil oskrbnik Edi, mu pomežiknil in z glavo pomigal proti gospodični Ines. »Danes, kot kaže, ne bo kruha za vašo ordinacijo.«

»Oprostite, kaj pa jaz?« se je oglasil piskajoč gospodičnin glas. »Ali jaz nisem bolnica? Saj bi kmalu ostala na gori, če ne bi imela toliko alpinističnih izkušenj in znanja! Vsa sem dehidrirana in onemogla. Doktor, ali bi me lahko pregledali?« je z mokrim make-upom nedolžno pogledala Marka.

»Seveda, gospa, kar v reševalno sobo pojdiva!«

Trije pari ušes so potem kar precej časa sloneli na vratih reševalne sobe in prisluškovali dogajanjem za leseno pregrado, toda njihovi lastniki razen nekaj nerazločnih besed in vzdihov niso nič slišali. Vsi so se torej vrnili k svojemu delu in vsak po svoje ugibali (ali pa nemara celo že kar uganili), kaj se je zgodilo za zaprtimi vrati.

Povedati je treba, da je pregled trajal nekoliko dlje kot običajno trajajo take reči. Nemara to niti ni nenavadno, če vemo, da je reševalec Marko po poklicu elektro mehanik in ima iz medicine opravljen le tečaj prve pomoči, od oživljanja pa pozna le masažo srca in dihanje usta na usta.

Proti večeru je gospodična Ines vsa sijoča stopila v jedilnico.

»Veste, doktor Marko je pa res pravi gorski zdravnik! Moram reči, da mi je sedaj mnogo bolje. Danes bom čez noč še ostala tukaj, ker moram jutri dobiti še dve tabletki proti prehladu...«

Naslednji dan je bil doktor Marko spet v ordinaciji, prav tako pa tudi gospodična Ines in nihče ni niti malo podvomil, da ne bo dobila tistih dveh tabletk proti prehladu. To ji je skupaj z močnim gorskim zrakom, ki ga je globoko dihala, pomagalo, da je ozdravela prej, kot bi sicer.

Ko ne veste, kaj bi planinskemu prijatelju dali za božič in novo leto: lepo in nevsakdanje darilo je celoletna naročnina na Planinski vestnik!

SKORAJ NEOPAZNO JE MINILA OKROGLA OBLETNICA POMEMBNEGA VZPONA

CENTRALNA SMER V SEVERNI STENI ŠPIKA

DUŠAN VODEB

Pred časom sem v Grifu prebral prispevek našega alpinista **Mitje Koširja**, da sta septembra leta 1926 **Mira Marko Debelakova** in **dr. Stanko Tomišek** kot prva preplezala centralno smer v severni steni Špika. Za alpiniste je bil to prvorazredni dogodek, ki je skoraj neopazno šel mimo nas.

Špik in njegova severna stena! Ničkoliko pogledov se je ustavljalo za osvojitve stene – in ne le pogledov, ampak tudi resničnih poskusov mnogih plezalcev. Tako je bilo vse do sredine dvajsetih let, ko se je dokončno odločilo in ko so v steno prišle plezalka, alpinistke z voljo in smelostjo, ki je bila znana pri najboljših v tedanjem slovenskem alpinističnem prostoru: **Ana Escher**, **Mira Marko Debelakova** in **Pavla Jesih**. Najtežjo steno pri nas so osvojile alpinistke in ni čudno, če so Nemci poimenovali Špik kot *Damen-Berg*. Severna stena Špika pa je tedaj oživala.

Mariborski plezalci smo pozno stopili v krog slovenskih alpinistov. Pisalo se je leto 1934, ko smo trije najbolj zagnani odšli konec meseca junija v Julijce: **Miran Cizelj**, **Dušan Furlan** in **Dušan Vodeb**.

Prav na vrhu Jalovca, ko smo preplezali Hornovo smer, smo se odločili, da bo naslednja tura Špik, in sicer Dibonova smer. Ko smo prišli z Jalovca v Tamar, smo zvedeli, da so bili pred dnevi tam nemški plezalci, ki so si priplezali prav posebno lovoriko v severni steni Travnika. Pozneje sem še izvedel, da je bil v tej nemški ekipi plezalcev tudi moj sošolec **Egon Lettner**, ki se nam je že prihodnje leto pridružil pri plezanju, a se je, žal, dve leti pozneje smrtno ponesrečil v Skalaški smeri severne stene Triglava.

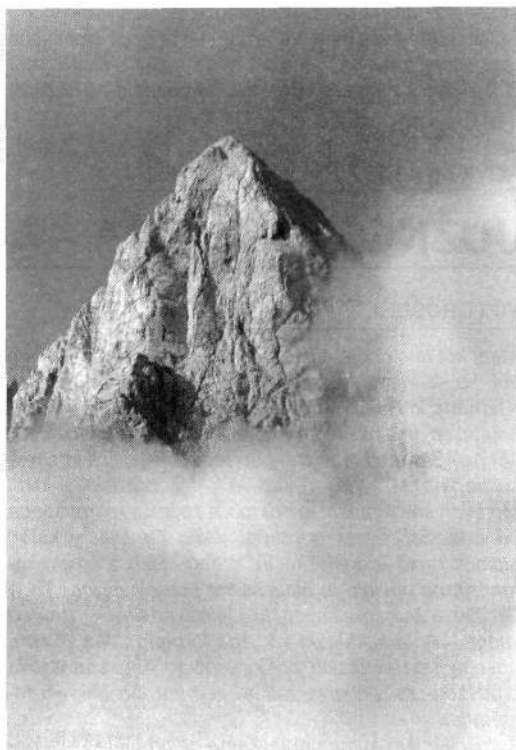
Mi trije smo se s popoldanskim vlakom odpeljali iz Planice v Martuljek. Železničar nas je na postaji, ki je bila tedaj še tik pod gozdom proti Kranjski Gori, takoj vprašal, kam gremo. V en glas smo vsi trije odgovorili: »Na Špik!« »Ja, fantje, to pa ne bo za vas!« nam je takoj odgovoril. Mi pa smo natančno vedeli, za kaj smo se odločili; le to smo ga zaprosili, da nam pove, kje gre pot k senikom na Jasenih. Vsi trije smo bili namreč tedaj prvič v Martuljku; prišli smo v neznan svet.

To smo še bolj spoznali naslednji dan, ko smo iskali pot v Pod Srce. Šarili smo naprej in navzgor in prišli do studenčka ob pravi poti kar naravnost po strmem jarku.

Pod Srce! Stopili smo v veličasten svet pod Špikom, ki me je potem prevzel za mnoga leta naprej, da sem vedno znova prihajal v njegovo osrčje.

Do vstopa v steno ni bilo daleč in tudi iskati ga ni bilo treba. Na Zeleni glavi smo posedli – vse je bilo neznano in vse prvič. Čudovito okolje za planinca in alpinista! Nad nami pa stena Špika, ki je obetala drugačen sprejem in drugačno doživetje. Toda to smo hoteli.

Lotili smo se plezanja: najprej na prvo skalno glavo in navzdol v zasnežen, širok kotel ter takoj levo navzgor v

Lepotec Špik

Foto: Dušan Vodeb

pravo steno. Plezanje v tem začetnem delu ni težavno in vrh Špika je bil vedno bolj v dosegu željenega cilja.

Pozabili pa smo pri tem, v katero smer smo pravzaprav namenjeni. Po orientaciji je Dibonova smer najzahtevnejša v vsej Špikovi steni. Ustavili smo se šele, ko je stena vedno bolj kazala svojo pravo težavno stopnjo, Dibonovo smer pa smo ugledali že precej daleč pod seboj, kako pelje v zahodno stran Špika.

In padla je odločitev, enoglasno: navzgor po centralni smeri! Odločitev brez pravega poznavanja stene. A odločitev je padla in poti nazaj ni bilo več.

Pred nami je bila vidna le smer navpično do vrha. Ta smer pa ni dopuščala nobenih olajšav.

Zadnjič smo se lahko vsi trije vsedli na mestu, kjer je bil bivak prvih dveh plezalcev. Težavam pri samem plezanju pa so se pridružile še druge. Imeli smo prekratko vrvi, morali smo se prevezovati na slabih stojščih in večkrat plezati kar nenavezani. Potem je v vročem dnevu prišla žeja, ker nismo imeli vode, in končno še strah pred nočjo in temo, ko bi bil bivak zelo vprašljiv. A bili smo mladi in zagnani, pa še sreča je bila z nami, da smo tik pod vrhom in v zadnji svetlobi dneva prišli do gruščnate odprtine in do prostora za slab bivak.

Mrzel je bil ta bivač v samih srajcah, saj smo računali na Dibonovo smer in čas plezanja pet ur. Pod nami so v mrzli noči šumele martuljske vode in dodatno prispevale k naši nepotešljivi žeji.

Zjutraj smo bili že ob prvem svitu na vrhu in vse slabo prejšnjega dne je bilo pozabljeno. Preplezali smo steno Špika, ponos vsakega plezalca, ki v težavni smeri išče uresničitev svojega hotenja.

S Špikovo severno steno sem se pozneje še večkrat

srečal, spomin na prvi pristop preko centralne smeri pa je pred vsemi. Martuljek, Pod Srcem in stena Špika, to je bogastvo spomina, ki vedno znova osrečuje, tudi še zdaj, ko nebogljen pišem te vrstice za Planinski vestnik. Pa še to ob koncu tega pisanja. **Matjaž Fistrovec** je najbrž večkrat prebral vest o obletnici prvega pristopa preko centralne smeri v Špiku. To je zanj prav gotovo velik izziv: stena Špika zasluži njegovo filmsko ustvaritev.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

JUŽNO OD VSEGA – ANTARKTIKA

VIKI GROŠELJ

Manj kot leto dni je minilo od letošnjih prvih januarskih dni, ko so trije slovenski alpinisti, Viki Grošelj, Stane Klemenc in Rafko Vodišek, skupaj s svojim hrvaškim prijateljem in alpinističnim kolegom Stipetom Božičem kot prvi Slovenci in Hrvati priplezali na najvišji vrh bele celine, na Mt. Vinson, ko je pri ljubljanski založbi Modrijan sredi letošnjega oktobra že izšla knjiga enega od udeležencev te odprave, Vikija Grošlja, v kateri alpinist malo kronološko in faktografsko in malo romansirano opisuje to alpinistično pustolovščino. To je Grošljeva že osma knjiga, ki ji je dal naslov »Južno od vsega – Antarktika«. Je večjega formata (22 x 26 cm), obsega šest avtorskih pol in vsebuje – takšna je bila predvsem založnikova želja – več kot sto barvnih fotografij.

Z dovoljenjem avtorja objavljamo odlomek iz te najnovejše Grošljive knjige, ki bo po vsej verjetnosti enako kot vse njegove prejšnje poseben posladek za ljubitelje planinskega branja. (Op. ur.)

SREČEVANJA Z ANTARKTIKO

Slovenska razmišljanja o plezanju na Antarktiki so se začela že leta 1983. Idejni vodja je bil **Stane Klemenc**. Navezal je stike z antarktičnim inštitutom v Argentini, žal pa iz obetavnih dogovorov ni bilo nič. Tudi osebni stiki z generalom **Rojasom** žal niso bili uspešni. Dolga leta je bila astronomska cena prevoza z ANI nepremagljiva ovira. Iz Punta Arenasa na Antarktiko in nazaj v Punta Arenas danes stane prevoz osupljivih 29.500 ameriških dolarjev na osebo. Dodati je potrebno še letalsko karto iz Ljubljane do juga Južne Amerike, stroške na poti tja in nazaj, nekaj nujne visoko kvalitetne opreme in predračun znesne med 32 in 35 tisoč dolarjev na osebo. Za ta denar se da priplezati na tri ali štiri osemtisočake v Himalaji! To smo vsa ta leta tudi uspešno počeli in Antarktika je morala stopiti malo v ozadje.

Ko se je bližala osvojitve zadnjega slovenskega osemtisočaka, pa so se obenem spet začele priprave na Antarktiko. Od leta 1994 smo se intenzivno dogovarjali z agencijo ANI. Uspešno nam je izposlovati nekatere po-

Pristanek na antarktičnem ledu pod gorsko verigo Patriot Hills

puste. Najnižjo možno ceno so nam ponudili junija 1996; zdaj nismo niti smeli niti mogli več odlašati. Mount Vinson je bil namreč še edini od najvišjih vrhov celin, na katerem Slovenci še nismo bili. Z morebitnim uspešnim vzponom bi – poleg osvojitve vseh osemtisočakov – dokončali še drug velik cilj, najvišje vrhove vseh celin.

Sam sem si na Antarktiko želel od tistega trenutka, ko sem izvedel, da obstaja. Še preden sem se resno začel ukvarjati s plezanjem na drugih celinah, vem, da so me najmanj toliko kot gore privlačile tudi daljne pokrajine. Brez sape sem prebiral knjige o oddaljenih svetovih in sanjaril o potovanjih, ki bi mi pomagala potešiti radovednost in vroče hrepenenje. Nisem bil sicer tako predano zagret kot moj prijatelj **Andrej Ule**, ki je že v zgodnjem otroštvu popolnoma resno načrtoval odpravo na Antarktiko. Z nekaterimi malimi somišljeniki je imel že prave sestanke, nabirali so konzerve po domačih shrambah in vse držali v najstrožji tajnosti. Čas odhoda ni nikoli prišel, še danes pa so njegovi spomini na tiste otroške sanje tako živi, da je bil pred mojim resničnim odhodom na belo celino ves v ognju od navdušenja in kar malo ganjen ob dejstvu, da se mu otroške sanje vsaj posredno uresničujejo.

Šele z leti, ko so mi začeli uspevati tudi nekateri od ciljev, ki so se mi na začetku zdeli popolnoma sanjski, in še posebno potem, ko sem začel uspešno uresničevati načrt o vzponih na najvišje vrhove kontinentov, je An-

tarktika počasi začela dobivati realnejšo podobo sicer daljnega, a ne povsem nedosegljivega cilja.

Najbolj sem se Antarktiki prvič fizično približal leta 1988. Takrat sva s Cveto obiskala prijatelja Vido in Johna, ki živita v zalivu Diamond Harbour na Novi Zelandiji. Po prijetnem pohodu do najvišjega vrha Avstralije nama je ostalo teden dni časa in odločila sva se še za polet do prijateljev, ki živita na čisto drugem koncu sveta. V njuni prijazni hiši smo nazdravili srečnemu snidenju in se še dolgo v noč pogovarjali na terasi pod zvezdami južnega neba. Pogovor se je kaj hitro dotaknil Antarktike. Kako tudi ne: na drugi strani zaliva so se lesketale luči pristanišča Lyttelton. Prav od tam so v pionirskih časih ladje z odpravami odhajale na Antarktiko in še danes je to zadnje pristanišče ladij, ki z Nove Zelandije plujejo tja. Tudi Scottova nesrečna odprava je odplula od tam.

John Antarktiko dobro pozna, saj je šest mesecev delal na antarktični postaji v zalivu McMurdo. Brez diha sem takrat sledil njegovemu pripovedovanju. Antarktika, ta nenavadna celina, me je s svojo preteklostjo, sedanostjo in prihodnostjo čisto prevzela. Vse bolj jasno mi je postajalo, kako težko bo priti tja. Spominjam se, da me je takrat prav zaradi tega začela še bolj privlačiti.

Letalska pot iz Punta Arenasa je takrat že stala 30.000 dolarjev in zdelo se mi je bolj realno, da mi bo uspelo tja priplavati kot pa zbrati za tiste čase in možnosti gromozansko vsoto denarja. Druga možnost, da bi se priključil kakšni tuji znanstveni odpravi, je bila prav tako enaka ničli in še dodatno odvisna od politike. John pa me je navdušil še za tretjo, ki je bila najbolj realna, pa po svoje spet neverjetna: lahko bi odpluli tja. Antarktika je pač nikogaršnja celina in vsakdo lahko pristane ob njenih obalah. Od onod do Mount Vinsona bi bilo seveda še zelo daleč, toda že sama plovba do tja bi bila nevarnejša in zahtevnejša od vzpona na goro. Za tak način potovanja bi moral prilagoditi tudi svoj evropski način življenja, razmišljanja in hotenja, ki je prehitel za čas, ki teče na Zelandiji. Na dotakratnih odpravah sem bil zdoma največ tri mesece, pa se mi je zdelo veliko; za Antarktiko na tak način bi potreboval najmanj pol leta.

Težave vseh vrst bi bile ogromne. Toda ali niso težave zato, da jih skušamo premagati?

Tistega večera v Diamantnem zalivu, pod toplimi zvezdami južnega neba, se nama z Johnom ni nič zdelo nemogoče.

Na Prepeličjem otoku sredi Diamantnega zaliva, ki smo ga obiskali naslednji dan, sem se spet srečal z Antarktiko. Slovita raziskovalca **Scott** in **Shackelton** sta na njem preživela precej svojega časa pred polarnimi odpravami. Scott je imel na njem sibirske ponije, s pomočjo katerih si je hotel utreti pot proti tečaju. Zadnje mesece pred odhodom na tragično odpravo je z ženo preživel prav tu.

Na povratku z otoka smo se ustavili še v Lytteltonu. Kar nekaj časa sem stal na pomolu, od koder odhajajo ladje skozi dolg zaliv, ki je odprt proti jugu. Značilne meglice pri izhodu iz zaliva so mi, žal, zakrivalle pogled

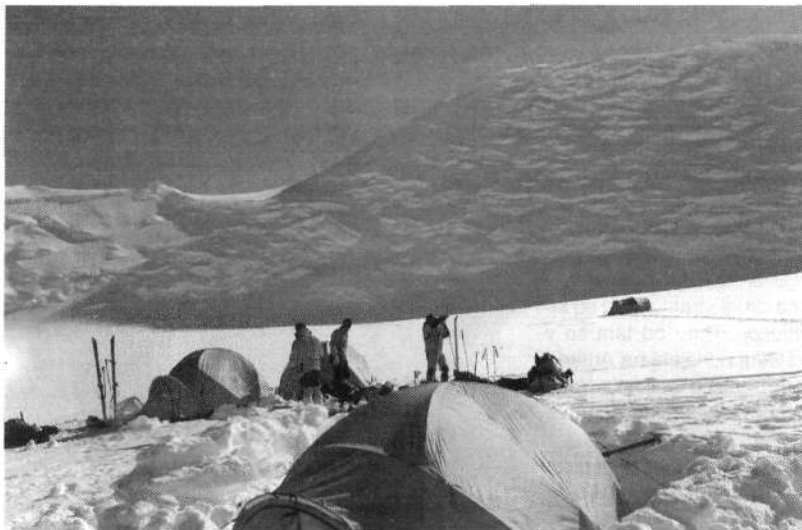
Stane Klemenc, Viki Grošelj in Stipe Božič pod južno steno Mount Vinsona

v tako zeleno smer proti Antarktiki. Nikoli ji še nisem bil bliže.

Takrat sem skoraj na vsakem koraku na poti po Novi Zelandiji naletel na kaj, kar me je spomnilo nanjo. Celo v gorah, ko sva z Johnom preplezala greben med dvatisočakoma Aicken in Blimit, mi je pokazal skupino gora, ki se imenuje Polarni predel. Trije vrhovi stoje skupaj in se imenujejo Scott, Wilson in Bowers. Četrty, malo bolj oddaljeni, nosi ime po Oatesu. Štirje možje od petih, ki so umrli na povratku z Južnega tečaja! Ali ob morju, ko smo se peljali skozi turistično mestece Akaroa na južni strani otoka: mestece se je razvilo iz vasi, ki je v devetnajstem in začetku dvajsetega stoletja nudilo edino zatočišče ladjam, ki so v antarktičnem morju lovile kite in se pred ledenimi viharji reševale v miren zaliv.

Pred poletom proti domu sva si s Cveto v Christchurchu ogledala še antarktični muzej. Razstavljeni originalni predmeti, deli opreme, obutve in oblačil so mi s pomočjo fotografij prepričljivo pričarali tako pionirske čase raziskovanja kot tudi modernejše posege v deželo večnega ledu. Vsak razstavljeni predmet se mi je zdel zgodba zase. Zgodba o neverjetni volji, pogumu, hudih preizkušnjah in nerazložljivemu hrepenenju po neznanem. Kako močno se je to hrepenenje preneslo name in vame! Takrat sem prvič z neverjetno gotovostjo začutil, da bom nekoč tudi sam stopil na antarktično celino.

Alpinistične odprave, na katerih sem kasneje sodeloval, so imele neko svojo logiko in so me vodile daleč od Antarktike, posredno pa spet proti njej. Po povratku z Nove Zelandije sem še jeseni istega leta splezal na osemtisočak Čo Oju. Leto 1989 mi je prineslo dve odpravi v Himalajo in kar tri osemtisočake, Šišo Pangmo, Lotse in Everest v dveh pomenih: kot enega od osem-

V bazi pod najvišjim vrhom Antarktike Mount Vinsonom

Foto: Viki Grošelj

tisočakov in istočasno še kot najvišji vrh Azije. Leta 1990 sem splezal še na Elbrus, ki ga nekateri štejejo za najvišji vrh Evrope (na Mont Blancu sem bil že večkrat), in odsmučal z njegove najvišje točke. Tako mi je v sklopu najvišjih vrhov celin manjkalo še Mount Vinson na Antarktiki in seveda Puncak Java, ki ga nekateri kot najvišji vrh Oceanije tudi prištevajo med najvišje vrhove celin. Formalno in tudi strogo zemljepisno ne leži na nobeni celini. Z velikim veseljem pa bom nekoč splezal tudi nanj, saj je s svojimi 4884 metri, dvigajoč se iz deževnih džungel in indonezijske province Irian Jaya, imeniten in eksotičen cilj.

Po vzponu na Elbrus sem se z vsemi močmi spet posvetil Himalaji in njenim osemtisočakom. Leta 1991 sem bil na Kangčendzengi, leta 1993 na K2 in leta 1995 v uspešni odpravi na Anapurno, ki je osvojila štirinajsti, zadnji osemtisočak za Slovenijo. Antarktika se je sedaj ponujala kot velik in pomemben cilj, a vseeno sem še enkrat dal prednost Himalaji, ki bo zame vselej pójem najtežjega, najzahtevnejšega, najbolj nevarnega in najbolj odmevnega v alpinizmu. Leta 1996 sem prevzel vodenje odprave na Everest, katere cilj je bil smučanje **Dava Karničarja** z vrha in snemanje filma o tem veledogodku. In prav tam, pod najvišjo goro sveta, sem se naključno in posredno, a z neverjetno silo spet srečal z Antarktiko.

Najprej preko legende Himalaje in Antarktike **Sira Edmunda Hillaryja**, ki je našo odpravo sprejel na častnem konzulatu Nove Zelandije v Nepal. Že sámo srečanje z njim je bilo zame veliko doživetje. Simpatični in čili 76-letnik nam je krepko stisnil roke. Sproščen klepet sem izkoristil za daljši intervju z njim. Lahkotno je pripovedoval o svojih mladostnih vzornikih, med katerimi je posebej omenjal **Ernesta Shackeltona**, enega izmed največjih in najpomembnejših raziskovalcev Antarktike. Glavnina pogovora se je seveda sukala okoli Hillarijevega vzpona na Everest, ki je bil, kot sam pravi, najpomembnejši trenutek v njegovem življenju. Vendar je z istim žarom pripovedoval tudi o drugih izzivih, s ka-

terimi se je v svojem življenju spoprijemal: o zbiranju milijonov dolarjev, s katerimi je gradil šole in bolnišnice v dolinah pod Everestom, o vožnji z reaktivnimi čolni po reki Ganges navzgor, delu kot visoki komisar na veleposlaništvu v New Delhiju, o edinstveni čolni s traktorji na Južni tečaj, o plezanju po antarktičnih gorah, o tovarstvu, o velikih izzivih, ki jih še ponujajo gore, reke, puščave in ledena prostranstva v vseh predelih sveta. Posebno mesto v teh »zadnjih velikih izzivih« pa ima po njegovem prav Antarktika.

V baznem taboru na severni strani Everesta, več kot 6400 metrov visoko, pa sem spoznal slavno Norvežanko **Liv Arnesen**, prvo žensko na svetu, ki je sama, brez zunanje pomoči, dosegla Južni tečaj. Po uspehu na Antarktiki si je kot članica norveške odprave želela osvojiti še tretji zemeljski tečaj, kot nekateri pravijo Everestu. Simpatična in skromna Liv je v enem od dnevov počitka z veseljem pristala na daljši pogovor.

– *Tole ni največji pogovor z vami, najbrž pa najvišji?*

»Prav gotovo. Na višini 6400 metrov ni še nihče skušal narediti intervjuja z mano.«

– *Najprej nekaj osnovnih podatkov o vas.*

»Stara sem 42 let, rojena v veliki družini na obrobju Osla. Po poklicu sem profesorica norveške književnosti. Poročena sem s krasnim možem, vdovcem, ki je v zakon pripeljal tri sedaj že odrasle hčere. Malo bolj znana sem postala pred dvema letoma, ko sem kot prva ženska na svetu sama dosegla Južni tečaj.«

– *Česa se najraje spomnite iz otroštva?*

»Izletov v naravo, teka na smučeh, ki ga imam še danes najraje. Bila sem v pionirski reprezentanci Norveške. Živeli smo v enem od fjordov in že zelo zgodaj sem obvladala vožnjo s kajakom. Narava me je pomirjala. Bila mi je prijateljica.«

– *Kakšen neprijeten spomin na otroštvo?*

»Pravzaprav ne. Morda včasih hrup, ki smo ga otroci zganjali po hiši.«

– *Vaši mladostni vzorniki?*

»Na Norveškem so bili med ljudmi vedno zelo spo-

štovani polarni raziskovalci. Tudi mene sta očarala **Amundsen in Nansen**. Moj oče je Nansena celo osebno poznal in z njim poslovno sodeloval. Bilo mi je 12 let, ko mi je oče podaril Nansenovo knjigo o potovanju čez Grenlandijo. Z navdušenjem sem jo prebrala.«

– *K vašemu potovanju na Južni tečaj se bova še vrnila. Sedaj ste tu pod Everestom. Kaj vam pomeni alpinizem?*

»Alpinizem je pravzaprav le majhen del od športov, s katerimi se ukvarjam. Začela sem s športnim plezanjem in lažjimi vzponi v norveških gorah. Po Južnem tečaju pa sem začela razmišljati tudi o Everestu in se nanj začela intenzivno pripravljati.«

– *Kako?*

»Zimski vzponi s težkim nahrbtnikom, tek na smučeh in splošna telesna priprava, za katero lahko rečem, da je pri meni na splošno zelo visoka.«

– *O tem ne dvomim, saj so člani vaše odprave povedali, da ste fizično najbolje pripravljene od vseh.*

»Res? To je lepo od njih (smeh). Vseeno pa mislim, da z mojim Everestom ne bo nič. Očitno postaja, da izredno slabo prenašam višino. Ne vem zakaj. Ena od teorij je, da imam izredno dobro prekrvavljene konice prstov na rokah in nogah. V trenutku napora in mraza mi kri intenzivno odteka iz vitalnih delov telesa v obrobne. Začutim slabost, začnem bruhati in vidim dvojno. Dozdeva se mi, da izgubljam zavest.«

– *Mislím, da si tega ne smete preveč jemati k srcu. Sam sem priplezal na kar nekaj osemtisočakov in kakšnega bi z veseljem zamenjal za vaš izjemni uspeh na Južnem tečaju.*

»Hvala! (smeh) Sama zelo trezno in natančno analiziram, kaj se mi dogaja. Moje telo čez te meje očitno ne more. Dobra analiza mi bo prišla zelo prav pri predavanjih, ki jih imam v različnih podjetjih po domovini. Vabijo me kot primer vztrajnosti, dobre priprave in zavezano-sti cilju.«

– *Prelomen dogodek v vašem življenju?*

»Morda je smešno, vendar tista Nansenova knjiga je prav gotovo. Željo, da bi sama dosegla Južni tečaj, sem od takrat pestovala v sebi. Potem je leta 1992 Norvežanu **Arlinu Kageju** kot prvemu na svetu samemu uspelo priti na Južni tečaj. Pomislila sem, zakaj ne bi še meni.«

– *Kako vaša družina gleda na vaše pustolovščine?*

»Podpira me in mi s tem zelo pomaga. Pri Everestu so imeli pomisleke zaradi zloglasnega slovesa, ki ga ima ta gora, saj je na njej do sedaj umrlo veliko ljudi, vendar so mi pustili, da se sama odločim. Že čez kak dan jim bom sporočila, da sem odnehala s poskusi in da se vračam domov.«

– *Ste zadovoljni s svojim življenjem?*

»Da, zelo.«

– *Kaj veste o Sloveniji?*

»Malo, zelo malo.«

– *Ali bi jo našli na zemljevidu sveta?*

»O, to pa ja!«

– *Kaj bi vprašali nekoga, ki živi v Sloveniji?*

(kratek pomislek)

»Ali še trajajo boji pri vas?«

(moj smeh in kratka razlaga stanja v Sloveniji).

– *Kaj veste o slovenskem alpinizmu?*

»Do te odprave nisem vedela nič. Res pa je, naj še enkrat povem, da alpinizem zajema le majhen del mojega športnega udejstvovanja. Tu so mi moji soplezalci povedali, da je slovita Jugoslovanska smer po Zahodnem grebenu Everesta pravzaprav slovenska in da ste lani z vzponom na Anapurno osvojili še zadnji, 14. osemtisočak.«

– *Vaša življenjska filozofija v enem stavku?*

»Tisto, kar počneš, delaj dobro in z veseljem.«

– *Vaše sporočilo generacijam, ki prihajajo?*

»Ne držite se ustaljenih obrazcev. Verjemite vase.«

– *Norveška literatura in ekstremne pustolovščine?*

»Čeprav ni videti, se mi zdi prav posrečena kombinacija. V samotnih tekaških stezah, v kajaku ali ko vlečeš sani preko Antarktike, si ostriš telo, pa tudi duha in marsikatero misel, predvsem v poeziji, doživiš in razumeš drugače, bolj globoko.«

– *Ženska zgodovina osvajanja Južnega tečaja?*

»Veliko žensk je že bilo na Južnem tečaju, saj danes turistične agencije vodijo izlete tja. Plačša, poletiš, se fotografiraš na tej točki in si še isti dan nazaj v Južni Ameriki. Nekaj žensk dela v znanstveni postaji, ki stoji na Južnem tečaju. Nekaj jih je sodelovalo v večjih mešanih odpravah in uspešno prehodilo to dolgo pot. Sama pa sem prva, ki sem celotno pot od obale do Južnega tečaja prehodila brez zunanje pomoči.«

– *Kako ste trenirali za podvig?*

»Predvsem s situacijskim treningom. Pozimi sem moža in tri hčere naložila na sani in jih ob vikendih vlekla do naše hišice v gorah. Poleti sem privezala na vrh eno ali dve traktorski gumi in jih vlačila za seboj po gozdnih poteh. Celu vsega vajenim Norvežanom, ki so me srečevali, sem se morala zdeti malo nora. Na jesen pred odhodom sem se načrtno zredila za deset kilogramov

Za zanimivo predavanje o prvi slovenski odpravi na Antarktiko (dvesto diapozitivov, glasba) se je mogoče z avtorjem Vikijem Grošljem dogovoriti po telefonu 061/152 12 93 ali s pismom na naslov: Justinova 8, 1210 Šentvid. Take slike o prostranstvih Antarktike bodo na ogled na teh predavanjih.

ter obenem uživala veliko ogljikovih hidratov, ki so potem na sami poti poskrbeli za 'kurjenje' te odvečne maščobe.«

– Kdaj ste odšli na pot?

»Najprej je bilo treba zbrati 120.000 dolarjev, potem je bilo vse lahko (smeh). V začetku novembra sem iz Čila poletela na rob Antarktike. 5. novembra sem z obale krenila proti notranjosti. Za sabo sem vlekla sani s približno 100 kilogrami hrane in opreme. Pred mano je bilo 1500 kilometrov brezpotja do Južnega tečaja. Po petdesetih dneh sem točno na božični večer leta 1994 dosegla tako željeno točko.«

– Kakšen je bil vaš delovni dan?

»Sani sem vlekla približno deset ur dnevno. Zelo sem poslušala svoje telo, tako da se nisem preforsirala. Potem ko se mi je že začelo megliti od utrujenosti, sem se za tisti dan ustavila in se pripravila za počitek. Znak utrujenosti je bila vedno neka popularna melodija, ki se mi je začela motati po glavi. V času počitka sem z veliko volje pregnala tisto nadležno melodijo iz glave in v njej je nastal prostor za literaturo in poezijo. To so bili nepozabni trenutki.«

– Kritični trenutki na poti?

»Tretji ali četrti dan na poti. Pred menoj je bilo od vzhoda do zahoda nepregledno morje ledeniških razpok. Možu sem obljubila, da se vrnem, če bodo prevelike. Povsem izgubljena sem bila med njimi. Ni mi bilo jasno, kako naj se prebijem čez. Potem sem se spomnila neke knjige o Antarktiki, kjer sem na slikah videla še večje. To mi je dalo poguma in krenila sem naravnost čeznje. In je kar nekako šlo.«

– Največje težave in nevarnosti?

»Zoprno je to, da se vso pot rahlo dvigaš od nadmorske višine 0 do 2800 metrov, kjer je Južni tečaj. Tako nimaš dobrega pregleda nad ledenškimi razpokami. Riješ navzgor, misleč, da si varen, naslednji hip pa že

zaškrti in pogreznesh se v nevidno razpoko. Teža sani te zadrži. S pomočjo vrvi in klinov se nekako izvlečesh ven. Včasih se mi je to zgodilo tudi po večkrat na dan.«

– Kaj vam je bilo v oporo na tej dolgi, samotni in nevarni poti?

»Najprej preprost občutek, da to zmorem. Potem dovolj zraka (smeh). Ves čas moraš biti zelo potrpežljiv. Na začetku sem si rekla: O, bog, kam grem! Če si sam, se ti zdi še bolj mrzlo. Po drugi strani pa ti dejstvo, da si sam in da ti nihče ne more pomagati, daje dvojno moč.«

– Primerjava Antarktiki – Himalaja?

»Mislim, da je bilo na Antarktiki lažje. Tudi zato, ker sem bila sama. Tu na Everestu je več ljudi, več dogovarjanj, več soodvisnosti. Zame je Himalaja vsekakor izjemno zanimiva izkušnja, kljub osebnemu neuspehu.«

– Vaši načrti za prihodnost – morda Severni tečaj?

»O, ne! Severni tečaj je mnogo težji. Začeti bi morala že marca, ko je tam še tema. Potem premikajoči se led. Kot veste, Severni tečaj ni na celini kot Južni, ampak na morju. Dodatna nevarnost so še severni medvedje. Mislim, da bo ekstremnih pustolovščin za sedaj dovolj. Možu bom pomagala pri ustanavljanju podjetja, poleti mi bodo prevedli knjigo o potovanju na Južni tečaj v angleščino in imela bom še nekaj predavanj po svetu.«

– Hvala za pogovor.

»Tudi vam.«

Marsikateri dan počitka v bazni jedilnici ali šotoru so se naši pogovori dotaknili Antarktike. Začutil sem, da mi je sedaj bližja kot kdajkoli in da v naslednji sezoni med novembrom in januarjem preprosto moram iti tja. Stipe in Stane sta bila istega mnenja. Obljubili smo si, da bomo skušali narediti vse, da se nam vroča želja izpolni.

Steber Brane in po Šiji na vrh

»Steber greva plezat,« sva govorila s Tomažem vsakemu, ki ga je zanimalo in naju je hotel poslušati. Večini, ki ima malo pojma o hrih in alpinizmu, so se zalesketale oči in takoj je ob pogledu na najino pojavo sledilo začudeno vprašanje: »A v Steber gresta?« »Seveda greva v najin steber, saj se nanj že dolgo pripravljava in se nanj že kar nekaj časa odpravljava,« sva odgovarjala. Večina je sicer mislila na Čopov steber, pa sva jim kmalu razložila najino majhno potegavščino. Vsakdo, ki bi si naju podrobno ogledal, bi takoj vedel, da o Triglavskem osrednjem stebri lahko samo sanjava, obtežena z leti, kilogrami in eden večji »kripel« od drugega, da o hropcih sploh ne govorim.

Za naju je bil Branin steber tako velik izziv, da sva se ga veselila prav po otročje. In danes sva se ga odločila osvojiti. Vse nama je bilo naklonjeno: razumevajoči ženi, lepo vreme, predvsem pa dobra kondicija, ki jo je Tomaž pridobival z makrobiotsko zvarovno, jaz pa s suhim sadjem; prekajenim seveda.

Oborožena z razpoloženjem in samozavestjo, ki sva jo vztrajno nabirala med potjo, sva se bližala Sedlu in se kar takoj napotila k vstopu. Pred navezovanjem sva se pokrepčala, Tomaž s svojo zelenjavo čudnih barv in oblik, jaz pa z jabolkom in čokolado. To me je stalo razmajanega mostička v zgornji celjusti, ki sem ga domov prinesel v srajčnem žepu. Le malo je manjkalo, da ga ne bi v dolino tovoril v toplim drobovju. Šale o raznih variantah v Stebru na račun tega dogodka so kar deževale: varianta Sneta celjust, pa Razmajan zob, Kiks ke v zob, Brezzoba ponovitev. Če bi hotela plezati vse namišljene variante, bi bil dopoldan gotovo prekratek.

Prvi od štirih raztežajev, kolikor je samega Stebra, je bil zelo mrzel. Večino hladu je prispevala mrzla skala, nekaj pa tudi trema in dolg odmik od zadnje plezarije v Kranjski Rinki. Nisva si dovolila nobenih zapletov, razen nekaj cikcakanja, ki ga je usekal Tomaž, ko se je podal za mano. Prehitro je bilo vsega konec, ravno vplezala sva se.

»Greva še enkrat dol,« sva začela »nakladati« na travnatih vesinah pri izstopu, na vrhu Stebra. Tako hitro je minilo, da si še zabijanja klina nisva utegnili privoščiti, tako za dober okus

ODROČNA DIVJINA VZHODNEGA ROBA KANINA

VELIKA ČRNELSKA ŠPICA IZ MOŽNICE

VLADO HABJAN

Nadmorska višina: 2332 m

višina izhodišča: 820 m

višinska razlika: 1510 m

Velika in Mala Črnelska špica predstavljata pomembno grebensko križišče na severovzhodnem robu Kanina. Kaninski greben se v severovzhodni smeri nadaljuje čez preval Čez Brežič preko Jerebice do mejnega prehoda na Predelu, z glavnega grebena pa se prav pri špici odcepi stranski greben, ki poteka proti jugovzhodu preko Vrha Ribežnov in Rombona do trdnjave Kluzhe. Velika Črnelska špica ima vse značilnosti kaninskih vrhov, to je piramidasto obliko, stopničasto zgradbo in lep razgled. Na severu imamo nad Jezersko dolino Zahodne Julijce kot na dlani, pa tudi Vzhodni so lepo vidni. Obe gori s sosednjima Vrščicama zapirata prostrane kaninske kraške pode. Tu ne bomo srečali prav veliko obiskovalcev; gori sta namreč nekoliko od rok, obisk pa v glavnem prevzame bližnji in izrazitejši Rombon. Na Veliko špico nas sicer vodi označena pot s Prevale; dostop je precej dolg, markacij od vznožja naprej praktično ni, zato je ta pristop brezpoten. Na Malo Črnelsko špico, imenovano tudi Špičica, tudi ne vodi nobena pot, lahko pa je dostopna s škrbine med obema špicama. Tu bomo videli tudi mnoge ostanke soške fronte (precej utrdb in različnega železja).

Namesto običajnega vzpona od kaninske gondole tokrat predlagamo turo iz malo obiskane, a vendar prelepe doline Možnice. Vzpon je zelo zahteven, tako teh-

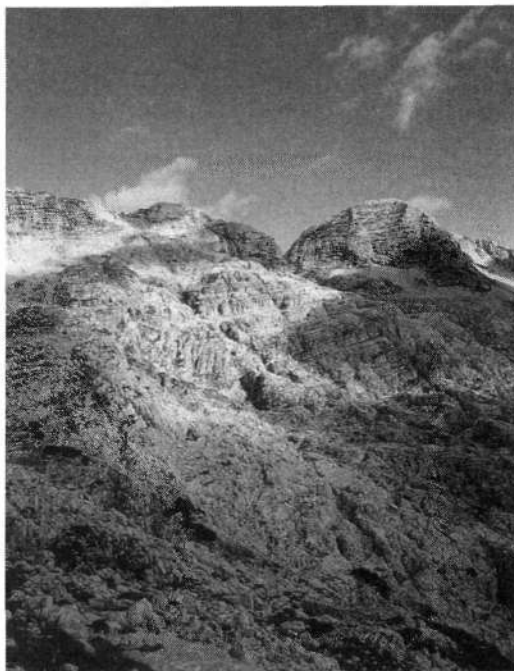
seveda. Pa sva si zabijanje vseeno privoščila: ne za uporabo, samo da sva slišala zven udarca kladiiva in glas klina, ki prijemlje. Prelepo zazveni glas dobro zabitega in prelep je spomin na čase, ko sva ta zven večkrat poslušala v naših stenah.

Nadaljevala sva po šodru do Šije, ki sva ji v istem razpoloženju sledila do vrha. Vmes sva naredila še kakšen »pild« za spomin in potomcem v dokaz, da sva še pri apetitu. Ovešena z vrvo, vponkami in klini sva prihrupla do križa, ki označuje vrh in bila deležna občudovanja treh še starejših planincev, ki so tistega dne po normalni poti prisopihali na vrh Brane.

V Ljubljano sva se vrnila zmagoslavno, za kakšen centimeter višja, pa tudi malo napihnjena od ponosa, da sva še uporabna. Bi rekel dobro vozna.

Ta zapis sva z dejanjem omogočila v kimavcu '97 **Tomaz Haller** in **France Globokar**, skupna starost nad 90 let, povprečna teža nad 90 kilogramov – brez nahrbtnika.

France Globokar

Hudi Vrščic in Velika Črnelska špica

nično kot orientacijsko. Iz doline se bomo vzpeli po ponekod zelo podrtim in krušljivem svetu do sedla Čez Brežič ter od tam mimo Vrha Laških Brežičev čez strma in izpostavljena severovzhodna pobočja Male špice dosegli kaninsko planoto. Od tam naprej pot ne bo več tako zahtevna. Sestopili bomo po zanimivi, a zelo dolgi dolini oziroma prelomu, imenovanem Rupa. Čeprav je ta pot uradno markirana, bomo oznak zasledili bore malo. Tura je ena od tistih, kjer izhodišče in mesto sestopa nista ista. Ko se bomo nekaj dni po turi spočili in zbrali vtise ter pozabili na vse napore, ki smo jih morali »pretreti«, bomo pravzaprav spoznali, da smo hodili po čudovitem svetu ter da smo ponovno odkrili še en neobičajen prehod v naših gorah.

IZHODIŠČE IN OPIS

Dolina Možnice, odcep ceste k počitniškemu domu, dostop do sem po makadamu s ceste Bovec–Log pod Mangartom.

Po gozdni cesti, po kateri je označena planinska pot proti Jerebici, krenemo po dolini Možnice. Pot poteka v začetku po peščeni hudourniški strugi, kjer je napredovanje kar naporno. Ko v gozdu označena pot krene v desno, nadaljujemo po stezi po dolini kar naprej. Ponovno pridemo v široko gruščnato strugo, kjer se nam odpre pogled po dolini, stezici pa bomo v 489

Mala Črnelska špica in Kanin
iz Moznice

grušču nekoliko težje sledili. Vendar orientacija vseeno ni preveč zahtevna, saj moramo doseči dobro vidna zgornja melišča.

Ko se začnemo vzpenjati, krene steza na pobočja na levi pod Vrh Ribežnov. Sprva se vzpenjamo po gozdu, višje pa po meliščih. Ko spet prečimo široko gruščnato grapo, krene pot bolj v desno. Tu se dolina usmeri proti severu ter se zoži v Koritih (desno so strme gladke plošče, levo pa je silno krušljiv gruščnat svet). Dolina se čisto zapre na dobro vidnem kraju pri ostankih nekdanje utrdbe. Vendar prehoda tam ni. Že nekoliko pred utrdbami krenemo v gruščnato grapo (levo od stavb), nekoliko višje pa zasledimo sledi steze na desni, kamor se odcepi strm travnat žleb. Po njem se vzpnemo do roba, kjer pogledamo na drugo stran. V dolino, ki se tu spet nekoliko razširi, se spustimo po strmem krušljivem skrotju nazaj (vzpon in sestop sta zelo zahtevna). Še pred gornjim sedlom pa se dolina spet zoži v ozko in težko prehodno grapo, ki jo obidemo po kraških podih na desni strani. Sedlo Čez Brežič (1699 m) dosežemo po strmih in težko prehodnih gostih travah. Preval je kar širok, vzpnemo se prav na italijansko stran, kjer se nam odpre pogled na Zahodne Julijce, poleg italijanske zastave pa nas pozdravijo še markacije.

Težavnega vzpona je za zdaj konec; od tu nadaljujemo po nadelani in označeni poti po italijanski strani. Nekaj višje se na široko odpre pogled na severovzhodne stene Črnelskih špic, ki so se nam prej zakrivale. Vzpnemo se do ravnice pod Vrhom Laških brežičev (1896 m) do ostankov vojaških utrd (vmes je voda). Na desni opazimo rdeč speleološki bivač, kjer lahko udobno pre-spimo (odeje). Od tu nas prav pod stene Male Črnelske špice na naši levi strani vodi slaba stezica. Pot preči strma travnata pobočja in več krušljivih gruščnatih grap, kjer je gibanje kar zahtevno in izpostavljeno.

Pred robom postane svet bolj skalnat. Pod stolpom na naši levi, imenovanim Vrh Klinkonovega žleba (1978 m), dosežemo rob. Za njim pridemo na prepadno

vzhodno pobočje grebena, kjer sta hoja in ponekod plezanje kar zahtevna in izpostavljena (zelo zahtevno). Pot (bolj hojene sledi) skoraj vodoravno preči to pobočje, končno pa stopimo na vzhodni rob široke Kaninske planote. Odpre se nam pogled na prostrane kraške pode in vrhove nad njimi. Pobočje proti Veliki Črnelski špici, ki jo vidimo pred sabo takoj, ko se nekoliko bolj pomaknemo na planoto, je vsepovsod lahko prehodno, povsod tudi zasledimo ostanke nekdanjih uhojenih poti. Usmerimo se proti škrbini med špicama na desni strani našega cilja (ki je sicer videti prav blizu, vendar je to še ena optična prevara v naših gorah). Tam so zanimivi ostanki vojaških stavb. S škrbine splezamo čez krajši prag (zelo zahtevno), naprej se vzpenjamo nekoliko proti levi, ko dosežemo gruščnat žleb, pa kar direktno. Vrh dosežemo po strmem skalnem skrotju, kjer si moramo tu in tam pomagati tudi z rokami (zahtevno). Z vrha imamo (tako kot z večine kaninskih vrhov) izreden razgled. S škrbine mimo utrdbe se lahko vzpnemo še na Malo špico, ki je prav blizu.

SESTOP

Do mesta, kjer smo se vzpeli iz Moznice, sestopimo po isti poti. Tam se priključimo označeni poti s Prevale, ki jo poiščemo na naši desni. Na sedlu (1955 m) se lahko ustavimo pri lepo urejenem, vendar zelo skromnem zasilnem jamarškem bivaču. Pot nadaljujemo v smeri Rombona, kmalu pa se odcepimo v desno, kjer sestopamo po izrazitem kraškem svetu (voda). Poti kar težko sledimo, bolj kot z markacijami pa si pri orientiranju pomagamo z zanimivimi pokončnimi možici (dokler še bodo). Kmalu dosežemo izrazito dolino oziroma prelom, ki ga imenujejo (Jelenja) Rupa. Višino izgubljam prav počasi, dolina pa se kar vleče. Do planine Gorčica (1336 m) ne bomo imeli prav veliko razgleda po okoliških vrhovih (razen proti Bovcu in Rombonu). S planine nas do Bovca vodi dobro na označena in uhojena pot.

Najprimernejši čas za to turo je vsa kopna sezona, od junija do oktobra, ob hudi vročini ali pomrznjenih razmerah pa turo odsvetujemo.

TEŽAVNOST

Tura je tako tehnično in orientacijsko kot tudi kondicijsko zelo zahtevna. Čeprav ponekod sledimo ostankom stezic, hodimo in plezamo večinoma po brezpotju. Gibanje je prav naporno zaradi izredne krušljivosti ter strmih in gostih trav. Pobočje tik pred vzponom na kaninsko planoto je zelo izpostavljeno. Tudi vzpon na sam vrh ni prav enostaven. Premagati moramo več kot 1500 metrov višinske razlike (če upoštevamo še vmesne sestope, pa še več), v sestopu pa še več, kar 1800 metrov. Ture se smemo lotiti le v zanesljivem vremenu, v megli je neizvedljiva. Priporočamo varovanje oziroma spremstvo vodnika. Tura je primerna za zelo izurjene brezpotnike.

DOLŽINA TURE

Možnica–Čez Brežič	3–4 ure
Čez Brežič–rob Kanina	2 uri
rob Kanina–Velika Črnelska špica	1 ura
skupaj vzpon	6–7 ur
Velika Črnelska špica–bivak	45 min
bivak–planina Goričica	2 uri
planina Goričica–Bovec	1.30 ure
skupaj sestop	4–5 ur
skupaj	10–12 ur.

Zavetišči: Speleološki bivak pod Vrhom Laških Brežičev, zasilni bivak pod Vrhom Ribežnov.

Vodnik: Tine Mihelič, Julijske Alpe.

Zemljevidi: Bovec, 1:25.000, Alpi Giulie Occidentali št. 19, 1:25.000, Julijske Alpe (zahodni del), 1:50.000.

V SLOVENIJI PREMALO RAZISKANA ZGODOVINA 1. SVETOVNE VOJNE

V GORAH SE JE PRELAMJALA ZGODOVINA

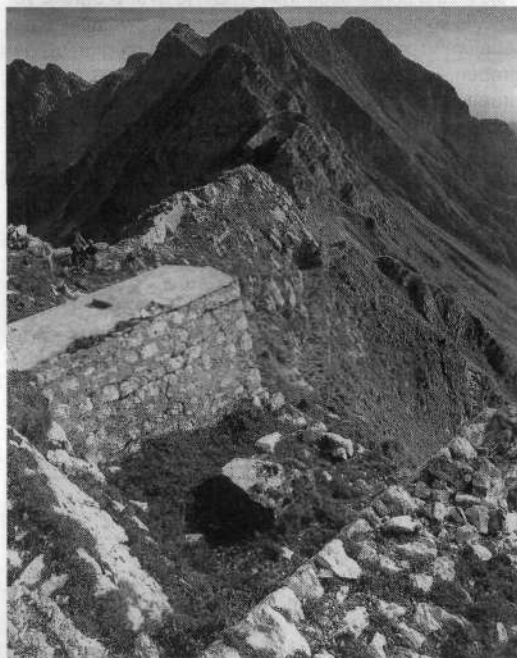
TOMAŽ OVČAK

V letošnji dvojni, 7. in 8. številki Planinskega vestnika smo predstavili letošnjo prvo številko »In-Flight Magazina« slovenskega letalskega prevoznika Adrie Airways, predvsem tisto dobro tretjino več kot sto strani debele razkošne revije velikega formata, v kateri je objavljenih nekaj gorniških prispevkov. Odmev je bil, kaže, tak, da se je urednica **Brina Kovač** odločila slovenskemu gorskemu svetu posvetiti tudi precejšen del letošnje druge številke te revije. Čez malone celotno naslovno stran se v tej številki bohota planika, fotografija **Janez Pukšiča**, nad katero je napoved osrednje teme v reviji, ki obravnava Trento. Kar na 33 revijalnih straneh je iz različnih zornih kotov in vidikov prikazana ta mogočna slovenska alpska dolina, po mnenju nekaterih odličnih poznavalcev celo najlepša dolina v Alpah.

Peter Skoberne začne serijo prispevkov s Trento med pravljичnostjo in resničnostjo: »Tri sestre, tri reke, Drava, Sava in Soča, so tekmovali, katera bo prva prišla do morja. Najstarejša Drava si je že zvečer vse skrbno pripravila, zgodaj zjutraj prva vstala in se tiho, da ja ne bi prebudila spečih sester, odpravila na pot. Ko se je Sava prebudila in videla, da je Drava že odšla, je jadno pohitela za njo. Sočo so priklicali iz permic šele sončni žarki poznega jutra. Planila je pokonci in jo udrla po najbližji poti, počez čez gore, in prva prišla do morja.«

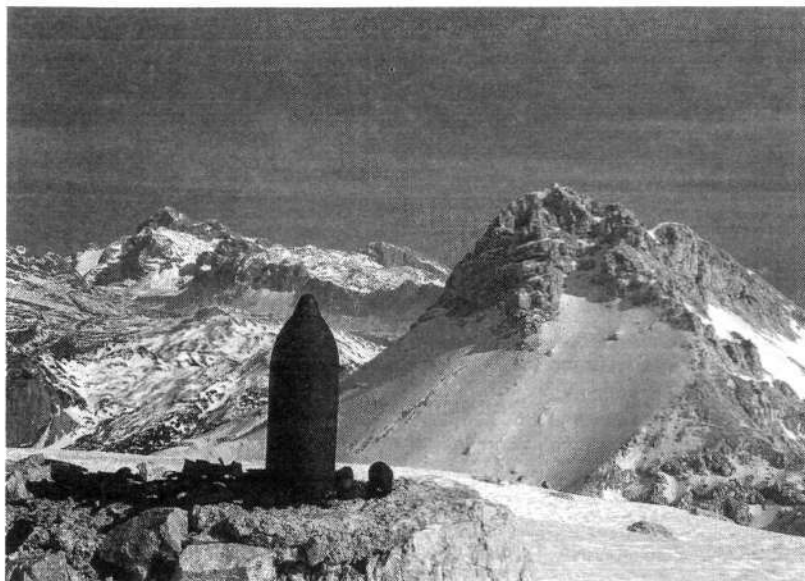
Nada Praprotnik piše o alpskem botaničnem vrtu Julijani, **Katja Roš** o Pristavi Lepeni, domovanju v starem trentarskem slogu, **Boris Kolar** o soški velikanki, orjaški marmorirani postrvi, **Tomaž Ovčak** pa o tistih letih, ko se je v gorah prelamljala zgodovina.

Ker je bila zgodovina prve svetovne vojne pri nas do-

Visoko v gore so bile speljane mulatjere, da so mogli pod gorske vrhove prinesiti gradbeni material za našete zgradbe, strelivo in hrano

slej bistveno premalo znana, da s tem ne bi zbledela epopeja druge svetovne vojne, smo se odločili v Planinskem vestniku iz revije Adria ponatisniti prispevek Tomaža Ovčaka, kajpada z dovoljenjem urednice in avtorja. (Op. ur.)

Spomin na nesmiselno vojno visoko pod nebom

* * *

Jutranje sonce, ki je na strmih pobočjih gora vedno hitreje nižalo sence sosednjih vrhov, je avstro-ogrske vojake, ki so se zasopli in težko otovorjeni z vojaškim materialom vzpenjali po novo zgrajeni poti na planino Zagreben, ujelo že visoko nad Lepeno. Bližala se je že druga zima soške fronte, na katero se je bilo potrebno dobro pripraviti. Razen straž, ki so po vrhovih čepele v prvih jarkih in opazovale, kaj počnejo Italijani, so vse ostale enote v pričakovanju prvega snega mrzlično gradile svoja oporišča, kjer so v varnem zavetju skalovja rasla skladišča, barake in hlevi...

Veličasten mir enega tistih zadnjih lepih toplih jesenskih dni, ko se da čutiti, da se je narava že pripravila na dolgo zimsko mirovanje, je poleg nenehnega brenjenja vojaških tovornih žičnic in odzvanjanja tesarskih kladiv le od časa do časa prekinil osamljen havbični strel, ki je

z ene ali druge strani zažvižgal in zatulil preko grebenov, nato treščil v pečine in razparal mirno ozračje, da je še dolgo odmevalo preko gora. Pisalo se je leto 1916...

Iz sanjavih potepanj po času visokogorskih bojev soške fronte me v sedanost vrne šele prijatelj Zvone, ki mi s strmega pobočja pod potjo, že kar malce zaskrbljeno, ker se mu ne odzivam, kliče, da je našel ostanke vojaške tovorne žičnice. Sva na poti na koto 1776, kjer pod planino Zagreben, ki zapuščena sameva nad

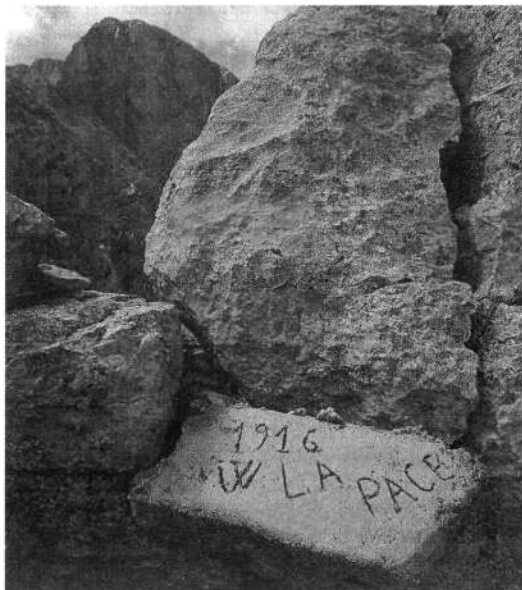
Na planini Zapotok

RUDOLF TRAVINIČ

*Iz mnogo izvirov
teče bistra voda.
Nad njimi
podrta planšarija.*

*Nikjer ni ovce
nikjer ni pastirja.
Nikjer sledu življenja.*

*Edino na starem pragu
zvit v rjav klobčič
se na soncu greje
velik gad.*

Edinstven spomenik, ki je na soški fronti ostal po naključju in ki ga ni nihče načrtoval: neznaní vojaki so leta 1916 visoko v Krnskem pogorju v svežem betonu naskrivaj napisali, naj živi mir

Foto: Tomaz Ovcak

Lepeno, stikava za nekdanjimi položaji. Za avstro-ogrskim visokogorskim skladiščem, ki je stalo tu, so na pobočjih ostale le izravnane terase in kopica v skalo vklepanih vojnih obeležij. Tisto na zavoju poti je posvečeno kompaniji hrabrih Bošnjakov, poleg njega pa stoji prevrnjena skala z imenom poveljnika ene od enot, ki so si, kot je moč razbrati s seznama na bližnji skali, časovno sledile na tem delu bojišča. Le nekaj minut hoje dalje naju na križišču poti sredi gozda čaka še zanimivo vojaško znamenje, na koti 1776 pa cel labirint globokih in z napisnimi tablam opremljenih kavern. Občutek imava, kot da se je tu čas za vedno ustavil v letih 1915–1917.

Le mesec dni po sarajevskem atentatu, ki je 28. junija 1914 prižgal zažgalno vrstico sodu smodnika, na kate-rega je spominjala tedanja Evropa, se je z avstro-ogrsko vojno napovedjo Srbiji začela prva svetovna vojna. Na eni strani sta se brez zaveznice Italije, ki je kljub trozvezi razglasila nevtralnost, znašli Nemčija in Avstro-Ogrska, na drugi strani pa države Antante. »Pravično« ubijanje se je lahko začelo.

Vendar italijanska diplomacija v mesecih po začetku prve svetovne vojne ni mirovala. Za ceno ozemeljskih kompenzacij je prodala svojo nevtralnost in se z Londonskim sporazumom obvezala stopiti v vojno na strani Antante. Tako se je konec maja 1915 na 600 kilometrov dolgi meji med Avstro-Ogrsko in Italijo odprla še ena fronta, ki je na svojem vzhodnem kraku potekala po toku reke Soče. Le-ta je temu delu fronte dala tudi ime – soška fronta.

V kraje ob Soči je vojna prinesla smrt in opustošenje, ki se je stopnjevalo z vsako od enajstih italijanskih ofenziv. Zadnja, avgusta in septembra 1917, je tako zamajala že načeto obrambo Avstro-Ogrske, da so se morali avstro-ogrski poveljniki hitro odločiti za protinapad, ki naj bi jih obvaroval pred naslednjo italijansko ofenzivo in zelo verjetnim popolnim zlomom, ki bi ga povzročila. Z nemškimi zavezniki so skovali načrt preboja fronte v Zgornjem Posočju, s katerim bi iz smeri Bovca in Tolmina morali prodreti v Benečijo. V mesecu dni so na goratem območju, predvidenem za napad, zbrali strahovito silo 100.000 vojakov in več kot 2000 topov ter minometov.

23. oktobra 1917 zvečer, ko je bilo vse pripravljeno za napad, je nemški general **Otto von Bellow**, ki je po veljeval temu vojaškemu stroju, zapisal: »Pričnimo! Ne sme nas ovirati neurje, kajti zezezo je vroče! Ob dveh po polnoči naj prično vse moje baterije sipati ogenj! Plinski ogenj do šestih, zatem od šestih do sedmih razbijajoč ogenj, a nato naj umolknejo. Ob sedmih pa naj se zakade v napad udarni bataljoni! Udarite trdo, brez milosti! Naprej! Do osmih morajo pasti prve linije, jutri se morajo zrušiti prve gore! Naprej!«

In so padle prve italijanske linije in se zrušile prve gore. Kar je sledilo, je kasneje v zgodovinospisju dobilo naziv »čudež pri Kobaridu«, ki je soško fronto s Soče premaknil za 200 kilometrov proti zahodu na reko Piavo.

Po devetindvajsetih mesecih zagriženih bojev se je v zbičano pokrajino spet naselil mir. Le vračajoče izgnance so namesto domačij pričakale domačije in na-

selja vojaških barak, v gozdu in na poljih pa kupi opreme ter grobovi vojakov, ki jim ni bilo usojeno doživeti konca vojne.

Pa danes? Kaj je v Posočju do danes ostalo za to svetovno morijo? Ob cesti, po kateri se lahko iz Kranjske Gore, preko prelaza Vršiča, skozi Trento in Sočo pripeljemo v Bovec, in ki so jo v letih 1915–1916 za preskrbovanje tega dela avstro-ogrškega bojišča zgradili ruski vojni ujetniki, na številnih pokopališčih počivajo padli vojaki. Jeklenice vojaških tovornih žičnic sedaj namesto vojaškega tovora nosijo mostove, ki se pnejo preko Soče, na strehah gospodarskih poslopij pa rjavi vojaška valovita pločevina.

Spominu na ta čas, predvsem pa znamenitemu preboju in 12. soški ofenzivi, je posvečen Muzej prve svetovne vojne, ki je v Mašerovem kmečkem dvorcu sredi Kobarida. Leta 1993 je za svoje protivno sporočilo, ki veje iz celotne muzejske zbirke, dobil najvišjo evropsko nagrado – nagrado Sveta Evrope. Kdor si hoče ustvariti podobo tedanjega pekla, si ga mora ogledati, tako kot tudi obe privatni muzejski zbirki v Bovcu in Drežnici.

Za pravo in pretresljivo spoznanje, kako zelo absurdna zna biti vojna, pa se je potrebno po zapuščenih vojaških poteh in mimo množice obeležij povzpeti na vrhove gora, kot je kota 1776, kjer samevajo jarki in kaverne, v katerih so tudi sredi najhujših zim z nekaj metri snega morali životariti in se boriti vojaki obeh vojskujočih se strani. Mnogi od njih niso pomladi in povratka v dolino nikoli dočakali.

Plezanje po kornatskih klifih

V letošnji aprilski številki revije Hrvatski planinar, ki je glasilo Hrvške planinske zveze, je bilo objavljeno, da ravnatelj Narodnega parka Kornati ostro nasprotuje plezalski dejavnosti na strmih kornatskih stenah. Njegovemu mnenju sta v Šibenskem listu pod naslovom »Zabloda Uprave NP Kornati« ugovarjala dva izkušena plezalca, njuno mnenje pa je Hrvatski planinar v celoti objavil v svoji junjski številki.

Ivica Matković in **Joško Božić** sta izkušena prosta plezalca, ki sta se preizkušala v številnih stenah ne le na Hrvaskem, ampak tudi v ZDA in drugod po Evropi. Ne prav posebno visoka in navidez lahka stena na Magazini škriči, kamor sta plezala, pa jima je vendarle pripravila kar precej težav tako zaradi hladu, ki je vplival na premajhno občutljivost rok, kot zaradi svoje »konstitucije«. Menita, da je za prosto plezanje na Kornatih ogromno možnosti in da bi bilo potrebno storiti vse, da bi to postal del turistične ponudbe. Poudarjata, da bi bilo treba pri tem pustiti na miru nekatere naravne fenomene, saj bi bilo dovolj le izbrati kraje, kjer bi bilo plezanje dovoljeno. Trditve Uprave Narodnega parka Kornati, da so te dejavnosti v narodnih parkih nevarne in da bi lahko škodovale flori in favni, so zabloda, pravita. Doslej sva plezala v številnih narodnih parkih tako v Evropi kot v ZDA. V ZDA pravijo, da je v nekatere narodnih parkih celo 70 odstotkov njihovih obiskovalcev prav prostih plezalcev. Če gre za nevarnost za posamezne ptice, potem naj bi prepovedali plezanje v času, ko gnezdiijo. Kot pozitiven navajata primer Narodnega parka Paklenica, kjer je športno plezanje dovoljeno in kjer je celo 200 smeri za proste plezalce.

SLEDOVI SOŠKE FRONTE

IRENA BREŠČAK

»Tod sekla bridka bodo jekla in ti mi boš krvava tekla,« je v pesmi Soči zapel goriški slavček **Simon Gregorčič** v preroški slutnji prve svetovne vojne. Pretresljivi dokazi iz kobariškega muzeja in muzejske zbirke na Sveti gori pričajo, da je bilo klanje, v katerem so pred osemdesetimi leti na obeh straneh fronte umirali slovenski fantje, kruta resničnost. Fotografije Sabotina, Svete gore in Škabrijela iz tistega časa kažejo gola pobočja, še danes pa številni jarki in kaverne pričajo o polpretekli zgodovini.

POT PO ROVIH IN KAVERNAH

Poznate hrib Škabrijel? Ime prihaja od sv. Gabrijela. Tri kilometre po cesti iz Nove Gorice je do gostišča Kekec na njegovem pobočju. Tam pečejo odlične palačinke z orehi in smetano. Pred leti sem si jih tako pregrešno zaželela, da sem zanje navdušila tudi moje planinčke in organizirala palačinkarsko odpravo. V mrzlem marčnem jutru smo sedli na goriški avtobus in se popeljali do Nove Gorice. Kekec se je zdel na dosegu roke in ob mislih na palačinke sem jo ucvrla kar po bližnjici mimo cerkve sv. Odršenika in gasilskega doma, ki pa se je iztekla v slepi ulici na Vetrišču na kupu robide. Po uspešnem obvozu čez nekaj blatnih luž smo jo spet ubrali počez in se zarili v zmrzlo gackovje (robinijo). Ob kobacanju iz trnja so začele naletavali še snežinke. Ko smo končno prikolovratili na cesto, do Kekca ni bilo več daleč. Žejni, lačni in prezeblji smo si ogledovali napis, da odpirajo šele ob dvanajstih, ura pa je bila šele deset. Ropotanje v notranjosti je naznanjalo, da hiša ni prazna. Potrkala sem, razložila namen naše odprave in poprosila, če lahko dobimo vsaj čaj. Ne le čaj, tudi palačinke smo dobili! Ko sem se čudila, da so nas blatne sploh spustili noter, so nam pojasnili:

»To so naši bodoči gostje!«

Srečanje

Malo pod vrhom Vogla (1922 m) sva se srečala. Vi pokriti z belo tkanino, tako kot domačini v Sahari. V šali sem glasno rekel »Beduini so med nami«. Vi pa »Kamela je pa zadaj«. Oba pa potem drug drugemu planinski »srečno«, čemur je sledilo še Vaše pojasnilo k pokrivalu.

Sedaj pa me že nekaj tednov preganja misel, če Vas s svojo šalo nisem nehote prizadel. Ne vem Vašega imena, a smatram Vas za planinskega prijatelja in se Vam vljudno opravičujem. Ni mi prišlo na misel, da se morate zaščititi pred močnim soncem zaradi zdravja.

Upam, da bo urednik Planinskega vestnika to besedilce objavil, Vi pa prečitali. Želim Vam, pogumnemu, da Vam kljub težavam gore pomenijo del življenja ter še veliko sreče in zadovoljstva v gorski naravi!

Janez Lončar st.,
Trzič

Ker ob tem obisku nismo bili na vrhu Škabrijela, smo izlet ponovili. S tedanjim predsednikom PD Ajdovščina gospodom **Rupnikom** smo se iz Kromberka povzpeli na preval med Škabrijelom in sv. Danijelom in po brezpotju mimo kavern na vrh. Sestopili smo mimo Kekca v Novo Gorico.

Sveta gora – stoletja simbol Slovencev na zahodni meji, ki so se k nebeški materi zatekali v stiskah. Ko se pripelješ v Novo Gorico, zapre Sveta gora obzorje med Sabotinom in Škabrijelom. Pešci običajno romajo nanjo s Prevala, dosti manj jih grize asfalt iz Solkana mimo kamnoloma. Pomnim še čase, ko je gor vozila žičnica, sedaj pa se po asfaltni cesti valijo množice avtomobilov.

Kolegica na šoli mi je povedala za zanimivo pot po rovih in kavernah iz prve svetovne vojne. Ko je omenila, da je ponekod podzemni rov tako nizek, da je treba po njem skoraj čepé, sem bila prepričana, da to ne bo zame. Potem pa sva z mojo mlado sodelavko Marizo le šli pogledat.

Markirana pot se začne na Prevalu in se prijetno razgibano vzpenja – malo po stezi, malo po strelskih jarkih mimo številnih kavern. Hitro sva bili na polovici poti, kjer se začne okrog 300 metrov dolg podzemni rov. Ko sva se splazili v precej zasuto kaverno, me je stisnilo od tesnobe. Baterija je odkrila nadaljevanje, nizek rov – prenizek zame, vsaj mislila sem tako. Hoteli sva se že obrniti, ko se je moja mlada sodelavka odločila, da gre pogledat, kakšno je nadaljevanje. Nekaj metrov čepečega plazenja – pa me je poklicala, češ da se potem rov zviša. Opogumila sem se, se preplazila tistih nekaj metrov in posvetila navzgor v strmo dvigajoč se rov, po katerem je pihalo. Ob jeklenici sva se vzpenjali po strmem, spolzkem rovu, ki se je čez nekaj časa zravnal in se iztekel na grgarski strani. Še malo navzgor in bili sva na slemenu, ki se vleče proti svetogorski baziliki.

OPAZOVALNICA GENERALA BOROJEVIČA

Navdušena sem se odločila, da peljem po tej poti planinski krožek. Odpravili smo se v mrzlem januarskem jutru, ko je bilo kar nekaj stopinj pod ničlo. Gospod ravnatelj nas je zapeljal do Prevala, potem pa smo, tresoč se od mraza, odšli na pot. Hoja nas je hitro segrela. Skozi dolg podzemni rov smo hodili celo večnost. Otroci so pregledali vsak meter rova in našli kose usnja, prazne patrone, jamsko kobilico, pajke, pa še kaverno s pitno vodo. Ob izhodu iz rova smo odkrili še psevdofosile – nekatere odtise žakljavine; mogoče so od gradnje izza 1. svetovne vojne.

Še enkrat sem se podala po tej poti, tokrat kot vodja naravoslovne ekskurzije Prirodoslovnega društva Slovenije. Vreme se je kisalo, Trnovski gozd pa je žarel v toplih jesenskih barvah, ko smo se pod dežniki najprej odpravili do naravnega okna Skozno blizu

Trnovega. Robustno okolje, kjer se je udril jamski strop, je prav nenavadno. V kaverni na skalnem pomolu, ki štrli proti Vipavski dolini, je imel v 1. svetovni vojni opazovalnico avstrijski general **Borojevič**.

Po kosilu v vasi Trnovo smo se odpeljali do Prevala in se po rovih in kavernah odpravili na Sveto goro. Ker spada ta pot zaradi teme, spolzkosti in jeklenice med zahtevne, smo to v obvestilu udeležencem ekskurzije tudi napisali. Pa se je samo nekaj starejših udeležencev odpovedalo peš hoji. Seveda je spet deževalo, vendar smo bili vsi dobre volje. Samo ena babica se je pritožila, da smo ji »pojedi« rove, češ da ji je vnuk, ki je šel po rovih, rekel: »Babi, to ni nič« (zahtevnega namreč).

Ekskurzijo je zaključil naš prizadevni ajdovski zgodovinar **Pavle Bogataj**, ki nam je ob muzejski svetogorski zbirki predstavil pretresljivo zgodovino soške fronte. O naravnih znamenitostih pa nam je marsikaj zanimivega povedal tudi **Danijel Rojšek** iz Zavoda za spomeniško varstvo Nova Gorica.

S Svete gore je prekrasen razgled na Furlanijo, Tržaški zaliv, Kras, Trnovski gozd in Julijce. Skalnata rebra Sabotina lahko skoraj primeš in globoko spodaj se vije moder trak – Soča.

SABOTIN DAJE VTIS PRAVE GORE

Bilo je vetrovno februarско jutro, ko sem pod vodstvom člana novogoriškega planinskega društva popeljala planinski krožek na Sabotin. Iz Solkana smo zavili čez most proti Brdom in se po desnem bregu odpravili do prve čuvajnice ob soški progji. Pot se je potem zajedla v vzhodno pobočje Sabotina in se sprva zložno vzpenjala po mulatjeri. Strmina se je povečala, ponekod celo izpostavljena pot pa se je vzpenjala proti grebenu. V vzhodni steni smo zagledali črne packe – zimzeleni hrast črniko, ki ima v teh stenah eno od najsevernejših nahajališč izven Mediterana.

Obzorje se je vse bolj odpiralo, pred nami je zazijala črna luknja – kaverna – in nas požrla. Izpljunila nas je na drugi strani grebena blizu nekdanje jugoslovanske karavle. Po okrepcilu smo, uživaje prostrane razglede na Banjšice, Julijce, Trnovski gozd, Furlanijo, Dolomite in še kaj, prehodili mejni greben do vrha Sabotina. Globoko pod nami je šumela Soča, opazili smo vodovodno zajetje Mrzlek, potem pa smo mimo ruševin cerkvice sv. Valentina sestopili po južnem pobočju in mimo skal, zloženih v napis NAŠ TITO ter strmo navzdol proti Solkano.

Sabotin dosega skromno višino 609 metrov, a je tako skalnat, da daje vtis prave gore. Žal je bil dolga desetletja nedostopen, saj gre italijanska meja prav po grebenu in le en dan v tednu, ko ima PD Nova Gorica tradicionalni pohod na Sabotin, je bil nanj prost dostop. Sedaj omejitev ni več; številne kaverne in strelski jarki iz prve svetovne vojne pa nas opominjajo na to, kako dragocena in krhka stvar je svoboda in kako se človek iz svoje zgodovine do danes ni ničesar naučil.

Da bi nas gore združevale in ne ločevale pa si želimo, kajne!

SLIKARJEVA POT V POMLADNI DAN

OKROG JAGRŠČ

RAFAEL TERPIN

Sobotni avtobus me je neogretega potegnul do Želina ob Idrijci. Prav pohitel sem, da bi se čimprej rešil asfalta in hrupa. Reko sem prečkal po novem mostu. Prvi ribiči so se že pripravljali na dolgotrajno prezebanje.

Želin je kraj, da malo takih. Kar nekaj hudih grap se je že zdavnaj odločilo, da se bodo tukaj srečale z reko. Soteske in ozke doline so že kdovekdaj razburkale enolični svet ob stari reki. Z desne hitijo k svoji materi Cerknica, Zaganjalca in Luknjica, z levega brega se iz sveta Masor, Krnic in Jagršč spušča divja in globoka Otuška (ali Vatuška ali Vatušnica).

Ta, slednja, me je danes zamikala. Da sem se zalezal v njeno povirje, sem moral prej odklekljati nekaj ovinkov in klancev.

Za Repšami sem se spustil k jutranje hladni Otuški in jo prestopil po novem, še svežem betonskem mostu. Pri Črvu je gospodar pravkar prekrival skladovnico drv. Stal je na majavi lestvi, kakor bi v vas lezel, pa sva se mu z gospodinjo malo posmejala: njegova leta, spodobnost in take reči. Na kratko smo se pogovorili.

Črvovi imajo za sosede Rovtne. Njihova lepa kmetija s svojimi poslopji trdno objema zdaj že jasen greben, ki se začinja pri Črvu na Straži in se končuje na prefarskem Jelenku (1106 m).

Nad podrtim ovčjim hlevom sem na osojno rovtarsko cesto pritisnil trinožnik. Pod prsti se mi je začela prikazovati prva skica. Nekam jesensko je ta pomladni mraz opletel bregove, sem sproti razmišljal. Krepke svetlobe so šarile mimo stražanske cerkve sv. Pavla. Nočna pozeba v rebrih pod njo ni in ni izpuhtela. Čez rovtne strehe se je sončil mlad dan. Nekoč so bile slamnate, sem si mislil. Najbrž še daleč po drugi vojni. Roka mi je kar zdrsnila, mimogrede sem čez spran eternit nasumkal nekaj zelenega pastela. In skica je zadrhtela. A vidiš, sem si rekel.

Pri lesenih tablici, na kateri piše Sovoden (brez j), sem jo mahnil po ravnem. Masornikarski greben je šel takoj v pozabo, iz sveta Idrijce sem zašel v svet Otuške grape. Osoje, samo osoje! Na drugi strani glasne vode se je sonce upiralo v prepadne gozdove, posejane z belimi stenami in prepredene s padajočimi drčami. Moja vozna pot jo je lepo po suhem tesala do Sovodnja.

Že od daleč sem videl, kako sonce leze po strehah. Okrog poslopij je bilo nekaj zelenega. Po levem kraku Otuške grape je iz nederij Idrijskih Krnic priplavala prav do dna svetla dnevna luč. Kogejev klanec je zabrnul v hladno zaspanih oknih. Senčna stran kozolca je v plavem zakrila pol obzorja. Tam sem se usedel. Brž zatem je starejša ženska stopila iz hiše proti kozolcu, da bi tam premaknila nekaj nepotrebnega. Mučila jo je pač radovednost. Pozdravila sva se.

Pa sem vlekul s pasteli po papirju. Lovil sem tisto bajno topló, pa nič gorko luč. Smrkal sem v ritmu pojoče vode 495

z leve in desne, občudoval sem, kako premeteno priliznjeno zgodnje pomladansko zeleno lega k hiši. Je že na pragu.

Pozneje sem se primaknil do hiše. Rekla sva si nekaj besed. O večnem in skoraj popolnem miru je bilo z njo odveč govoriti, mir ji vendar pomeni tudi samoto. Prazen dan se odvijte v pustoto, če ni nikogar mimo, če se lahko meniš le z mačkami in vodo.

Pajštva je bila založena s poleni. Majčkena hidrocentrala je na drobno brnela. Regrat se je odpiral. Gredica tulipanov je zaljšala rob njivice. Z bregov je sijal dan. Ob sotočju obeh krakov Otuške grape se je nabralo sonca za vse nazaj. Prečkal sem ozko brv in se usmeril proti Pstini. Za mano je ob sovodnju dihal prijazen kotel. Bilo je hudo svetlo pomladno jutro.

»Vsak dan moram znova zakuriti v peč. V aprilu!« je povedala gospodinja.

Steza do Pstine je bila izredna, gibka, gladka, svetla in vsehkozi gor obrnjena. Videlo se ji je, da jo gladijo zgolj moški škrapeti. Pod hišo se je grapa razvejila: leva v Poklarsko in desna v Kovačkovo grapo. V slednji je znana Kovačkova jama, kmetija ima vodo napeljana skoraj iz nje.

Pstina me je pričakala pusta, pustotna. Pstinarski Vencelj je bil od doma, to sem zvedel že na Sovodnju. Poslopja so se sončila na odprtem, bližnjih glasov ni bilo. Le voda je pela v korito. Posvetil sem se najprej fotografiji in skiciranju. Zabodel sem trinožnik v grivo in se lotil dela. Široko zevast kotel Otuške grape je bdel nad masornikarskimi in jagrškimi strminami, v gozdovih je bilo več plašnega pričakovanja kot veselja nad najavljeno pomladjo. Sonce je pekilo, pa nič grelo. Če ni ljudi, še ptice grejo, sem za hip pomislil. Tiho se mi je zdelo. Po obrobjih Stržnice je vlekel veter, moja dolina se je kopala v brezdeldju sobotnega dopoldneva. Zaneslo me je, oplazil me je dan. Ne morem v nedogled mahati s pasteli po skicirki, sem pihnil skozi nos.

Do visokega prehoda med Prevodlom (832 m) in Stržnico, ki mu pravimo Na jami, sem kar nekajkrat lovil sapo. Stara in še zmeraj dobra steza jo neverjetno trmasto reže navzgor skozi bukovje. Na stržniški vozni poti so se mi meča pošteno oddahnili. Zdaj pa proti Burji in Jagrščam!

Zvedel sem, da sta bili v bližini dve Burji, ena na grebenu nad vasjo, druga – verjetno mlajša – v zaselku Stržnica. V stržniški je svojčas živel imeniten gradbenik, ki so mu tudi v Idriji rekli kar Burjevc. Danes bi ga gotovo oklicali za arhitekta. 1911. leta je v Idriji ob vojškarski cesti postavil za tedaj moderno Ferjančičevo hišo. Vsekakor je bil sposoben možakar. Po drugi vojni je doma preživel stara leta. Včasih je pritanca v vas, v oštariji se ga je malo nabral in potem je brž pesem udarila iz njega. Vesel človek je bil, ves siv in droban, so mi povedali.

Čez jagrško Burjo je lepa pot. Zložna in odpočita je. Poslopja tiče vrh hriba, da nikakor ne moreš videti vseh hkrati. Brž za hišo se izpod macesnov odpre cerkljanska dežela, da zazijaš in ne veš, kaj bi. Med odmevi in preleti ptic domujejo doline. Vse senožeti se končujejo

s prepadi proti Otuški vodi. Greben lahko toplesuje med starimi razsutimi kolniki in živimi mejami. Tja proti cerkvi. Pot je kratka. Pod Kopo (708 m) se ob asfaltu beli vaška cerkev, nad njo toneta v pomladni mrč Kojca in Porezen. Poldne zvoni. Frenčk odhaja z njive k južni, dva avta vsak s svojega konca pripihata v vas.

Potegnil sem se skozi tihi kraj. Za šipami je bilo slišati glasove. Najbrž so sedli za mizo. Videl sem, da so Orlista popravili. Hišo so prenovili; portal, okna, streha, vse je kot iz skatlice. Le fresk se verjetno ni moglo rešiti.

Mimo peskokopa sem jo ubrisal proti grebenu, ki se polagoma spušča na Reko. Lovita ga dve vodi; na levi Sevniska ali Sjavniska (ta je njega dni Šebrelje odprtila od Jagršč) in dolina Idrijce z desne. Greben kašlja in kreha nad divjimi grapami, njegove senožeti so podivjale, svislji so propadle, poti niso več ukrojene po človeško. Kakor pravijo jagri, jo je najbolje usekati po grebenu. Preseki so dostikrat zelo jasni.

Še na dobro vidni poti se mi je odprlo dol v Sevnico. Ali Sjavnico! Če se namreč v naših krajih kdo bolj nerodno obnaša, mu pikro porečejo: Nesi že to svojo sjavnico kam drugam! – Sedel sem na trinožnik nad tisto plavo krasoto in nekoliko pomislil na ne najbolj nežno človeško pritiklino, ki bi bila lahko sjavnica. Saj grapa tudi ni preveč nežna! Divja je in groba. V plavem dela gor pod Krnice nekaj sunkovitih ovinkov, njeni bregovi brez oneganja in pritokov padajo v brezno gozdnate struge. Nekoč jo bom precoklal, sem si obljubil.

Moj greben me je vlekel dalje. Skozi še ne prebujeno bukovje je včasih v globini zazelenela Idrijca, čez gozdove je zrastel Sv. Ivan. Šebreljski zvonik s svojo pretirano streho me je spremljal vso pot. Klestil sem skozi preprihano bukovje, polegla rumene trave starih senožeti so mi svetile v nebo. V plavem mrču Krna ni bilo videti. Le Bukovski vrh in Degarnik sta se izprčila nad Policami. Na robu šebreljske planote je kot božji prst molela v zrak cerkvica sv. Ivana, pod njo so v Divjih babah nemara že iskali drugo neandertalčevo piščalko. Pišuka, bi rekla moja kolegica Vida.

Greben je šel kratkočasno dalje. Pretokel sem se do zadnjih, baje Melinarskih senožeti. Krasila jih je drobna dolinica, kjer bi se odrasel človek lahko tudi zleknil, griček nad njo in brezov gaj. Droben raj na zemlji! Nad zeleneče breze se je čez Dolenje Ravne in Jesenico spotegnil bleđični Porezen, Kojca je zastrašila s svojim smrekovjem, v dolini pa se je brezbržno med reške travnike razlila Idrijca. Z druge strani reke sta relief razbijali Orehovska in Kozarska grapa. Cesta je bežala iz doline v hribovske vasi in, videl sem od daleč, v reški oštariji je Vlado prekladal steklenice.

Spustil sem se po zlati travi do izprožene gladke skale. Pod njo mi je v strašni globeli zazvenela Idrijca, osmukala se je ob strmine jagrškega konca, pa tudi ob one izpod Roglce.

»Kar zelena bodi!« sem ji rekel.

Dolina se je na Želinu malce razprla in zadihala. Posebno čez Želinčev travnik je prešerno potegnilo. Pod mostom se je v Idrijo točila Cerknica, prepadni hribi so

zabodeni čepeli nad vsem tem. Nagnil sem se nazaj, da me ne bi potegnilo noter.

Pod brezami je šlo hitreje navzdol. Opraviti sem imel z zanikno potjo, ki je bila in je ni bilo.

Smukal sem levo in desno mimo dreves in grmov, da, kar živo sem se bodel z grebenom. Na kratkih čistinah se mi je odpirala dolina, Reka – prelepi kraj. Videl sem, Reko zaljša raznolikost, kaj pa drugega: lahkotno vijugava Idrjica, blagi zeleni travniki ob njej in k njej pada-

joči prepadi, Sv. Ivan vrh skal. Z vseh strani jo obroblija strma pleča bližnjih sosedov. Ker mi je pred dnevi prijatelj pripovedoval stare kameninske zgodbe teh sijajnih krajev, vem naslednje: lepota je največkrat skrita v geologiji. Če bi odmaknili zelene plašče, bi nam goli kamen zasolil krepke, logične in razumljive pripovedi. Skoraj vsem bi šle do živnega. A ta plašč, ki še ni zelen (pa bo), naj ostane tam, kjer je vedno bil. Geologi naj le tu in tam špikejo po njegovih šivih.

HOTEL SEM PREHODITI ŠEST PLANINSKIH POTI NA EN MAH, PA SE JE OBRNILO DRUGAČE

NEUSPEŠNA JEŽA '97

ŽARKO JESENOVEC

Vzdržljivostne temelje samohodniškega gorskega pohodništva sem si pridobil v enaindvajsetih dneh hoje na Ježi '95 od Ankarana preko hribov in gorā do Maribora. V devetih dneh opravljena Ježa '96 – 34 vrhov Slovenije nad 2400 metrov – pa mi je zastavila raven, ki mi bo v vsaki naslednji Ježi predstavljala primerjalni cilj.

Kakšen naj bo skelet letošnje Ježe?

Trajala bo lahko le do deset dni, in sicer v času od sedmega do dvajsetega julija. Prej ne zaradi službe in kolesarskega maratona okoli Pohorja, dalje pa ne, da ne zamudim rojstva družinskega člana. Žena primerja porod z osvojitvijo Triglava. Dete ji bo kmalu vekalo v naročju, Triglav pa bo morda še dolgo hodila občudovat z varne razdalje.

Prehoditi želim širše območje od Menine planine do Dobrče. Pri tem bi pridobil vse žige šestih planinskih poti (Kamniška planinska pot, Solčavska planinska pot, Jezerska planinska pot, Kranjski vrhovi, Transverzala Storžič in Trziška planinska pot). Dnevno bi moral hoditi štirinajst ur.

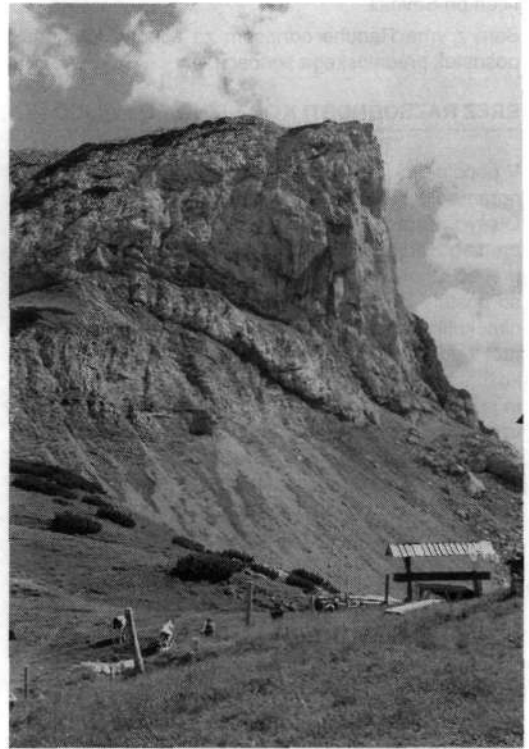
Kako je bilo?

Vso turo me narava sama od sebe ni niti enkrat samkrat navdihnila. Prav drezal sem vanjo, toda neuspešno. Nič novega mi ni razkrila. Le kaj sem ji storil žalega, da je bila tako trdosrčna! Vse je bilo tako vsakdanje. Nič jutranjega prelivanja barv, nič čutnih prosojnih meglic, nič lesketajočih se rosnih kapljic na nežnih macesnovih vejah, nič vabljenja snežno belih dvigajočih se oblakov. Celo nič grohkkih bliskajočih švigov skozi ozračje. Nič vrskanja. Vse je bilo tako nekako zavrto. Pritrditi moram vašim mislim: morda sem postal prezahteven. Toda bilo je spet enkratno, nepozabno.

PREGOVOR O MOČNEM BIKU

Pri obisku Menine planine z avtomobilom vam priporočam, da parkirate v za to namenjenem ograjenem prostoru sto metrov pred kočjo. Krave namreč rade obližujejo avtomobilsko pločevino, konji pa se je lotijo kar z zobmi.

Kaj se vam šele lahko zgodi, če avtu v dobri nameri prezračevanja pustite spuščene šipe! Vzrok je v rado-

Lučki Dedec (2023 m)

Foto: Žarko Jesenovec

vednem biku, ki mu je uspelo glavo z rogovoma potisniti v neznano notranjost. Toliko zanimivega je bilo, da se pri tem ni pustil motiti. V obupu so ga ošvrkali z vejo. Bik, po teži skoraj enak avtu, se je hotel obrniti, pri tem pa glava ni hotela ven. Pregovor, da ima nekdo moč kot bik, se je pokazal v popolni veljavi: bik je avtomobilu vrata kar odrgal. Namesto lovorjevernega venca jih je imel okoli tolstega vrata za trofejo.

Pogled na Veliko planino z jugovzhodnih pobočij Rženika se mi ob majhni domišljiji za vedno vtisne v spomin. Avtohtone planšarije so razpršene kot gruče gobanov. Le delavnih palčkov ne vidim nikjer.

Preko vzhodnih, delno brezpotnih vršin Rzenika, Konja, Vežice in Vršičev se počasi kakor po razgibanem pomolu vzpnem na Lučkega Dedca. Pred seboj imam kot na dlani osrednje Kamniške in Savinjske Alpe, navzdol pa zrem v globino na s travo obraslo veliko kotanjo Korošice, ki jo obdajajo štrleči vrhovi.

Dolenjci gostoljubnost ponesejo s seboj v gore. Ponudijo mi kozarček vina. Spontano odklonim. Med sproščenim kramljanjem mi ponovno ponudijo. Zopet odklonim, ker mi vino med hojo ne ustreza. Čez čas mi ponovno ponudijo, rekoč, da se cviček tretjič pač že ne odkloni. Ker ne najdem vzroka, ki bi padel na rodna tla, mi ne preostane drugega, kot počasi prazniti kozarček. Z vsakim srkom se širi vinska aroma po telesu. Izvem, da družčino vsak četrtek najdeš v hribih. Vrh vedno počastijo s požirkom domačega cvička, vzgojenega v gorah pri Sevnici.

Sam z vrha Raduhe odnesem za spomin fotografski posnetek predalpskega sončeca.

BREZ RAZSODNOSTI KORAJŽNO PO PALICO

V popoldanski zadušljivi sopari korakam po prašni panoramski cesti, ki med drugim povezuje tudi Raduho in Olševo. Zaradi uporabe palic me težak nahrbtnik pri premagovanju krajše strmine na Lepi vrh niti ne ovira preveč. Ugotovim, kako pomemben del gorske opreme so postale zložljive palice. Takoj zatem pa se spominim, koliko je zadnje čase polemiziranja o njihovi uporabi v gorah. Večina je za, manjšina proti. Iz lastnih izkušenj lahko povem, da so najprimernejše za vzpone in spuste na rahlo strmeh terenu. Pri strmih skalnatih vzponih se njihova korist zmanjša, ker je potrebno pozornost posvetiti zabadanju palic. Na zavarovanih poteh pa so ovira. Pri skalnatih spustih postane uporaba palic celo nevarna. Konica palice na skalah zelo hitro zdrsne. Pri tem nastala stransko delujoča sila potegne telo za seboj. Pride do natezanja kit in mišic. Posledica je lahko tudi zdrs. Pomembno je, da si znamo dolžino palice za vzpon in spust primerno nastaviti. Prednost zložljivih palic je tudi v tem, da jih enostavno zmanjšamo in nato pritrdimo na nahrbtnik.

Bilo je pred dvema letoma. Na Škrbini pod Prisojnikom sem nekaj korakov s poti skozi meglo občudoval belega gamsa, ki se je šopiril na skali. Zven s poti Zadnje plate je pritegnil njegovo in mojo pozornost. Pogledal sem navzdol, da ugotovim vzrok za konec mojega zalezovanja. Dva planinca sta se, opirajoč se na palice, počasi vzpenjala. Na strmih serpentinah vzhodja stene Razorja sem ju dohitel. Leta so jima že bila velika ovira pri hoji. Predvsem gospa je po skalah opletala s palicama; bili sta ji bolj v napoto kot v oporo. Iz njunega medsebojnega pogovora o tem, kako naj naredi vsak naslednji korak, sem ugotovil, da sta Avstrijca. Z mojo slabo nemščino sem jima hotel svetovati, da je bolje, če palice zložita in pritrdita na nahrbtnik, vendar sta bila tako zavzeta, da me nista upoštevala. Pa ni, sem si rekel in pospešil korak. Gams pa se je tudi odmaknil v bolj nedostopno skalovje.

Za seboj sem že imel vrh Razorja, ko smo se ponovno srečali na zglajenih pragih. Rahlo je pršilo. Gospod je iskal prehod do tri, štiri metre nižje manjše police, kjer je ležala ena izmed njunih palic. V dobri voljo pomoči sem brez razsodnosti odložil dvajsetkilogramski nahrbtnik in se kar nekoliko preveč korajžno hitro spustil po strmi, malo razčlenjeni steni do palice. Preden sta se zavedala moje prisotnosti, sem jima že ponujal palico. Zven zahvale v ušesih me je pospremil proti Počučnikovu domu na Kriških podih.

V kočah, kjer sem reden gost, rad sedim vedno za isto mizo, če je le prosta. Zelenjavna juha mi je že napolnila skrčen želodec, ko sta bila spet tu. Ali morda končno. Utrujenost jima je sijala z obraza. S čajem, ričetom in kozarčkom vina sta si toliko opomogla, da sta mi povedala, da sta potrebovala za pot od Vršiča in okoli Prisojnika nad dolino Mlinarice do Kriških podov 10 ur. Potožila sta mi, da ju je kar malo strah poti nazaj. Predlagal sem jima spust v prevečkrat zapostavljeno ali hvaljeno dolino Trente in nato atraktivno vožnjo z avtobusom po serpentinah na Vršič. Šele po dveh urah prijetnega kramljanja sta ugotovila, da je njun sogovornik rešitelj palice.

PEČENE POSTRVI ZA SLADOKUSCE

Proti njej se v poletni sezoni ob vikendih vije kolona turistov in planincev. Prvo soboto v septembru se nekateri podajo proti njej kar peš iz Celja. Najbolj tekaško utrjeni pritečejo prej kot v šestih urah. Sam vam lahko povem, da niti z avtom, niti s tekom in delno hitro hojo nisem odnesel iz nje s seboj toliko kot tokrat, ko sem se s Podolševe sprehodil skozi njo. Toliko lepote skriva, da vsaj enkrat pustite avto na vstopu vanjo. Če se že morate peljati, pa rajši sedite na kolo. Logarska dolina vedno vabi.

Sončna majhna jasiča z imenom Klemenča jama se ponovno prebujajo. Že davnega leta 1832 so si tukaj okoliški domačini postavili pastirski stan. Prvohodniki so daleč gor pod severnim ostenjem Ojstrice pogosteje srečevali bike kot mi sedaj gamse. Kasneje v brunarico preurejen stan je za novejša časa postal neustrezen. Zraven nje so zgradili kočjo, kjer danes njena gostoljubna najemnika poskušata ustreči željam planincev.

Nikar se ne ustrašite, če vas sto metrov pred kočjo pozdravi lajež bernardinke ali kruljenje rjavega prašiča!

Ribji sladokusci, tukaj vas čakajo pečene postrvi! Še sedaj se mi sline pocedijo ob mislih nanje. Kaj vse vas lahko pričaka, če se le prej najavite!

Nevihte so me tukaj zadržale dva dneva. Prvi dan se sprehodim do Strelovca, ki je dobil ime po tem, ker so ob praznikih na njem okoliški planšarji in lovci streljali s možnarji. Pri prečanju vzhodnega vršnega grebena Ute proti Krofički me je predvsem bližnje treskanje prisililo, da sem eno uro prevetril v majhni votlinici. V rahlem dežju sem se preko nevarnega, razdrapanega, s travo in rušjem obraslega ostenja rajši spustil ob brezpotju nazaj na Klemenčo jamo.

Naslednje jutro sem se hotel spustiti skozi nizko oblačnost preko vrha Krofičke na Škrbino in nato naprej v

osrčje Kamniških in Savinjskih Alp, vendar mi je samo dvometrski strmi gladki skalnati del preprečil izhod na Zadnji Travnik. Petnajstkilogramski nahrbtnik je bil problem. Rešitev bi bila kratka vrva za spust nahrbtnika, ki je seveda nisem imel, ali pa odvreči nahrbtnik na cve-toči travnik. Če seveda nimaš dragocene fotografske opreme in videokamere v njem. Tako pa sem jo mahnil nazaj na markirano pot in po nekoliko daljši poti nadaljeval turo.

Vse preko Ojstrice, Škarij, Babe, Planjave, Brane, Tur-ske gore, Rink, Ledin, Kočne, Grintovca, Dolgega hrbta in Skute so me spremljale misli o samohodcih in mobi-telih in načenjale mojo psihično trdnost.

V različnih javnih medijih obveščanja so zadnje čase številna grajanja na naš račun. Pritrditi moram resnici, da smo med najpogostejšimi povzročitelji tragičnih gor-skih nesreč.

V vodnikih in dnevnem časopisju lepo piše, kako imajo nekatere kočje v Kamniških in Savinjskih Alpah mobi-tele. Toda kaj: ko se hočeš javiti domov, ugotoviš, da jih je večina v okvari ali pa jih sploh ni. Tako postaneš brez lastne krivde po nekaj dneh iskana oseba, kajti tudi no-seča žena te hoče poiskati preko telefona.

Toda to sta že zgodbi za kdaj drugič. Bili pa sta morda vzrok, da sem letošnjo turo prejel, kot sem nameraval, končal že po šestih dneh (9. 7. 1997–14. 7. 1997).

odmevi

Grošljeva resnica

Nekaj diplomantov Fakultete za šport me je opozorilo na 29. oziroma 30. stran Grošljeve knjige Bela obzorja, ki je izšla leta 1992. Tam je namreč **Viki Grošelj** zapisal: »Zna-rnje, ki ga potrebuje turni smučar, takrat v programu (Fakultete za šport, op. S. K.) sploh ni bilo ome-njeno. Sošolci, nekateri že učitelji in demonstratorji smučanja, so me spraševali, kako turno smučanje sploh izgleda, kakšno opremo potrebujejo in podobno. Turnosmučarsko znanje je v vseh razvitih smučarskih državah sestavni del izpita in prav bi bilo, da bi bilo tako tudi pri nas.«

Grošelj seveda nima prav. Že v Srednji fizikalni šoli v Ljubljani smo se v petdesetih letih v okviru smučarskega tečaja – resda skromno – seznanili s smučarskimi po-hodi. Spominjam se ture iz Kranjske Gore na Vršič, pa Kala in Lepe Komne in Triglavskih jezer. Nepo-zaben je bil leta 1952 zimski pohod s Komne do železniške postaje v Radovljici. Poznejša Višja šola za telesno kulturo je v letih 1959, 1962 in 1964 poleg smučarskih tečajev organizirala še posebne tečaje za turno smučanje na Komni. Te tečaje so menjaje se vodili **Bojan Hrovatin, Janez Bergant in Mar-jan Keršič-Belač**.

Po letu 1968 je turno smučanje po-stalo obvezen del študijskega pro-

grama na visokošolskem študiju ta-kratne Visoke šole za telesno kul-turo in pozneje Fakultete za šport. Od takrat morajo študenti absolvi-rati poseben tečaj na Komni. Turno smučanje z drugimi gornjskimi vse-binami je seveda v okviru predmeta Planinstvo, namenjeno pa je tej vsebini 45 ur predavanja in praktičnega dela. Brez tega programa po letu 1968 torej ni mogoče diplomirati. Program se udejanja po homo-genih skupinah, tako da najboljši smučarji obiščejo tudi Krn, Tolminski Kuk, Podrto goro in Mahavšček, da drugih okoliških vrhov ne ome-njam. Po letu 1968 so pri pedagoškem procesu na Komni sodelovali naslednji znani smučarski učitelji, alpinisti in gornjski vzgojitelji: Bojan Hrovatin, **Janez Šmitek, Franjo Krpač, Slava Mrežar-Suhač, Jože Mihelič, Andrej Štremfelj, Nejc Zaplotnik, Stojan Burnik, Tone Golnar, Andrej Karničar, Žiga Petrič, Blaž Jereb**, pa še manj zveneča alpinistična imena in celo sam Viki Grošelj(!!!). Nekateri od navedenih so imeli tudi slovitno šolo ENSE v Chamonixu. Priložnostno so študentom na Komni predavali še **Uroš Zupancič, Miha Potočnik, Pavle Šegula in Tone Sazonov**. Fakulteta za Telesno kul-turo (zdaj Fakulteta za šport) je leta 1987 izdala tudi učbenik Turno smučanje, iz katerega se študenti pripravljajo na izpit. O programu gornjštva (in tudi turnega smučanja) na Fakulteti za šport je pisal tudi Planinski vestnik.

Viki Grošelj je vpisal višješolski študij na takratni Visoki šoli za telesno kulturo leta 1976 in ga leta 1980 končal. Turno smučanje z

drugimi zimskimi gornjskimi vsebi-nami pa je obvezno za vse študente **od leta 1968!** Seveda je res, da Grošelj ni imel v programu tur-nega smučanja, ker je bilo vedno samo na **visokošolskem** študiju, ki pa ga on ni vpisal. Toda ali je mogoče, da cenjeni Viki ni vedel, kaj se na Fakulteti dogaja in je celo pozabil, da je sam kot zunanji strokovni sodelavec sodeloval na takšnem tečaju? Ob takšnem spomin-skem spodsrljaju bi lahko bili dvomljivi tudi opisi drugih dogodkov v njegovih(h) knjigah.

Pred nekaj leti je komisija, ki je reformirala študij na Fakulteti (**dr. Dežman, dr. Škof, dr. D. Novakova, dr. Verdenik**), ob podpori zdajšnjega državnega sekretarja za šport ukinila zimske gornjske dejavnosti s turnim smučanjem. Tedaj se je v osrednjem slovenskem časniku razplamtela ostra polemika o tem. Kje je bilo tedaj Grošljevo pero? Pa tudi nihče drug od alpinistov in drugih gornjskih imen, ki so večiči peresa, takrat ni zastavil svoje be-sede za ta neločljivi del gornjštva.

Na srečo se je kmalu zamenjalo vodstvo Fakultete in zimski del gornjštva s turnim smučanjem je spet obvezni del študijskega programa. In vedno bolj je ta program kako-vosten, Grošljivi resnici navkljub...

Silvo Kristan, Podkoren

Smeti v dolino!

Že nekaj časa zasledujem akcije za pobiranje različnih odpadkov po naših planinah in gorah. Verjetno so jih v dolino odnesli že na tone. Pa-rola pri tem je celo »Slovenija, čista 499

dežela«. Menim, da so takšne akcije prava kulturna sramota. Ne morem razumeti, kako lahko nekdo nosi polno pločevinko piva več ur, ko pa jo izprazni, jo odvrže. Vem, da akcije zbiranja odpadkov služijo različnim sponzorjem, ki so izkoristili te akcije v komercialne namene.

Ko sem prehodil italijanske in avstrijske Alpe, Korziko in Tatre, nisem zasledil toliko odpadkov kot v naših gorah.

Predlagam, da bi namesto očiščevalnih akcij organizirali akcije za ozaveščanje planincev, da bi odnesli prazno embalažo v dolino. Čeprav so marsikje obešena opozorila, to še ne zaleže. Če bi na začetku akcije dosegli le polovično onesnažitev, bi po planinski liniji že bili na pol poti v Evropo. Pozivam še druge planince, ki odnašajo smeti v dolino, da se oglasijo in povedo svoje mnenje.

Milan Gombač, Celje

Plezalni pas proti zdrsom

V letošnji junijski številki Planinskega vestnika sem z zanimanjem prebral članek o plezalnem pasu proti zdrsom. Priznam, prebral sem ga kar večkrat, za pomoč pri razumevanju pa je bila tudi slika. Ko sem se nehal smejeti, sem videl, da stvar le ni tako smešna (še posebno, ker to ni prvoaprilska številka). Planinski vestnik je, kot ga poznam, dokaj resna revija, ki jo prebira veliko število planincev in ki so jim objavljeni strokovni članki koristen napotek pri njihovi hoji v gore. Že v eni od lanskih številki je bil objavljen članek o planinskem pasu, sedaj je predstavljena nova izvedba pasu in moram reči, da sta oba primera daleč od tistega, kar bi bilo vredno priporočati.

Svetujem vam, da se pred objavo takih člankov (reklamiranje določene opreme zasebnih proizvajalcev) posvetujete s kom, ki se na te stvari spozna, kajti ljudje imajo na tisoče idej in lahko se zgodi, da bomo kmalu namesto cepinov uporabljali buzdovane.

Jani Bele, Plešičeva 45,
Ljubljana

Vodniško urejena Hanzova pot

Kar nekaj časa je že od takrat, ko je bila Hanzova pot na Prisank zadnjič obnovljena tako, da je bil po tej zelo zahtevni poti pristop na vrh sorazmerno varen, čeprav povsem varen zaradi specifičnih naravnih predelov na njej (plazišče pod Hudičevim grabnom, prečnica mimo Turna) nikoli ni bil. Kljub temu planinci PD Kranjska Gora in reševalci GRS Kranjska Gora ugotavljamo, da je obisk te poti glede na stanje dokaj številen, zato smo v Kranjski Gori pričeli razmišljati, da bi pot, ki jo je izdelal legenda našega planinstva Hanza, obnovili, vendar ne več kot zelo zahtevno, pač pa kot vodniško pot, po kateri bi kranjskogorski vodniki vodili svoje kliente.

Kaj nas je privedlo do takega razmišljanja? V Kranjski Gori smo se vodniki, pa tudi turistični delavci ob podpori občine Kranjska Gora pričeli zavedati, da bo tudi v turistično planinski ponudbi, ki jo nudi Kranjska Gora z okolico, potrebno nekaj spremeniti v smislu bogatejše ponudbe, pa tudi varnejšega pristopa na naše okoliške vrhove, s sodelovanjem vodnikov, ki jih je v tem kraju kar nekaj. Zato smo se odločili, da eno izmed najzahtevnejših poti v Julijcih, Hanzovo pot, obnovimo na tak način, da bo pristop po njej na vrh Prisanka možen in varen le z vodnikom, sicer pa le za najizkušenejše planince in alpiniste. Tako urejene poti v tujih gorstvih že imajo, pri nas pa bi bil to prvi primer. S tem posegom pristop na Prisank tudi ne bi bil okrnjen, saj na Prisank vodijo poleg Hanzove poti še vsakršne poti, od lahke do zelo zahtevne.

Hanzova pot na Prisank bi bila tako opremljena le z vodniškimi sidrni klini, jeklenice pa bi ohranili le preko Hanzove stene, na vertikalni nad Hudičevim stebrom in morebiti pod kaminom vršnega dela Prisanka. Pot naj bi bila na novo markirana in označena, pred vstopom pa tudi v treh jezikih opremljena z informativno tablo o težavnosti. Kot vodniška pot bi morala biti na ustrezen način predstavljena tudi vsej slovenski javnosti, kar bi storilo naše

društvo; PD Kranjska Gora namreč v naslednjem letu praznuje visok jubilej, 90. obletnico delovanja, in ima namen ob tej priložnosti slovenski planinski javnosti ponuditi prav to novo obliko planinsko-turistične ponudbe.

Ker se zavedamo, da je potrebno opredeliti tudi status take poti, kakršne pri nas zaenkrat še ni, vas prosimo, da o tem razpravljate in izoblikujete svoja stališča ter nam pomagate pri uresničitvi tega projekta.

V pričakovanju vaše pomoči vas pozdravljamo s planinskimi pozdravi!

PD Kranjska Gora
predsednik
Andrej Žemva

iz planinske literature

Karavanke – planinski vodnik

To je planinski vodnik, da ga je veselje vzeti v roke, kajti od fotografije na naslovni strani do rož, podzemskega sveta in slapu na zadnji je v četrti, spremenjeni in dopolnjeni izdaji Karavank **Stanka Klinarja** eno samo prijazno povabilo na obisk tega pogorja.

Nova izdaja z letošnjo letnico natisa je bila karseda potrebna, kajti že zdavnaj sta pošli prva Klinarjeva izdaja tega vodnika iz leta 1971 in druga iz leta 1975 ter tudi tretja, popravljena in dopolnjena izdaja iz leta 1983. V poldrugem desetletju od zadnje izdaje se je na koncu koncev v naravi marsikaj spremenilo, po političnih spremembah so se na mejnih območjih z Avstrijo odprla nova gorska prostranstva, ki so bila njega dni za običajnega gornika praktično zaprta, marsikatera v prejšnjih vodnikih opisana pot zdaj ni več tisto, kar je bila, ta čas so nastale tudi nekatere nove ceste, ki približujejo Karavanke dolincem. To so že pred časom vedeli tako založnik, Planinska založba pri PZS, kot sourednik **Franci Savenc** in av-

tor Stanko Klinar, med katerimi pa prej ni prišlo do sporazuma. Nasledel je vodnik le pred nami: več kot 300 strani informativnega branja, vmes več lepih fotografij in risb planinskih koč, ki so delo **Antona Rojca**, vse skupaj začinjeno z ravnopravnimi zgodovinskimi podatki, ki dajejo delu še drugačno razsežnost.

Natančni profesor dr. Stanko Klinar nadrobno, vendar nikjer dolgozvezno opisuje poti po karavanskih gorah, hkrati pa se že v uvodu skupaj z založbo zavaruje tako, kot velejavajo sedanji časi: za opise poti v tem vodniku se je avtor, kot piše, potrudil po svoji najboljši vednosti in vesti, »vendar avtor in založba nista odgovorna za morebitno nesrečo ali škodo, ki bi jo utrpel uporabnik vodnika, ko se bo ravnal po tukajšnjih opisih. Za navodila iz vodnika se uporabnik odloča sam in tudi tvega sam. Avtor ne more vedeti, katere (trenutne) objektivne in/ali subjektivne danosti o(ne)mogočajo varen vzpon in povratek. Kdor hoče zmanjšati tveganje na najmanjšo možnost, naj si najame gorskega vodnika« – in avtor ob tem še svetuje, kje to lahko stori.

Tenkočutni avtor v uvodu ne more mimo Karavank, ki so še predvsem po političnih spremembah leta 1991 hkrati državna in jezikovna meja, in z žalostjo pojasnjuje, zakaj ne more več verjeti v slovenskost Karavank na obeh straneh državne meje: pragmatično mora v četrti izdaji na severnem delu Karavank spoštovati dvojezičnost. Kajpada ne more mimo svojih priljubljenih jezikoslovnih razmišljanj, ki jim posveti precejšen del uvoda, nekako pa da slutiti, kaj vse bi lahko prebrali v tej knjigi, če ne bi bila vodnik: koliko karavanskih človeških in družinskih zgodb je zvedel, ko je zbiral čisto faktografsko gradivo za to knjigo.

Stanku Klinarju velja verjeti in zapati, ko piše o lahkih, težkih in nevarnih poteh, gorah in brezpotjih. Zato naj bi bralci in prihodnji gorski popotniki po karavanskih hribih nad vse resno vzeli njegove opise, ki bodo bralca varno pripeljali na njegov visoki cilj in od tod v dolino.

Marjan Raztresen

Dopolnilo k Priročniku za vodnike

Za šolo nepalskih gorskih vodnikov NMA je PZS izdala prvo dopolnilo Priročnika za osnovni tečaj (PV 1996/404). Uredil in pripravil ga je **Bojan Pollak** ob pomoči **Jožeta Zupana** (prečenje rek), pri tehniki je sodeloval **Vlado Schlamberger**.

Po uvodu je v knjižici prvo poglavje, kako in kje poučevati. To bi si veljalo zapomniti tudi pri organizaciji naših tečajev, saj vsaka koč ali dom ne ustrežata vsem pogojem, saj za redno šolanje veljajo neka določila. Sledi navigacija (vodenje, usmerjanje) pri hoji in plezanju, kako izbirati in se odločati za poti in kje začeti s plezanjem. Sledi prečenje rek. Tega v našem vodništvu do sedaj nismo obravnavali, toda UIAA za prostovoljnega vodnika predpisuje tudi to. Poglavje o gorski hoji in plezalni tehniki je razdeljeno, tu so obdelane novice, kajti ostalo je bilo napisano že prej. Tako je, na primer, obdelan plezalni pas in dodan še improviziran pas ter navezovanje nanj, pa tudi marsikaj o varovalnem osebnem kompletu in klinih. Razloženi in natančno določeni so pojmi stojšče, varovališče in sidrišče, povedanega je precej o klinih in drugih pripomočkih. Na koncu je napisano, koliko zdržijo posamezni vozi, ki so včasih lahko šibka točka. Po bežnem pogledu na skice zdrži še največ osmica, okoli 73 odstotkov. Razloženo je tudi, kako se giblje ob stalni vrvi navzgor in navzdol.

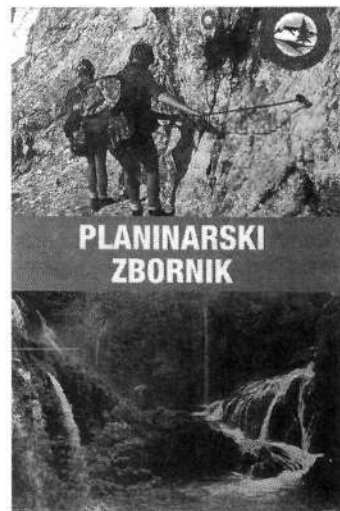
Knjižica je tako kot prejšnje formata A5, je tanjša, saj ima le 54 strani, in opremljena s 190 nazornimi skicami. Kot piše na prvi strani, je samo za interno uporabo.

B. J.

Planinski zbornik

Minilo je že trinajst let, odkar Varaždinec **Tomislav Jagačić**, čigar planinski staž je dolg 46 let, sodeluje s Planinskim vestnikom in prijateljuje s slovenskimi planinci, od katerih so bili nekateri udeleženci njegovih desetdnevni planinskih

potovanj na Durmitor, Taro, Komove in Maglič. Ob koncu letošnjega leta pa je Jagačić razveselil planince s publikacijo, ki ji je dal naslov Planinski zbornik. Gre za 179 strani debelo pravo knjigo s tridimi platnicami, v kateri 29 avtorjev piše o gorah in gorski naravi. Na naslovnici je fotografija sestopa s Planjave proti Kamniškemu sedlu in lep motiv s Plitvičkih jezer. Med besedilom je v knjigi sto fotografij, med prispevki pa je nekaj tudi takih, v katerih hrvaški planinci opisujejo slovenske gore in gornike. Vsekakor je

vreden omembe prispevek enega od prvih plezalnih vzponov na Velike pečine hrvaške Ravne gore, ki ga je davnega leta 1953 napisal **Maks Meško** iz Ormoža, po katerem se zdaj imenuje tamkajšnje planinsko društvo.

Založnik zbornika v tisoč izvodih je varaždinska tiskarna Tiva, sozaložnik pa Hrvaško planinsko društvo Dugi vrh iz Varaždina.

Kot pravi urednik Planinskega zbornika Tomislav Jagačić, je prišel na zamisel o zbirki planinskih vtisov, pogovorov in razmišljanj kot avtor številnih takih prispevkov za različna glasila: verjetno bi še kateri od planincev hotel gornškemu somišljeniku povedati, kaj je doživel v svetu, ki mu pomeni življenje. Poleg tega naj bi v tej publikaciji ohranili pred pozabo pomembne planinske jubileje in druge dogodke, pa tudi spomine.

V Zborniku je nekaj prispevkov, ki govorijo o Sloveniji. »Eden od mojih prispevkov govori o Halozah,« pravi Tomislav Jagačić, »prelepem predelu, ki je ob visokih slovenskih Alpah planinsko zanemarjen in zapostavljen, spodbuda za ta prispevek pa je bila fotografija cele družine Maksa Meška leta 1959 na vrhu Triglava, ki mi jo je pred leti podarila Maksova soproga **Erna Meško**.« Objavljen je tudi prispevek člana letošnje hrvaške odprave na Mount Everest **Maria Rodeša**, v katerem je opisan tudi pomemben prispevek slovenskih alpinistov **Ac Pepelnika** in **Pavleta Kozjeka** na tej odpravi.«

Tisti, ki jih zanimajo podrobnosti iz te knjige planinskega branja, lahko Planinski zbornik naročijo pri **Željku Horvatiću**, Kukuljevičeva 3, 42000 Varaždin, Hrvaška. Kot pravi urednik, naj bi predvsem s planinci iz Ormoža, Ptuja in Maribora organizirali slovensko-hrvaško promocijo te knjige v planinskem domu na Ravni gori nedaleč od Haloz, slovensko-hrvaške meje in Trakošćana.

Petjezične Planinske koč

V založništvu Planinske zveze Slovenije je dobesedno tik pred začetkom letošnje generalne skupščine Mednarodne zveze planinskih organizacij UIAA prve oktobrsk dni izšla knjiga »Slovenija – planinske koč«, ki je za tuje gorske obiskovalce prirejen vodnik po slovenskih planinskih postojankah **Jožeta Dobnika**. V petjezičnem vodniku, v angleščini, nemščini, italijanščini, hrvaščini in češčini, so na skoraj 180 straneh predstavljene slovenske planinske koč v Julijskih Alpah in v njegovem predalpskem svetu, v Kravankah, Kamniških in Savinjskih Alpah in njegovem predalpskem svetu, severovzhodni Sloveniji, Posavskem hribovju, Dolenjski, Primorski in Notranjski, v celoti natančno 151 slovenskih planinskih koč od Doma Petra Skalarja na Kaninu, ki je navedena pod številko 1, do Planinske koč Merjasec na Voglu, edine čisto zasebne planinske koč v naši državi.

Kako je mogoče na 180 straneh knjige vodniškega formata opisati toliko planinskih postojank tako izčrpno, da knjiga lahko služi kot zanesljiv planinski vodnik po teh objektih z vsemi nujno potrebnimi podatki? Mogoče je, kot je videti iz te knjige, ki ji je prvih 24 strani vzel še uvod v vseh petih jezikih, v katerem je na kratko celo opisana zgodovina slovenskega planinstva, najpomembnejši podatki o poteh po slovenskih gorah, napotki za uporabo knjige in seveda legenda.

Vsaka planinska koč je potem s sliko (**Toneta Rojca**) in besedo predstavljena na eni strani knjige, vse z zgovornimi in v legendi opisanimi znaki, vključno z izhodišči, turami na najpomembnejše okoliške gore, prometnimi zvezami pod temi gorami, telefonskimi številkami in ponudbami priporočljivih zemljevidov.

Čeprav ta publikacija najverjetneje ne bo nikoli predstavljena kot knjiga, s katero bi se katera od nesterilnih slovenskih turističnih organizacij hvalila, da prispeva k turistični promociji Slovenije, bo po njej nedvomno segel razmeroma zelo širok »segment« turistov z vsega sveta. Da, petjezična knjiga o planinskih kočah v Sloveniji je od izdaja že pomembno promocijsko gradivo za turistično Slovenijo.

Marjan Raztresen

Almanah ob 45-letnici PD Ravne na Koroškem

Prvo oktobrsko nedeljo so ravenski planinci ob koč na Naravskih ledinah proslavili 45. obletnico ustanovitve svojega društva. Ob tej priložnosti so izdali tudi jubilejno publikacijo.

Ilustraciji (Uršlja gora in koč na Naravskih ledinah) na svetlomoderem ovitku je narisala slikarka **Mojca Kovač**.

Uvodno besedilo »Gora je ljubeča mati, če jo spoštuješ« je prispeval **Mitja Šipek**. V njem je obudil spomine na svoje prve vzpone na bližnje in bolj oddaljene vrhove – tura na Prisank ga je z gorami »zastrupila do kraja«. Na kratko je opisal tudi prvi alpinistični tečaj na Raduhi. Svoje razmišljanje je sklenil z

Koč na Naravskih ledinah

Foto: A. Č.

besedami: »Če je kje čudežno zdravilo, ki ozdravi telo in dušo, to niso le planinske rože; gora vsa je tisto čudežno zdravilo. V planini ni sovražnikov, so samo prijatelji, ki si nesebično pomagajo v težavah. Gora te nauči spoštovati naravo in človeka.«

Predsednik društva **Jože Žunec** je delo ravenskih planincev v zadnjih petih letih zajel v prispevek »Od 40. do 45. obletnice«. V tem obdobju so veliko postorili na koč in objektih od njej (obnovili so bazen in del vodne napeljave, namestili bojlerje in tuše, uredili centralno ogrevanje in zamenjali strešno kritino). Brez sponzorjev in prostovoljnega dela planincev vse to ne bi bilo mogoče. Na Ravnah so ponosni na koč, ki je odprta vse leto in je vedno bolj privlačna tudi za kondicijske priprave športnikov. Odborniki pa so imeli tudi srečo z izbiro oskrbnikov, saj goste prijazno sprejmeta in jim postrežeta z dobro jedačo. V društvu so zadnja leta razširjali ideje planinstva tudi med mladimi (planinsko šolo je končalo 18 osnovnošolcev), organizirali različna izobraževanja (tudi za markaciste, ki skrbijo za varne poti) in pridobili nove vodnike, kar bo vplivalo na razmah pohodništva in izletništva tudi v prihodnjih letih. Na Naravskih ledinah so organizirali nekaj izvirnih prireditev – tradicionalna postaja, na primer, junijska Noč kresničk. Že nekaj let poteka decembra nočni pohod »Čez goro k očetu«, ki se ga

je nazadnje udeležilo kar 250 pohodnikov. V programu dela pa imajo člani PD Ravne nanizane še naslednje naloge: v koči obnova sten in tal v prostorih s skupnimi ležišči in pleskanje, nadaljevanje vzgoje mladih v okviru planinske šole, usposabljanje vodnikov in vzgoja novih vodnikov in markacistov, urejanje poti in postavitev novih smerokazov ter uresničevanje programa planinskih izletov za člane in še posebej v mladinskem odseku. Vodstvo društva je Svet občine Črna na Koroškem zaprosilo za brezplačen prenos funkcionalnega zemljišča ob koči na PD Ravne.

Alojz Pristavnik in **Veronika Kotnik** sta za brošuro napisala članek »Planinska – gorniška šola Mladinskega odseka PD Ravne na Koroškem«. Kot vodilno misel vzgoje planinskega podmladka sta navedla naslednjo resnico: »Žanjemo, če sejemo dobro seme in če ga sejemo ob pravem času.« Po letu 1993 je planinska dejavnost namreč spet oživela v obeh ravenskih vrtcih in vseh treh osnovnih šolah. Vrhunec je bil zaključek planinske šole lanskega novembra na Naravskih ledinah, ki sta mu pisca namenila dobršen del teksta.

Fotografije so nanizane v osrednjem delu almanaha: dokumentarno oziroma že arhivsko vrednost ima slika s prvega tečaja članov Gorske straže, ki je potekal v Smučarski koči 1964. leta. Sledijo novejša barvna fotografija koč, oskrbnikov in udeležencev letošnjega izleta na Triglav.

Drugi del knjižice začenja besedilo »Naši predsedniki«. V sliki in besedi je na kratko orisano delo sedmih društvenih voditeljev od leta 1952 do danes. **Vinko Krevh** je prispeval portrete **Janeza Gorjanca**, **Draga Polanca-Karla**, **Franca Šisernika**, **Pavla Stropnika**, **Vinka Krevha**, **Maksimilijana Večka** in **Jožeta Žunca**.

Na koncu sledi še seznam vseh 105 prejemnikov različnih priznanj Planinske zveze Jugoslavije in Planinske zveze Slovenije od ustanovitve društva do danes. (V društvu pa so ob jubileju 17 članom, starejšim od 50 let, ki so še ali so bili

aktivni kot odborniki, podelili posebno priznanja.)

Publikacija, njen izid so podprli sponzorji, je izšla v nakladi 250 izvodov. Uredil jo je uredniški odbor pod vodstvom Vinka Krevha in Jožeta Žunca, založilo pa podjetje Fuzinar Ravne, ki je poskrbelo tudi za redakcijo in pripravo za tisk.

A. Č.

70 let planinstva v Konjicah

Ob otvoritvi razglednega stolpa na Stolpniku (1012,4 m) je PD Konjice izdalo brošuro 70 let planinstva v Konjicah (naklada 500 izvodov, 44 strani, format A5). Besedila so prispevali **Janez Jazbec**, **Jože in Vida Kamenšek**, **Martin Zelenko** (3 pesmi) in **Vido Zdovc**. Lektorirala je **Marija Menih**. Fotografije so prispevali **Jože Baraga**, **Friderik Druškovič**, **Anton in Jože Kamenšek** in **Karel Petkovšek**. Uvodni članek je napisal konjiški župan **Janez Jazbec**, ki ga zaključuje z mislijo: Vse lepote in notranje bogastvo, pridobljeno v planinah, prenašajmo na naše otroke in vnuke in ponudimo jim objem narave. Kdor ga začuti, mu je lepo in se rad vrača vanj.

Na notranji strani ovoja je narisana razgled s Konjiške gore, ki je vgrajen tudi na stolpu. Na zunanji strani ovitka so slike koč na Pesku (1928), nekdanji stolp na Rogli (1957) in sedanji. Na zadnji strani sta panoramski barvni sliki Konjic in gore.

Brošura predstavi Konjice, Dravinjsko podružnico SPD, ki je bila ustanovljena 28. 7. 1927 v Konjicah (PD Slov. Konjice ustanovljeno 5. 11. 1951, PV 1952/82), stolp na Rogli, gradnjo in zapis o njenem doživljanju, Konjiško goro, Od Rogle do Stolpnika – kratka zgodovina, Pot iz Konjic na Stolpnik s skico, Planinsko dejavnost na Konjiški gori ter Razgledni stolp od ideje do postavitve.

Pod vrhom stoji Gozdarska koča pri Štepihu (830 m), kjer so sedaj postavili 14 miz s klopmi in tako nova čaka oskrbnika. Prijetno je v senci teh gozdov.

B. J.

društvene novice

Janiji

Dr. Jani Kokalj

Iskal sem mir in našel sem ljubezen – tako si zapisal v eni izmed svojih knjig. Delal si iz ljubezni, za ljubezen, za tiste, ki potrebujejo pomoč, in našel si mir. Kako tragično in nerazumljivo, da usoda tako kruto poseže prav tam, kjer najbolj prizadene! Kje je pravica, ki si jo je v roke vzela gora, da se je na tako krut način poigrala s teboj, in to prav ona, ki bi te morala imeti najraje, saj si bil njen in jo ljubil, pomagal prenekaterim, ki so na njej zašli v težave! Kako nerazumljivo! Jani! Veliko besed je bilo izrečenih, ko si nas zapustil, in veliko premo, da bi lahko opisali vse, kar si storil za nas. Zato naj ostane med nami in tabo, kjerkoli že si, nepretrgana vez, ki bo ohranjala lep spomin na tako veliko osebo, kot si bil ti. Veroval si v bogove, ki si jih spoznaval tam, kjer so te varovali in ti nudili zatočišče takrat, ko si ga najbolj potreboval. Upamo, da si jih v svojem miru našel – ali so oni našli tebe – in ti dajejo tisto, kar si od njih pričakoval. Mi, ki ostajamo na tej strani, se te bomo vedno spominjali.

Spominu Ludwiga Grammingerja

Ludwig in Paula Gramminger, nerazdružljiva prijatelja, jeseni 1977 v Chamonixu

V noči s 27. na 28. avgust je v Münchnu, star skoraj enaindevetdeset let, preminil gorski reševalec veterani, izumitelj številnih orodij, pripomočkov in metod za reševanje v gorah, ljubeznivi, dobrončrni in nadvse skromni človekoljub **Ludwig Gramminger**.

Po letošnjih preštevilnih žalostnih dogodkih in slovesih, ki so tako boleče prizadeli slovenske reševalce in planince, nas je doletela še vest o odhodu pokojnika, ki si je že davno pridobil tudi naše spoštovanje in občudovanje. Z njim smo že od konca štiridesetih let, še posebej pa od formalne ustanovitve Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR) v Boznu leta 1955, sodelovali in drugovali udeleženci njenih občnih zborov in strokovnih srečanj. Njegov reševalni sedež je znan po vsem svetu; marsikje mu, tako kot pri nas, pravijo kar *graminger*.

Bil je iz preproste družine. Mlada leta je preživel podobno kot drugi mestni paglavci njegovega družbenega porekla, se šel ravbarje in žandarje, se potikal po poljih in gozdovih, kuril taborne ognje. Izučil se je za pasarja. Poklic mu je dal znanje in veščine, ki jih je – spreten in pronicljiv, kot je bil – že kmalu potreboval pri snovanju in izdelavi naprav za reševanje v gorah. V tem je

bil preprosto nenadkriljiv: sam si je izmislil napravo, jo sam izdelal in s tovariši v prvi naslednji akciji že tudi preizkusil in uporabil, ko je bilo treba oskrbeti ponesrečenca v gorah.

V gore ga je privedla radovednost, ki so jo v njegovi mladi duši zdržali filmi in pripovedi članov »Prijatelj narave«. Nedeljo za nedeljo je s tovariši odhajal v kopne in zasnježene gore. Kmalu je pridobil plezalne in smučarske izkušnje. Prvo reševanje je opravil z improviziranimi vlakami, ki jih je kar sam »pricopral« na kraju nesreče.

Odlučil za njegovo življenjsko pot je bil časopisni oglas, s katerim je leta 1925 izpostava gorske reševalne službe na münchenškem glavnem kolodvoru vabila k sodelovanju mladeniče nad dvajset let starosti.

Opravil je izpit iz prve pomoči in se znašel med pripravniki, s katerimi je odhajal na akcije. Orodja in priprav skoraj ni bilo in prav to ga je že od vsega začetka usmerilo k snovanju raznovrstnih reševalnih pripomočkov. V prostorih GRS je ustvaril delavnico, kjer je v prostem času neumorno delal in ustvarjal.

Njegovo alpinistično znanje je naglo napredovalo. Bil je nadarjen plezalec in se je v kratkem času izkazal v tedanjih najtežjih kopnih in od leta 1927 dalje tudi lednih smerih. Leto dni kasneje je izpolnil pogoje za sprejem v sekcijo Bayerland DÖAV.

V gorah se je seznanil tudi s svojo kasnejšo soprogo Paulo. Bila je šilvilja, ki se je spoznala na delo z usnjem in platnom in še na marsikaj. Bila sta v pravem pomenu besede zgleden, od vseh, ki smo ju poznali, občudovan par z obiljem srčne kulture.

Veliko je pripomogla k uresnitvi njegovih zamisli in opreme. Bila sta idealna realizatorja v akcijah splošnih zamisli. Vselej skupaj, preprosta, delovna, zraven tega prava gorska potepuha, ki sta še v poznih letih lazila po gorah sveta. Njen odhod ga je zelo potrl, z njim se ni nikoli sprijaznil, prenesel ga je le, ker je bil globoko v sebi prepričan, da se onkraj groba spet srečata.

Na njegovo življenje sta močno vplivala še dva dogodka. 8. maja 1931 je z dirkalnim kolesom drvel za dostavnim vozilom, ki se je nenadoma ustavilo. Bil je ob desno oko. Z obilico vaje in potrpljenja je nekako premostil posledice in ostal aktiven reševalec. Bavarska GRS je cenila njegovo dotedanje delo. 9. julija 1931 je postal prvi nemški poklicni gorski reševalec.

Odtlej je njegovo življenje postalo eno samo odhajanje v akcije, vračanje z akcij, ustvarjanje v delavnici, organiziranje reševalnih postaj, priprava tečajev, med bombardirani v vojni tudi iskanje in reševanje zasutih v ruševinah rojstnega Münchna.

Uvedel je uporabo ročnega vitla in nekaterih drugih pripomočkov za dviganje in spuščanje v steni z jeklenico. Ukvarjal se je z akia čolnom, po vojni je izdelal razstavljivo ekstenzijsko opornico, podobno Thomasovi, ki jo nemška GRS verjetno še vedno uporablja. Bil je

Čez zelene trate

ZVONKO ČEMAŽAR

*Čez zelene trate
grem med hribe v svate;
že tam gozd šumi,
potok žubori
in pastirček vriska,
na piščalko piska;
srečen sem, vesel,
da bi ves svet objel.*

*Bele so planine,
v cvetju že doline;
spletel venec nov
iz tisoč bom cvetov.
Tam na oknu beli
bodo še dehteli;
ko pa se ospo,
novi se razcveto.*

*Kaj bi ne prepeval,
svetu razodeval,
da res ljubim jo
tole zemljico.
Živa je narava,
v vetru pesem plava;
sredi teh gora
sreča je res doma.*

neverjeten praktik. Na svoja strokovna srečanja so ga kot imenitnega dajala prve pomoči in predavatelja vabila celo zdravniška športna združenja. Kdor pozna miselnost teh krogov na zahodu, ve, da to pomeni več kot najvišje odkrivanje.

Sodeloval je v neštetihih akcijah in večino teh tudi vodil. Med njimi je bilo veliko izjemno zahtevnih in mednarodno odmevnih posegov.

V letih 1935 do 1937 ga zasledimo v Bernskih Alpah, kjer je s tovariši hitel na pomoč in iskal ponesrečene alpiniste v severni steni Eigerja. V nemogočih razmerah, med vremenskimi preobratih, so iskali in prenesli v dolino posmrtno ostanke **M. Sedlmayerja**, **K. Mehringerja**, **E. Rainerja**, **T. Kurza**, **W. Angererja**, **R. Petersa** in **A. Hinterstoißerja**.

Avgusta 1957 je v isti steni vodil akcijo, v kateri so poleg nemških reševalcev sodelovali Francoz **L. Terray**, Italijani **R. Cassin** in **C. Mauri**, Nizozemec **T. de Booy**, dr. **J. Hajdukiewicz** s poljsko skupino ter **E. Friedli** in **M. Eiselin** s švicarskimi reševalci. Uspelo jim je rešiti samo **C. Cortija**; **S. Longhi**, **G. Nothdurft** in **F. Mayer** niso preživeli.

V *Laliderer Spitze* je krstil kar dvoje svojih izumov: leta 1939 svoj reševalni sedež, *graminger*, septembra 1955 pa svoj *vitel*. Z njim in jeklenico so potegnili ponesrečenca iz poledenele stene.

Večkrat je hitel na pomoč v prostranstva Watzmanna, kjer je kljub mrazu in snegu po vremenskih preobratih uspelo nekaj čudežnih rešitev mladih ljudi. Uspelo mu je tudi, da tamkaj kljub hudemu zoprvanju postavi bivač za reševalce in alpiniste v silii.

S tovariši je po desetih dnevih zezebanja in naporov iz stene Hochwannerja iztrgal živega fantiča **E. Wuzema**. Dogodek je bil začetek dolgotrajnega prijateljstva. Konec septembra 1985 sta v starosti 79 oziroma 66 let v družbi s prijatelji s skupnim vzpomem čez steno obudila spomin na srečno preživetje.

Ludwig Gramminger je bil prek šest desetletij v vrstah reševalcev. Gorskemu reševanju je posvetil vse svoje življenje, v gorah je bil srečen

in zadovoljen tudi zadnja leta pred smrtjo.

Za reševanje je imel šesti čut, v akcijah je vselej vztrajal do konca. Njegovo vodilo, ki so ga potrdile številne presenetljive rešitve, je bilo: Konec upanja je šele tedaj, ko ponesrečenca najdemo mrtvega.

V mislih na njegov prispevek tehniki reševanja in njegove storitve bomo Ludwiga Grammingerja ohranili v lepem spominu tudi slovenski gorski reševalci.

Pavle Šegula

Četrto stoletje PD Fram

Člani Planinskega društva Fram so letošnjega 6. junija s slavnostno sejo proslavili 25-letnico društva. Moški pevski zbor KD Slivnica, učenci OŠ Fram, violinist **Primož Ribarič** in citrarka **Anita Purgaj** so se v kratkem kulturnem sporedu predstavili planincem in gostom. Navzoče je v imenu PZS pozdravil **Srečko Pungartnik**, v imenu Mladinske komisije pa **Bojan Rotovnik**. Slavnostna govornica je bila društvena predsednica **Stanka Vobič**, ki je povedala, da so bili na framskem območju planinci že v času Avstroogrske, včlanjeni pa so bili v SPD Maribor in Ruše. Že v času kraljevine Jugoslavije je tla želja po lastnem planinskem društvu, po koncu svetovne vojne je bilo za to celo nekaj pobud, vendar je do tega prišlo šele 9. junija 1972,

potem ko je ob pomoči družbenopolitičnih organizacij v Framu s predsednikom **Maksimiljanom Berglezom**, sosednjih planinskih društev in PZS iniciativni odbor, v katerem so bili **Jože Berglez**, **Franc Vinkler**, **Ivan Stavbar**, **Stanko Cehtl** in **Tone Lorenčič** pripravil ustanovni občni zbor.

Novo ustanovljeno PD Fram je štel 102 člana, na ustanovnem zboru pa so sprejeli društveni znak z napisom Planinsko društvo Fram in s simbolom arnike kot planinske, zdravilne in zaščitene rože v sredini. Prvi predsednik je bil Jože Berglez.

Naslednja leta je bila najuspešnejša društvena dejavnost izletništvo v sredogorje in tudi v visokogorje, v povezavi s tem pa izobraževanje za vodnike; zdaj dela v društvu 15 vodnikov in tri mentorice. Društvo skrbi za podmladek tudi v osnovnih šolah v Framu, Račah, Hočah in Slivnici; za leto 1991 so njihovi mladi planinci prejeli priznanje na tekmovanju Mladina in gore, dve leti pozneje pa so se med 42 ekipami uvrstili na prvo mesto na takem tekmovanju in leto dni pozneje na drugo. Zadnjih šest let društvo izdaja svoje glasilo »Planinski odmevi« ki je izšlo tudi ob 25-letnici društva in ki je v glavnem posvečeno društveni zgodovini in spominom.

Društvo, ki pozimi prireja planinska predavanja in z napotki o planinski opremi pripravlja svoje člane na po-

Zahvala

Zahvaljujemo se Gorski reševalni službi (Postaja Celje) za hitro intervencijo, ki so jo izvedli 10. in 11. 9. 1997 pri prevozu našega moža, očka, brata, strica in prijatelja **Petra Žičkarja** iz Krškega v dolino.

Tega dne je namreč naš dragi Peter doživel srčni infarkt na vrhu Turške gore nad Okrešljem. Žal ga ni preživel, zato so reševalci pripeljali v dolino njegovo truplo. Zahvala gre tudi policijskemu helikopterju iz Celja.

Naš Peter je bil pokončen mož, velik ljubitelj gora, predvsem skalovja, klinov in vrvi. Nikoli ni potarnal, da je z njegovim srcem kaj narobe. Kaže, da še sam ni vedel, kako je bolan. Čeprav smo bili v zahtevnih gorah (v skupini smo bili štirje), smo hodili zelo zmerno, pa tudi vroče ni bilo.

V uteho nam je le to, da je smrt nastopila v trenutku in je mož tako rekoč z nasmehom na ustnicah preminil. Zanj prav gotovo velja pregovor, ki pravi: »Drevesa umirajo stoje.«

Njegovi zaljubljeni,
PD »Videm« iz Krškega
in Slavko Petan

letno sezono, šteje zdaj – ob osipanju članstva v večini drugih slovenskih planinskih društev – že 588 članov in sodi med srednje velika slovenska planinska društva. Na praznovanju ob 25-letnici so svojim zaslužnim članom podelili več priznanj. Srebrni častni znak PZS so prejeli **Julčka Partlič, Janez Sagadin** in **Stanka Vobič**, bronasti častni znak PZS **Gregor Brezočnik, Erika Osonkar, Brigita Vabič, Marjan Vešnar** in **Leon Vrhovšek**, zlati častni znak mladinskega vodnika **Jože Bobovnik** in **Janez Sagadin**, zaslužni znak Mladinske komisije pa **Aleš Potisk** in **Marko Pregl**.

Po slavnostni seji, ki jo je povezoval **Anton Petelinšek**, so prisotni še pozno v noč obujali planinske spomine.

Srebrni jubileji

V letošnjem letu Savinjska planinska pot praznuje 25 let. Prvi posvet o poti je bil 19. 1. 1972, 27. 4. 1972 je bila pot končana in ob svečani otvoritvi poti 15. 10. 1972 so že podelili prve značke. Med prvimi, ki so pot opravili, je bil **Matej Svetel** iz Maribora, ki je v vpisno knjigo zapisal: »Če Savinjske poti ne bi markirali in jo danes svečano odprli, potem večina planincev in ljubiteljev narave ne bi spoznala nekaterih čudovitih predelov Savinjske doline.« Do 1. januarja letos so pot prehodili 1804 planinci. Tudi letos so že podelili značke. Razveseljivo je, da jo je letos prehodil tudi planinec iz Hrvaške; včasih so bili Hrvatje stalni gostje na naši poti. Želeli bi, da bi bilo ob srebrnem jubileju 2000 nosilcev znaka. Žal je pot za marsikatero društvo pastorka, na katero vse preveč pozabljajo. V svojih programih nimajo obiska te poti, vprašanje je, če je na vseh postojankah, ki so ob poti, mogoče dobiti dnevnikove poti.

V Planinskem društvu Zabukovica se sicer letos vrsti srebrni jubilej za jubilejem:

V šolskem letu 1972/73 so organizirali prvo planinsko šolo, ki jo je do sedaj opravilo 157 mladih planincev.

22. 6. 1972 so podelili prvo značko Pionir planinec. Do sedaj so podelili 199 bronastih znakov, 41 srebrnih in 27 zlatih.

14. marca 1972 se je končal prvi tečaj prve pomoči.

13. februarja 1972 je bila prva zimska šola v naravi, pri kateri vse skozi od začetka kot predavatelji sodelujejo tudi planinci.

Iz društvene dokumentacije je mogoče ugotoviti, da je bilo prvo tekmovanje za Pokal Šmohorja leta 1971.

18. junija 1972 je bil sestanek Koordinacijskega odbora MO PD Spodnje Štajerske. Pod vodstvom predsednika **Toneta Šterbana** iz PD Laško so se dogovorili, da bosta leta 1972 dve orientacijski tekmovalni: 13. avgusta 1972 bo tekmovanje organiziral MO PD Velenje, 27. avgusta pa bo na Šmohorju organiziral tekmovanje MO PD Laško. V arhivu PD Zbukovica je še ohranjena kartica, na kateri je besedilo: »Lep pozdrav z mladinskega orientacijskega tekmovalja na Šmohorju.«

Na seji upravnega odbora društva, ki je bila 3. avgusta 1972, je bilo dogovorjeno, da se mladinci kot opazovalci udeležijo tekmovalja. Petindvajset let je torej, kar so mladinci PD Zabukovica prvič tekmovali.

Zato ugotovitev v Obvestilih PZS št. 7/8 »V Savinjskem MDO-ju poteka planinska orientacija že nekaj let« ne drži. Tu je orientacija že petindvajset let!

Dne 18. junija 1972 so na sestanku Koordinacijskega odbora MO PD Spodnje Štajerske Vranšani poročali, da pomagajo graditi kočjo na Čreti.

Dne 17. 12. 1972 so na seji koordinacijskega odbora na Šmohorju Vranšani poročali, da so januarja 1972 v PD sprejeli 70 pionirjev – tudi oni imajo torej srebrni jubilej.

Ugotovili so, da na planinski postojanki Hom delajo predvsem mladinci. Se bo našel kdo, ki bo osvetlil prostovoljno delo, brigadirstvo planinske mladine? Letos se je na veliko govorilo in pisalo o udarniškem delu mladih na cesti Celje–Šempeter, nihče pa ni osvetlil dela mladih na planinskih postojankah. Zato je

tridesetletnica otvoritve kočje na Homu – odprta je bila 17. septembra 1967 – predvsem spomin na delovno zmago mladih.

V pozabo tudi ne sme, da je PD Celje že leta 1982 v Logarski dolini organizirajo tabor za najmlajše; to je bil vzorec, kako naj tabore organizirajo v prihodnje. Leta 1983 so bili prvi tabori v Logarski dolini, letos je bil v Koprivni, tako leta 1983 kot leta 1997 pa so se mladi povzpeli na Olševo.

Poiščimo in zapišimo našo zgodovino!

Franc Ježovnik

Uspešno leto za PD Bovec

Že dolgo časa nismo bili bovški planinci tako uspešni kot letos.

- Ustanovili smo alpinistični odsek, ki šteje 13 članov.

- 26. aprila smo pripravili že tradicionalni spominski pohod na Golobar. Udeležilo se ga je več kot 200 pohodnikov. Pohod smo obeležili s kulturnim programom ob petdesetletnici priključitve Primorske k matični domovini. Udeležence je pozdravil predsednik republike **Milan Kučan**.

- V maju smo pripravili srečanje cicibanov – planincev Zgornjega Posočja. Srečanje je bilo pri cerkvi svetega Lenarta na Ravnem Lazu.

- 23. avgusta smo organizirali srečanje planincev pri Domu Petra Skalarja na Kaninu. Letos so bili gostje planinci iz Italije. Že nekaj let poteka prijateljsko sodelovanje PD Bovec s planinci iz Reane de Rofale iz Furlanije. Največ zaslug za ta prijetna srečanja sta imela prezgodaj umrla planinca **Boris Mlekuž** in **Miro Črničev**.

- Opravili smo mnogo prostovoljnega dela:

- uredili smo dostop do Doma Petra Skalarja na Kaninu, ki je bil doslej za marsikoga neprehoden;
- zgradili smo podest za stroj tovarne žičnice, ker je bila nevarnost, da se podre. Hkrati smo zazidali tudi dve vodilni kolesi. Tako zdaj žičnica varneje obratuje;
- markirali smo poti s planine Bar na Veliko Babo, na planino Krnica in z B postaje kaninske žičnice do

planine Krnica. Ponovno smo očistili pot nad vasjo Zavrzelo proti Krnici. Tri leta je bila zaraščena in neprehodna;

– sodelovali smo z markacisti PZ Slovenije pri pripravi za urejanje poti na Kanin;

– skupno smo opravili 168 ur prostovoljnega dela.

• V OŠ Škofljica deluje mladinski odsek društva. Vanj je včlanjenih 80 učencev. Dejavnosti mladinskega odseka potekajo med šolskim letom in med počitnicami. Spomladi in jeseni organizirajo ture (Lubnik, Jakob, Lisca, Kopitnik, Kamniško sedlo...) in izvajajo planinsko šolo. Teoretični del je na predavanjih v šoli, praktični del pa na turah in taboru. Tabor poteka vsako leto avgusta. Letošnji je bil že devetnajsti. Taborili so v Trenti. Povzpeli so se na Dolič in Kanin. Preizkusili so se še v gibanju na snežišču. Tabora se je udeležilo 18 učencev.

Planinci iz OŠ Škofljica sodelujejo tudi v akciji Mladi planinec.

• Vse leto poteka akcija Pohod po bovških razglednikih in mejnikih. Knjižico za žige lahko kupite pri PD Bovec ali v turistični agenciji Avrigo, Trg Golobarskih žrtev v Bovcu. Ob predložitvi knjižice z žigi dobite zlato ali srebrno značko pohoda in priznanje. Letos je značko dobilo šest planincev.

• 26. oktobra organiziramo srečanje članov našega društva s člani PD iz Benečije na Črnem vrhu v Benečiji.

• Grenak priokus delu našega društva pa je mrtvilo na planinskem področju v OŠ Bovec.

Predsednik PD Bovec
Miran Klaves

Srečanje planincev podravskega MDO

Lepa sončna nedelja je 21. septembra privabila na slovesnost ob sedmem srečanju planincev podravskega MDO na Žavcarjevem vrhu okrog 1000 planincev. Celotno organizacijo je prevzelo PD Maribor Matica in to je bil res njen dan, na katerega so se vestno pripravili.

Že 19. septembra se je v to kozjaško planinsko kočjo napotila ekipa

Radia Maribor, da je s prizadevnimi društvenimi delavci predvajala oddajo v živo – Petkove akvarele. V dveinpolurnem programu so predstavili marsikaj zanimivega o planinstvu v svojem društvu, Podravju in drugod v Sloveniji. V oddaji so sodelovali predsednik MDO za Podravje **Srečko Pungartnik**, predsednik PD Matica **Aleš Arih**, starosta mariborskih planincev **Friderik Degen**, oba podpredsednika **Anica Horvat** in **Franci Vračko**, gospodarja Koče na Žavcarjevem vrhu in Mariborske kočje **Savo Vojnovič** in **Dušan Lužovec**, predsedniki markacijskega odseka **Boris Pučko**, izletniškega odseka **Franc Kocbek**, mladinskega odseka **Janko Breznik**, pisec planinske rubrike v Večeru **Milan Cilenšek** in najemnik Žavcarjeve kočje **Mirko Grace**. Vsi prisotni so izrazili zahvalo ekipi Radia Maribor (**Tonetu Petelinšku**, **Stanku Kocutarju** in **Tadeju Orniku**), saj so s to oddajo prinesli planinsko misel v marsikateri dom.

V nedeljo so se na planoti pred kočjo že zgodaj začeli zbirati planinci. Ko se je slovesnost uradno začela, je jesensko sonce toplo pobožalo prisotne in celotno prizorišče. Predsednik društva **Aleš Arih** je v nagovoru poudaril, da to slavje zaznamujejo tri markacije: prva, ki je planince pripeljala na Kozjak, druga, ki jih vodi po celotnem grebenu (ponovno markirajo celotno pot), in tretja, ki naj planinstvu povrne pomen.

Predsednik MDO PD Podravja **Srečko Pungartnik** je navzoče spodbudil, da bi podprli vizijo nadaljnega razvoja PZS. To naj bo zveza močnih planinskih društev in ne telo, ki bi vladalo društvom, prihodnost naj gradi na pozitivni kulturni tradiciji in ugledu, enakomerno naj obsega vsa področja življenja in dela planinstva. Kljub temu pa mora posebno pozornost posvetiti vzgoji in izobraževanju vseh članov, zlasti še mladih, saj ti pomenijo nadgradnjo »planinskega svetovnega nazora«, kot bi rekel naš **Šumljak**. Navzoči so se s predlogi strinjali.

Planince je pozdravil tudi 91-letni Friderik Degen.

S spoštljivim poslušanjem so nato sledili pestremu kulturnemu programu, ki ga je izvajal Kvartet **Pesnica** in amaterski gledališki igralec **Silvo Safran**. Z gromkim aplavzom so nagradili nastopajoče.

Ob koncu programa je bila predstavljena še četrta markacija – novo glasilo PD Matica O₁, ki je izšlo prav ob tem slavlju pod uredništvom **Anice Horvat**.

V pozne popoldanske ure je dajal ton razpoloženju ansambel **Viničarji**.

Na stojnicah je bilo možno kupiti vse, od golaža do nahrbtnika. Člani društva so prodajali planinsko literaturo, ekološke spalne vreče, planinske klobuke, majice in kape, podjetje **Alpin** je ponujalo za 15 odstotkov cenejše nahrbtnike, zložljive smučarske palice in nepremočljive vetrovke. V predprostoru kočje je zdravstvena ekipa Društva za zdravje srca in ožilja udeležencem brezplačno merila krvni tlak.

Da je vse teklo v najlepšem redu, gre zahvala celi vrsti ljudi, ki so si res prizadevali, da bi ta dan ostal vsem v najlepšem spominu. Dan, ki je bil »lep, svetel in zvoneč, kakor iz čistega zlata ulit«.

Anica Horvat

Korošci v Koči na Pesniku

V soboto, 13. 9. 1997, je bilo pri Koči na Pesniku 17. srečanje koroških planincev, ki ga je pripravilo PD Radlje ob Dravi in s tem tudi obeležilo štirideset let svojega obstoja. Slovesnosti se je v lepem vremenu udeležilo okoli dvesto gornikov in ljubiteljev narave iz vse Koroške in sosednjega dela Štajerske (bili so tudi predstavniki Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev).

Slavnostnih govornikov je bilo več. Predsednik PZS **A. Brvar** je v svojem govoru poudaril mednarodno podprto varstvo narave (posebej v alpskem prostoru) in pomembnost vzgoje (za večjo varnost) vseh tistih, ki obiskujejo gorski svet. **M. Mlakar** je opisal delo meddruštvenega odbora za Koroško, kjer v zadnjih letih najbolj izstopa segment izobraževanja, ki ga vodi **I. 507**

Cigale. Letos mineva 20 let od začetka tečajev gorništvu na Koroskem. Med slovesnostjo je prejelo vodniške izkaznice 20 novih planinskih vodnikov – pripravnikov. Za dolgoletno vodniško delo je med-društveni odbor nagradil planinske vodnike **F. Šisernika, F. Pušnika, E. Preglava in T. Škergeta.**

Štirideset let dela PD Radlje je v svojem govoru opisal **I. Srebnik.**

A. Brvar je v imenu PZS podelil občini Radlje posebno priznanje ob prenovi Koče na Pesniku. Za delo v društvu so bili z bronastim častnim znakom PZS nagrajeni **S. Hlade, A. Izak in D. Volmajer.**

Naj se ob štiridesetletnici društva in ob prenovi Koče na Pesniku podrobneje ustavimo tudi mi.

Starosvetno domačijo Pesnik je leta 1945 od Gozdne uprave v Podvelki vzela v najem Mariborska podružnica SPD. V njej so meseca julija uredili planinsko Zavetišče na Pesniku. Takrat je bilo to za obiskovanje tega dela Pohorja velikega pomena, saj je bila Ribniška koča med vojno požgana. Zavetišče je bilo leta 1948 preimenovano v Kočo na Pesniku. Leta 1971 je PD Radlje prevzelo od PD Matica-Maribor kočo v upravljanje. Po petih letih prostovoljnega dela so kočo ponovno odprli, saj je bila prej zaradi dotrajanosti vrsto let zaprta. Tako je koča danes odprta vse leto. Vendar dela tudi takrat ni zmanjkalo. V zadnjih letih so dozidali prizidek za sanitarije in kurilnico, napeljali centralno ogrevanje, položili nova tla v gostinski sobi, zamenjali šank in vhodna vrata. S tem je povečano udobje za vse obiskovalce, izboljšani so tudi bivalni pogoji za oskrbnika.

Gospodarska dejavnost pa, seveda, ni edina naloga PD Radlje ob Dravi, ustanovljenega februarja 1957. leta. Še pomembnejši sta gorniško-izletniška dejavnost in vzgoja mladih planincev. V društvu je aktivnih 8 planinskih vodnikov, ki vsako leto pripravijo 12 do 16 gorniških tur, izletov ali pohodov različnih težavnostnih stopenj. Nekatere akcije so postale tradicionalne, tako novoletni pohod, izlet za seniorje in zaključek gorniške sezone z martinovanjem.

Dejaven je tudi mladinski odsek, ki pripravlja vsak mesec šolskega pouka planinske izlete za šolsko mladino. Od leta 1992 pripravljajo zimski ali poletni planinski tabor v Koči Pesnik. Markacisti skrbijo za urejenost in označenost planinskih pešpoti: za odsek Slovenske planinske poti od Šinklarce do Črnega jezera, od Ribnice na Pohorju mimo Pesnika do Ribniške koče ter tudi za dostope do Kozjaške poti iz Radelj mimo Kravčica na Sv. Tri kralje in mimo Županka na Kapunar.

Letošnja pridobitev je plezalni odsek, ko se je planinskemu društvu Radlje pridružil Plezalni klub Martinček. Športno plezanje postaja vedno bolj privlačno in v plezalskem vrtcu Pod Kalvarijo se lahko preizkusijo tako mladi kot starejši plezalci.

Janez Semlak

Po robu na Sinji vrh

Med planotastim Kovkom in mogočnim Nanosom, obdana z zaledjenim Javornikom, leži prijetna primorska vasica Col. Ime le dobila po colnini, ki so jo tukaj pobirali za prepeljano blago v notranjost Slovenije. Vasici daje značilno podobo mogočna cerkev sv. Lenarta, ki je bila zgrajena ob koncu prejšnjega stoletja, ter ostanki graščine Trilek. Nekoliko nad cerkvijo se od glavne ceste Ajdovščina-Iđrija odcepi steza na transverzalnemu pot, imenovano »Po robu«.

Pot se vije skozi poraščeno pobočje, dokler ne pridemo že dovolj visoko na slikovito območje Gore, ki se razprostira kot mogočen skalni hrbet nad Vipavsko dolino. Tod žive domačini še vedno svoje trdo življenje, čeprav se razmere izboljšujejo. Naša pot se umakne vaškim naseljem in nas vodi po prijetno speljani stezi med skalami, poraščeniimi z zelenim mahom. Pot med Colom in Sinjim vrhom ter naprej do Predmeje je spomladi ena od naših najlepših poti. Vsakdo bi jo moral vsaj enkrat prehoditi. Spomladi je tukaj vse polno rumenih cvetov lepega jegliča in nebesno modrega svišča. Značilno menjavanje gozdnih po-

vršin s travniki, senošetmi ter posameznimi kmetijami, postavljenimi na sončne lege, nas spremlja, ko se razgledujemo čez strmine na naselja pod seboj.

Vzpemo se na najvišji vrh tega dolgega hrbita, 961 metrov visoki Kovk. Zaradi ugodnih naravnih pogojev imajo jadralni padalci na vrhu Kovka dobro urejeno vzletišče. Od tu se nam odpre izjemno slikovit razgled po Vipavski dolini in daleč naprej čez Kras. Po travnatih in skalnatih pobočjih se kmalu spustimo na Podro goro. To je priljubljena planinska točka mnogih domačinov. Na njej je spomladi polno šmarnic, jeseni pa vse dehti od omamnega vonja ciklam. Če se nam zdi hoje dovolj, se lahko mimo prazne domačije v Zagriži vrnemo po dobro markirani stezi v dolino. Tisti bolj zagrizeni nadaljujemo pot mimo kamnitega znamenja navkreber. Steza zavije v goščo, v kateri se menjavata svetloba in sence, šum in tišina, in je polna neke nezazložljive skrivnosti. Planotast svet Gore je pravi izziv za tistega, ki si želi okrepiti telo, zbistriti um in umiriti dušo. Tu je mogoče najti mir in avanturo. Blagodejni vpliv sončne Vipavske doline in temni šepet Trnovskega gozda se zlivata v okrepilno harmonijo.

Steza nas privede do daleč naokrog vidnega stebra električne napeljave. Sedaj se odločimo za nadaljno pot. Mimo kapelice, posvečene Marijinemu srcu, vodi steza v dolino. Po njej so nekoč hodili tukajšnji prebivalci v dolino in se vračali otovorjeni z živežem in drugimi potrebščinami. Mi se odločimo za vzpon proti Sinjemu vrhu.

Koliko užitka ob prekrasnem planinskem cvetju nam nudi ta planota! Objame te nepopisen občutek opojne lepote. Spremlja te zvone nje kravjih zvoncev, govedo, ki muli travo, pa domačin, ki se ukvarja z vzrejo koz. Turistična domačija tik pod vrhom hrani transverzalnemu žig. Nekoliko nad domačijo je vhod v izredno ohranjene rove italijanskega vodovoda, ki je že sam po sebi vreden ogleda. Domačija pa ni zanimiva samo za turiste in planince, temveč zaradi svoje izjemno posre-

čene vključitve v to gorsko okolje nudi vsakoletna srečanja likovnim ustvarjalcem z vsega sveta. Ko se povzpne na »špico« 1001 meter visokega Sinjega vrha, se nam razkrije še posebno vznemirljiv razgled na posamezne domačije na Gori, na pašnike, na bližnje in daljne planine. Na zahodu se oko naužije lepote ob sončni bleščavi Jadranskega morja, na severu se razprostirajo Karavanke. Čudovit je pogled na Čaven, Golake, Nanos ... Ko s Sinjega vrha vpijaš lepoto prostiranih razgledov, obdan s temnim zelenjem Trnovskega gozda, se ti zazdi, da si našel biser neokrnjene narave. Čutiš, kako pozabljaš na hitenje in utesnenost, praznino pa zapolnjujeta mir in zadovoljstvo. Trenutki sreče bodo minili, spomin nanje bo večer.

Ob sestopu v dolino še enkrat s pogledom objamemo prelep gorski svet. Odločimo se za pot do slikovitega izvira reke Hubelj. Tukaj nas preseneti še ena zanimivost, ki je vredna ogleda. Pod robom planote, kjer stoji kapelica, posvečena gorskemu zaščitniku angelu varuhu, se pred nami prikaže dobrih 15 metrov visoko okno. Izročilo pravi, da je ta naravna znamenitost delo hudičevih rogov, v resnici pa je nastala ob močnem prelomu pred 160 milijoni let, ko se je plošča iz apnenca narivala na fliš iz Vipavske doline. Ostanke koral, ki so živele v morju, je še sedaj mogoče opaziti na površini skal oziroma kamenja. Še posebno zanimiv je pogled na Vipavsko dolino in Kras skozi okno z zgornje strani.

Po slabi uri zmerne hoje pridemo do izvira Hublja. Voda vre na dan iz številnih bolj ali manj dostopnih izvirov in v slikovitih slapovih pada v tolmun, iz katerega teče struga reke Hubelj. Ob izviru stoji koča, ki je bila zgrajena 1952. leta in je bila najbrž najnižje ležeča slovenska planinska postojanka. Ker pa je imelo Planinsko društvo Ajdovščina z vzdrževanjem stalne težave, so jo prodali. Sedaj je v zasebni lasti, vendar je zaradi svoje slikovite okolice ta koča na nadmorski višini 210 metrov pogosto gostiteljica mnogih planincev.

Vsak, ki bo prehodil to pot, bo še dolgo užival v spominih na doživljene lepote.

Vida Durn

Spominski pohod na Sv. Jošt

Trimski klub Sava iz Kranja je prvi trimski pohod na 847 metrov visoki Sv. Jošt nad Kranjem organiziral 1979. leta v počastitev krajevnega praznika v Stražišču. Udeležilo se ga je preko 300 pohodnikov. Ker je bila udeležba kar množična in je bilo za tiste čase tudi veliko zanimanje za tako rekreacijo, so trimske pohode nadaljevali vsako leto. Podeljevali so tudi bronaste, srebrne in zlate značke, za desetkratno udeležbo pa posebno priznanje. Zadnji pohod, 15. po vrsti, so organizirali junija 1993. leta, nato pa so pohode opustili. Ni bilo več prave vne me tako med organizatorji kot med udeleženci, opešala so tudi finančna sredstva, sponzorje pa je bilo takrat v mladi samostojni državi težko dobiti.

Glavni pobudnik in organizator kratkega trimskega pohoda na Sv. Jošt je bil **Matjaž Miklavčič** skupaj z **Vuletom Cicmilom**. Matjaž je bil leta 1974 tudi glavni pobudnik in soustanovitelj Trim kluba Sava Kranj, ki ga je prva leta tudi vodil, pozneje pa opravljal tajniške posle. Po poklicu je bil učitelj zgodovine in je nazadnje poučeval na Prešernovi osnovni šoli v Kranju. Bil je vnet športnik in planinec in tudi član planinskega društva v Kranju.

Še posebej mu je bil pri srcu Sv. Jošt, v katerega se je tako rekoč zaljubil, zato se je tudi udeleževal vseh akcij, ki so bile kakorkoli povezane z njim. Bil je tudi med Joštarij, med tistimi, ki med sabo tekmujejo, kdo bo v letu dni večkrat na Joštu, vendar je na srečanju prijatelj Jošta v januarju 1995, ko je njegovo zdravje že načela huda bolezen, med drugim zapisal:

»Zato je prav, da se zavemo, da nam Jošt ne daje le možnosti za hojo in rekreacijo, temveč nas more tudi duhovno obogatiti, ker le to skupno pomeni obogatitev vsakdanjika in daje smisel človekovi osebnosti. Tudi ni vse v številki vzpona,

ampak v kvaliteti doživljanja popotovanja na Jošt.« Novembra istega leta se je njegovo popotovanje za vedno končalo.

Njegov velik prijatelj Vule Cicmil s tovariši iz Trim kluba Sava Kranj se je odločil, da ponovno obudi nekdanje trimske pohode na Sv. Jošt, le s to razliko, da sedaj postanejo spominski pohodi Matjaža Miklavčiča na Jošt. Tako se je lani po dveh letih zopet na Sv. Jošt zopet povzpelo nekaj nad 300 pohodnikov, letošnji predzadnji junijsko nedeljo pa je bila na drugem spominskem pohodu zaradi slabe vremenske napovedi udeležba nekoliko slabša. Vsak udeleženec pohoda je prejel veliko pripomočnik z napisom Spominski pohod Matjaža Miklavčiča 1997, na kateri je tudi risba Sv. Jošta. Škoda je, da – predvsem za nepoznavalce – ni tudi napis Jošt ali po novem zopet Sv. Jošt.

Franci Erzin

Razstava uršljegorskih razglednic

Turistično društvo in Krajevna skupnost Prevalje že vrsto let prirejata tako imenovana Jesenska srečanja. Gre za sklop zabavnih, kulturnih, športnih in drugih prireditvev, ki jeseni popestrijo dogajanje v tem delu Koroške.

Na letošnjih, že 11. Jesenskih srečanjih, ki so bila od 13. do 21. septembra, je znova sodelovalo tudi PD Prevalje.

Za nedeljo, 14. septembra, so v društvu predvideli pohod družin na Uršljo goro, ki pa je zaradi izjemno slabega vremena odpadel – tisti dan je na Goro prišlo le pet obiskovalcev. Škoda, ker imajo pohodi že nekajletno tradicijo – razvili so se namreč iz akcije 100 žensk na Uršljo goro pred 11 leti.

V znamenju Uršlje gore je bil tudi program jadrlnih padalcev, ki so v okvir Jesenskih srečanj vključili polet z njenega vrha. Sicer pa s 1696 metrov visoke Uršlje gore jadrlni padalci prav radi štartajo, pristajajo pa v dolini ob Ivarčkem jezeru v bližini Kotelj.

Največ dela so prizadevni organizatorji v društvu, ki sicer šteje več 509

kot 1700 članov in se ponaša z bogato izletniško dejavnostjo in izvirnimi prireditvami, kot so, na primer, kulturna srečanja, vložili v organizacijo razstave razglednic Uršlje gore. Razstavili so jih v Kmetijsko-gozdarski zadrugi, kjer so bile na ogled od 15. do 19. septembra. Številni obiskovalci so si lahko ogledali več kot 80 fotografij oziroma razglednic iz zbirke **mag. Franca Verovnika**, dr. med. iz Kotelj. Avtor razstave vabi vse, ki imajo kakršnokoli uršljegorsko razglednico in bi jo bili pripravljene podariti, prodati ali zamenjati, naj se mu oglasijo (tel. 0602 22 508).

Razstavljene razglednice so bile – ene bolj, druge manj – opremljene s podatki o letu natisa, datumu odposiljanja, fotografu, založniku ipd. Kot motivi se največkrat pojavijo vrh Uršlje gore, planinski dom in cerkev sv. Uršule.

Prvi planinski dom so tam že leta 1912 zgradili nemški planinci, po nastanku kraljevine Jugoslavije pa ga je v upravljanje dobila Mislinjska podružnica SPD. Leta 1943 so ga požgali partizani, da se v njem ne bi utaborili Nemci. Po vojni je pogorišče v upravljanje prevzelo prevaljsko društvo in v dveh letih zgradilo novo postojanko. Slovesno je bilo tudi leta 1984, ko so na Gori odpri sodoben prizidek.

V bližini planinskega doma stoji cerkev sv. Uršule, ki je najvišje le-

žeča cerkev v Sloveniji (1692 m). Leta 1570 so jo začeli graditi bližnji kmetje, da bi preprečili širjenje protestantizma, zlasti med slovenjegraškimi purgerji. Graditelji so namreč verjeli, da pod Uršulinim plaščem nikoli ne zmanjka dobrotljivosti, kruha, mošta, volne in krščanske vere. Cerkev je leta 1602 posvetil sam škof **Hren**.

Nekaj utrinkov z razstave:

Najstarejša razstavljena razglednica z motivom Uršlje gore je bila odposlana pred sto leti na dan sv. Uršule (21. 10. 1897). Založil jo je **Karl Bastianschnitz**, trgovec iz Slovenj Gradca, ki je založil še nekaj drugih razglednic iz tistega časa. Leto pozneje odposlana razglednica nosi sporočilo v slovenskem jeziku. Prva barvna razglednica je iz leta 1913. Nekaj razglednic iz let 1912 do 1924 je bilo izdelanih po fotografijah **dr. Hansa Harpfa**, ki je bil po rodu sicer Tirolec, a po poklicu kirurg in ustanovitelj bolnišnice v Slovenj Gradcu ter v letih 1896 do 1919 njen vodja. Bil je tudi navdušen planinec in odlični ljubiteljski fotograf. Pred drugo svetovno vojno sta bili na razglednicah upodobljeni tudi zgornja in spodnja mežnarja, ki so ju med vojno požgali partizani. Po vojni se kot pogost motiv pojavita tudi koča na Naravskih ledinah in Smučarska koča. Obdobje 1960–1970 zaznamuje idila, saj so se takrat na Gori

še pasle bicke (ovce), ki so jih fotografi prav radi ujeli v objektiv. Po letu 1970 so razglednice že izključno barvne, na njih pa sta najpogosteje ovekovečeni cerkev in planinski dom. Nekateri posnetki se približujejo umetniški fotografiji.

Razstava razglednic je prijetno obogatila dogajanja med Jesenskimi srečanji. Samo želimo si lahko, da bi podobne zbirke (ki jih je verjetno še kaj) kdaj na ogled postavili tudi drugi zbiratelji.

A. Č.

Objeli smo Donačko goro

V okviru prireditve ob prazniku Občine Rogatec je Planinsko društvo »Sloga« iz Rogatca v soboto, 30. avgusta, organiziralo planinski pohod, ki smo ga vneti planinci romantično poimenovali »Objemimo Donačko goro«. Goro smo dejansko tudi objeli, saj so bile pohodnikom na štartu pri cerkvi sv. Donata na voljo kar tri poti:

- po južnem pobočju navzgor in čez skalo na srednji vrh (pot je deloma strma in zahtevna, vendar zelo »hitra« in zanimiva, saj je speljana mimo nekdanjih kamnoseških delavnic, ki so v obliki škarp, zloženih iz kupov kamenja, posejane ob poti vse do nekdanjega kamnoloma pod skalo);
- druga pot je speljana položno ob južnem pobočju in se dvigne do sedla na vzhodni strani Donačke gore, od tam pa vodi strmo najprej na tretji vrh in po zanimivi grebenski poti do srednjega vrha;
- tretja pot Donačko goro dejansko objame, saj vodi zlagoma ob pobočju do sedla na vzhodu in se ne vzpne na vrh, temveč nas po severnem pobočju pripelje do planinskega doma.

Planinski dom in cerkev na Uršlji gori

Pohoda se je udeležilo 50 pohodnikov, kar ni ravno velika številka, razveseljivo pa je, da je bila med njimi skoraj polovica planincev iz sosednjih in nekoliko bolj oddaljenih planinskih društev (Poljčane, Rogaška Slatina, Majšperk, Celje). Iz vpisne knjige na vrhu je razvidno, da je ta dan popoldne Donačko goro obiskalo vsaj še enkrat toliko planincev in ljubiteljev gora ter narave. V vpisni knjigi najdemo tudi pohvalne besede planinca, ki ga je navdušila pot, speljana po južnem pobočju preko skale. Med pohodniki smo se še posebej razveselili tajnika Savinjskega MDO **Boža Jordana** s soprogo, kateremu bi se radi na tem mestu zahvalili, saj nam je vedno pripravljen pomagati pri nadelavi in vzdrževanju planinskih poti. K uspešnemu pohodu je prispevalo tudi prečudovito sončno vreme in jasen razgled, ki je že sicer značilen za Donačko goro. Zaradi deževja v minulih dneh je bilo ozračje kristalno čisto, tako da je oko seglo daleč po pokrajini. Vsi so se strinjali, naj pohod »Objemimo Donačko goro« ob letu ponovno uvrstimo v naš planinski koledar.

Irena Roškar

Novi vodniki Savinjskega MDO

Tečaj za vodnike PZS kategorije A v Savinjskem MDO se je pričel 14. 9. 1996 in končal 20. 6. 1997; namenoma je trajal tako dolgo. Predprijav je bilo 26, končnih prijav 30, odstopila sta dva, tečaj je uspešno končalo 27 (25 moških in 2 ženski) kandidatov. Delo tečaja je potekalo po Predmetniku (Obvestila št. 11/96) in učnem načrtu, sprejetem na 8. seji KVIZ 29. 5. 1996. Predavanja so bila v OŠ Zalec, kjer so bili na voljo vsi didaktični pripomočki. Tu so sodelovali **Jože Bobovnik**, **Ivan Cigale**, **Nataša Erjavec**, mag. **Tone Golnar**, **Ljubo Hansel**, **Božo Jordan**, **Marinka Koželj Stepic**, **Franček Vogelnik** in zdravnik **Miha Zajec**. Pisni preizkus je bil opravljen deljeno – trikrat. Praktično delo je bilo opravljeno na petih turah (Donačka gora, Olševa, Rogatec, Raduha, Stoglej-

Spominška fotografija pred Domom pod Storžičem

Foto: Božo Jordan

ski most – nad Iglo – Tebrski most). Tu so sodelovali še **Franci Gričar**, **Lojze Jerman**, **Franc Kemperle**, **Jože Rodej**, **Marjan Ručigaj** in **Miran Tarkuš**. Izpitna tura je bila v slabih vremenskih razmerah na Storžič. Na njej so sodelovali **Ivan Cigale** (delegat OPLV), **Jože Bobovnik**, mag. **Tone Golnar** (tehnični vodja), **Božo Jordan** in kot vodja tečaja **Roman Turk**.

Tečajniki so dosegli v povprečju 154,25 točke, največ pa 159 od teoretično možnih 170 točk. Zahtevan prag je bil 119 točk. Iz podrobnega statističnega poročila se da marsikaj ugotoviti, kar bo potrebno upoštevati pri sestavi pisnih vprašanj.

Novi pripravniki za vodnike PZS kategorije A so **M. Borovnik**, **H. Djuherič**, **F. Maršnjak**, **M. Okorn**, **T. Ribič**, **P. Strniša** in **A. Žizmond** (PD Velenje), **M. Blazinšek**, **F. Grum**, **M. Klančnik**, **Š. Rožman** in **M. Štante** (PD Vojnik), **A. Apotekar**, **M. Čamernik**, **I. Doler**, **P. Oblak** in **M. Primc** (PD Celje), **S. Gašparič** (PD Rečica ob Savinji), **I. Cerjak** (PD Šempeter v Savinjski dolini), **B. Kapun**, **B. Košir** in **A. Marušič** (PD Zreče), **U. Lešnik**, **T. Polak**, **P. Salamon** in **B. Stanko** (PD Ojstrica) in **I. Privora** (PD Zabučkovica).

Novim pripravnikom želimo veliko uspeha pri njihovem delu in da v roku opravijo obvezno pripravništvo.

B. J.

Iz dnevnika »Pionir planinec«

Nedelja, 7. septembra 1997

Družinski cilj našega nedeljskega izleta se iz visokogorskega, ker je zanj še čudovito vreme, spremeni v drugačnega, v Šmohor. Tam je bilo namreč slavje ob 70-letnici Planinskega društva Laško. Moja mami pravi, da že 75-letnici, a so vojna in poveljno leto odšteli.

Sonce je dobesedno neusmiljeno žgalo in ker je bilo veliko vlage, so se planinci še kako prepoteni znašili pred lepo okrašenim planinskim domom, ki je letos star 45 let.

Moja nekdanja razredničarka gospa **Erika Krašek** je napovedala proslavo. Pred mikrofonom je stopilo veliko govornikov, laški predsednik je, na primer, govoril o preteklosti društva. Pripravili so tudi kulturni program, v katerem so sodelovali pevci in folkloristi. Zasluznim članom so podelili priznanja, potem pa so predsedniki sosednjih društev izročali darila laškemu društvu – kot za rojstni dan. Meni so bili všeč prapori, govorov pa je kmalu preveč. Po programu je domači ansambel igral za ples in zabavo.

Proslava mi je bila všeč, a sem med programom razmišljala, kako nekateri hodijo v gore in se ne vrnejo več domov. Starejši bi morali še bolj poudarjati pripravljenost za izlete – vzdržljivost, zdravje in opremljenost in predvsem sami to tudi upoštevati.

Rada imam Šmohor in druge planine in srečna bom, če se bom vedno vračala domov zdrava in polna lepih doživetij. Ponosna sem, da sem članica PD Laško.

Špela Wiegele

Likovni extempore

»Snežnik 97«

Na sončni petek, 19. septembra, se je na Sviščakih pod Snežnikom znova zbrala pisana družba polstotnije mladih planincev – likovnikov iz skoraj vseh osnovnih šol v občini Ilirska Bistrica. Prišli so jim v goste tudi mladi iz Pivke in Postojne in kot je že kar tradicija tudi mladi likovniki iz sosednje Hrvaške – iz osnovnih šol Viškovo, Brežec/Matulji in Dolac z Reke.

Mladi so skupaj s svojimi likovnimi mentorji del dneva posvetili likovnemu ustvarjanju in samostojno oblikovali svojo podobo planinske pokrajine, ki jim je v jesenskem sončnem dnevu ponudila res mnogo možnosti. O tem so se prepričali tudi številni naključni gledalci, ki so ob zaključku likovnega srečanja občudovali likovne stvaritve na zaključni razstavi, ki so jo improvizirali kar pred Planinskim domom na Sviščakih.

Tokratno že deveto likovno srečanje mladih sta organizatorja, Zveza kulturnih organizacij in Planinsko društvo Snežnik Ilirska Bistrica, posvetila letošnjima jubilejema: 100-

letnici rojstva slovenskega slikarja domačina **Franceta Pavlovca** in 90-letnici domačega planinskega društva. Mlade uspešne likovnike je ob zaključku pozdravil tudi **Zorko Šajn**, predsednik sveta občine Ilirska Bistrica, in jim zaželel še mnogo tako uspešnih srečanj.

Likovna dela mladih udeležencev likovnega srečanja pod Snežnikom bodo razstavljena najprej na vseh reških šolah, nato pa bodo potovala tudi po vseh slovenskih šolah – udeleženkah srečanja.

Vojko Čeligoj

Mali oglasi

Prodaj naslednje knjige:

Kangbačen (Mladinska knjiga, 1976 – **Jože Andlovic, Stane Belak, Danilo Cedilnik, Janez Dovžan, Zoran Jerin, Franc Jeromen**); Boj za Mount Everest, 1927 (**Juž Kozak**).

Himalaja in človek – alpinistična zgodovina z 32 fotografijami in 12 zemljevidi, Ljubljana, 1957; po izvornih delih himalajskih raziskovalcev priredila **Igor Levstek** in **Janko Blažej**.

Prvi v navezi – Kompanija chamo-niških vodnikov in eden od njihovih **Roger Frison Roche**, CZ, Ljubljana, 1958.

Noči in viharji – dnevnik poti 1. slovenske odprave na vrhove Trisulov v Garval Himalaji leta 1962; **Marjan Keršič Belač**, Ljubljana, 1968.

Petdeset let slovenskega PD 1944, **Evgen Lovšin**; planinske študije in doživetja v Triglavu in njegovi so-seščini.

Raj pod Triglavom, **Jaka Čop**, DZS, 1969.

Informacije (izključno popoldne) po telefonu 0608/62-179.

V ekonomatu Planinske zveze Slovenije ob Dvorčakovi ulici 9 v Ljubljani je na voljo nekaj deset izvodov III. zbornika Gorske reševalne službe Slovenije, ki je letošnji pomlad izšel ob 80-letnici GRS Slovenije. V njem je vrsta prispevkov, ki ne zadevajo samo člane GRS, ampak so zanimivi za vsakega gorskega obiskovalca, predvsem pa za tiste, ki jih zanima varnost v gorah. Knjiga s skoraj 200 stranmi stane 1500 tolarjev.

Prijatelj **Paolo Geotti** iz Gorice je na poti med Doličem, Zadnjico in Trento izgubil fotografski aparat. Lepo prosi, da bi objavili naslednjo prošnjo poštemu najditelju:

»Dne 10. septembra letos sem na poti med Doličem, Zadnjico in Trento izgubil fotografski aparat leica mini zoom. Poštenega najditelja, ki mi aparat vrne, nagradim.

Paolo Geotti, Gorica, Italija
tel. ...0481-535736.«

Na koncu ceste, ki pelje mimo planine Ravne in je izhodišče za Veliki vrh in Moličko peč, sva z možem pozabila pohodne palice. Tistega, ki jih je našel, prosiva, da nama jih vrne.

Frida Bizilj, Ljubljana,
Stefanova 15,
tel. 061/219-283

Ugodno prodaj Planinske vestnike od letnika 1955 do 1974. Informacije se dobijo pri **Borisu Filipoviču** v Vrhpoljah pri Kamniku 94.

Kompletni nevezani letniki Planinskega vestnika od 1953 do 1993 naprodaj po simbolični ceni v Bukvarni na Jesenicah, Čufarjev trg 4, vsako sredo od 15. do 18. in v soboto od 9. do 12. Posebej so naprodaj tudi v knjige vezani letniki od 1965 do 1981.

Informacije na tel. (064) 731-516.

Dopisniki PV !

Vnovič prosimo občasne dopisnike, ki pošiljajo svoje prispevke za objavo v Planinskem vestniku, naj jih pošiljajo izključno natipkane na pisalni stroj, natisnjene z računalniške diskete ali na disketi, vse tako, da je med vrsticami ustrezen razmak za korekture in da je na strani okoli 30 vrstic. Na roko pisanih prispevkov ne bomo mogli upoštevati za objavo, ker uredništvo nima na voljo administrativnih kadrov, ki bi prepisovali take prispevke.

Hkrati vnovič opozarjamo na to, kar je sicer objavljeno že v impresumu na drugi strani platnic, da (predvsem nenaročenih) rokopisov in slik ne vračamo. Če je bil njega dni še kakšen strošek izdelave fotografije, fotografski izvirnik pa komajda nadomestljiva redkost, je s sedanjo tehniko mogoče za majhen denar izdelati fotografije in kopije diapozitivov, za katere potem ni treba skrbeti, ker ima avtor izvirnik doma.

Na to vnovič opozarjamo predvsem občasne sodelavce, kajti stalni dopisniki to že dolgo vedo in upoštevajo.

Uredništvo

JENOPTIK
JENA

Daljnogledi priznane firme Jenoptik Jena se že tradicionalno odlikujejo po izvrstni kakovosti slike, visokem svetlobnem indeksu, optimalni robni ostrini in širokem vidnem polju.

**30 LETNA
GARANCIJA!**

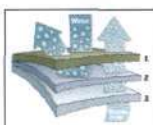
**Promocijske
cene do konca
leta 1997.**

Zastopstvo in prodaja:
Beluga d.o.o.
Slovenska c. 8 • 1000
Ljubljana
Tel./fax: 061/ 210-880

VODOODPORNE NOGAVICE KONČNO SUHE NOGE

**NAJNOVEJŠA AMERIŠKA REŠITEV ZA VAŠ UŽITEK
PRI ŠPORTU IN REKREACIJI**

Velikost	S	M	L	XL
Moški	36-37	38-41	41-45	46-47
Ženske	36-38	39-41	41-43	

Zastopa in prodaja DERU d.o.o. Blatnica 1, 1236 Trzin
Tel./fax: 061/162 18 15

PLANINSKI KOLEDARJI 1998

ZA LETO 1998 STA V PRODAJI DVE IZVEDBI TRADICIONALNEGA PLANINSKEGA KOLEDARJA:

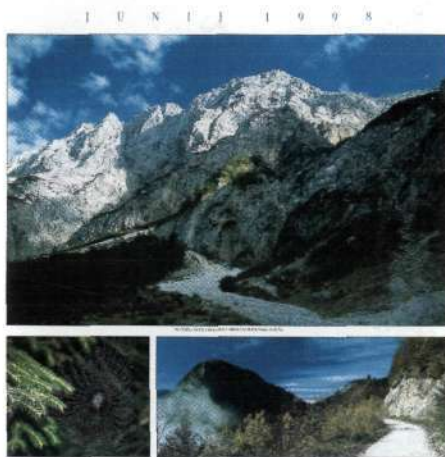
NAZAJ V PLANINSKI RAJ

Glavni motivi 12 koledarskih listov so naš gorski svet od Štajerske prek Gorenjske in tja do Primorske, na 24 dopolnilnih posnetkih pa so biseri iz narave in naravi prilagojene človekove dejavnosti. Na zadnjem listu so v slovenščini in angleščini opisani posamezni predeli naših gora.

Posebna vrednost so pesmi o gorah, naslovna Gregorčičeva pa je dala naslov tudi koledarju.

Format je pokončen 33 x 48 + 5 cm (za dotisk), koledar je uložen v papirnato vrečko.

Cena je 600,00 SIT za izvod. V ceni ni vračunan 5% davek. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20%.

TEDE	PIKESKA	TOREK	SRBA	ČETRTA	PETEK	SOBOTA	NEDELJA	ŠTEVILNOSTI
22	23	24	25	26	27	28	29	31
25	1	2	3	4	5	6	7	7
24	8	9	10	11	12	13	14	14
25	15	16	17	18	19	20	21	21
26	22	23	24	25	26	27	28	28
27	29	30	31	1	2	3	4	5

PROSINEC - Monday	DECEMBER - Tuesday	NOVEMBER - Wednesday	OCTOBER - Thursday	SEPTEMBER - Friday	AUGUST - Saturday	JULIJ - Sunday
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Januar-Prosinec-January '98

V OBJEMU GORA

To je avtorski koledar priznanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Ob odličnih posnetkih ga odlikuje razviden koledarski del s prazniki, luninimi menami itd. ter z imenskim koledarjem na zadnjem listu. Koledar dopolnjuje 24 manjših posnetkov ter preglednica preteklega in prihodnjega meseca. Je odlična kombinacija umetniškega in poslovnega koledarja. Format je dvojni, torej 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 + 5 cm dodatka za dotisk.

Cena je 700,00 SIT za izvod. V ceni ni vračunan 5% davek. Popusti ob nakupu večje količine 10, 15 in 20%.

Vabimo Vas, da se obrnete na nas, saj že vrsto let delamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju ZUPANČIČU, (tel.: 061/315 493 ali 312 553, fax 061/13 22 140) na Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, Ljubljana.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

DVORŽAKOVA 9, 1000 LJUBLJANA
PRIPOROČAMO SE ZA NAROČILO